

snijden, vlak onder de aar, zoodat er geen steel aan blijft, *pae ndatima ri le'nja*, *nepa ndabotoe*, de rijst wordt vlak onder de aar vastgehouden en dan kort afgesneden; *mebotoe*, ophouden met oogsten (als men naar huis gaat), *pebotoe*, de plaats waar men in den namiddag ophoudt met oogsten; *mabotoemo*, 't is afgedaan.

ma(nga)botoesi, eene zaak uitmaken, beslissen, *mabotoesi baloe*, den prijs van goederen vaststellen; *to pobotoesi pae*, beslisser van zaken, rechter; *sibotoesimo*, 't is onderling afgesproken; *kasibotoesinja*: *pataotoe pae*, de afspraak, de beslissing was: 400 bos rijst. pr. t. *botoe*, afscheuren, vaneenscheuren, en = B. *potoe*, familie (zie 2. *bole*).

a) *taanti olo santorjo*, we nemen een streng kralen,
b) *taanti tabotoe*, we nemen ze en scheuren ze vaneen.

a) *talajanaka ri rauca*, we zwaaien er mee in de lucht,
b) *sangkorauca mabotoemo*, en 't heele lucht-ruim scheurt er van.

a) *gontoe da embantje'emo*, onze afspraak is dan aldus,
b) *mabotoemo ntefantole*, we hebben het bealst afgesproken.

a) *ne'emo melaenaka*, verhef u niet hooger,
b) *boi mabotoe ri rauca*, opdat ge niet in 't lucht-ruim vaneengescheurd raakt. *napabotoeaka ndauca*, vaneengescheurd door de lichtgeesten.

D. DJ.

(Soms is het niet uit te maken, of een stam begint met *d*, met *nd*, of met *r*; wat men niet op *d* of op *r* vindt, zoeken men dus op *nd* en omgekeerd.)

da (vgl. 2. *a* en Mal. *héndak*, Sa'd. *ra, la*), part. tot aanduiding der toekomst, *da koetinti siko*, ik zal je slaan, *imbe'i da potocandja?* waar zal hij zitten? *ewaimbe'i da ka'osanja?* hoe zal hij beter worden? soms alleen versterkend: *be da koepojo*, dat wil ik bepaald niet, *be da koetinjani*, dat weet ik vast niet; bij sommige adjectieven: nog. [Mor. id.],

bago binotoe, aarden omwalling (afgescheurde grond).

bototoe (vgl. *watotoe* [en Mor. *wototoe*]), gordijn, of wat daarvoor dient, katoenen lappen, stukken foeja, saronga, om eene ruimte af te scheiden: *koedoe bangke koepobototoe*, een groote sarong gebruik ik als gordijn (bv. tegen muskieten).

botolai (vgl. 1. *boto* en *lai*, staart), benaming v. jonge hanen, bij welke pas de sporen uitkomen en welker staart lang wordt.

[*botolo*, zie *boetolo*.]

bótori; *mabotori djole*, maïs half roosten, zoodat ze niet openbarst en niet croquant wordt, maar ongaar en taai blijft.

botoro (uit 't Mak. *botoro*); *mobotoro*, dobbelen, om geld spelen, wedden.

bowo [Mor. *wowoo*]; *ma(nga)bowo*, openmaken, de omhulling v. iets ontplooiën, openen, *da koebowomo pakatoe*, ik zal het pakje eens openmaken, *ndabowoo woewoea*, de haarwring wordt losgemaakt; *mabowoo*, opengegaan, opengesprongen, zooals vallende vruchten; *mebowoo*, van zelf uiteengaan, *mebowoo onti*, *nabowoo ntaoe banoeanja*, de mieren gaan uiteen, de menschen hebben haar nest opengemaakt, *mebowoo laboe*, *be pore*, het ijzer vertoont spleten en gaten, 't is niet massief; *tebowoo*, opengemaakt; uit elkaar geraakt, *anndaroro koloko*, *mabowoo*, *tebowoo lai apoe*, als men een *koloko*-vogel roostert, gaat hij open, hij raakt uit elkaar boven 't vuur, *tebowoo ajapa*, het (naaisel van 't) goed is losgeraakt, *tebowoomo oceani*, de bijtrentos ging uit elkaar.

da wo'oe, nog nieuw, *da mata*, nog rauw.

mboda'apa (da met pref. *mbo-* en encl. aangevoegd *apa*), verkorting van *mboda'apa ewaintje'e*, moge het blijvend, voortdurend, aldus zijn, z. v. a. moge het maar zoo blijven, een weerwoord dat men geeft als goeden wensch bij het vernemen van blijde tijding, bv. het bericht dat een zieke herstellende

is, vdr. dat het ook wordt gebruikt bij het mededeelen der tijding zelf, *mboda'apamo taoe madoe'a*, de zieke is al wat beter, welk *mboda'apa* eig. moet gezegd worden door dengene die hoort dat de zieke herstelt. *mboda'apa re'e jaoe*, gelukkig dat er nog wat is, *mboda'apamo jaoe rajakoe*, mijn hart is al wat gerustgesteld.

Amp. *damo ne'e*, laat staan dan, om maar niet te spreken van.

daa (vgl. 1. *raa* en Mal. *darah*, Sang. *daha*, Jav. *rah*, Mag. *loegoe*), bloed, *daa manoe*, kippenbloed, vleeschwoekeringen die heeten ontstaan te zijn door aanraking der huid met kippenbloed, *daa mate*, stilstaand bloed, bloed dat zich in 't lichaam heeft opgehoopt (zie *djila*), *daa masaroe* „uitgestrooid bloed”, een kwaad voorspellende regenboog, waartegen een offer werd gebracht (Measa, 76. 87); *madaa*, bloeden, menstrueeren, *tojoe manoe masae*, *madaa rajanja*, een oud ei, het is van binnen al bloederig; *ma'ai kadaanja*, het bloedt hevig, *kadaa*, *neka'osa*, bloed maar, dan wordt ge beter; *kadaa*, met bloed bevlekt; *ma(nga)daasi*, met bloed besmeren, *inii ndadaasi*, de zaairijst wordt met bloed besmeerd (Tor. II, 250; *moraa inii*, zie 1. *raa*).

1. *da'a* (in 't Mor. een stopwoord, toch, zeker [langere vorm van *da*]), in Ond. nevens *da*, gebruikt bij *mata* en *wo'oe*, dus: *da'a mata*, nog onrijp, *da'a wo'oe*, nog nieuw, hetz. als *da mata*, *da wo'oe*.

2. *da'a*, Amp., uit het Gor. (zie T. B. G. XIX, 105), in *taoe da'a* (groote mal), dorpsheofd.

1. *dada* (vgl. 1. *dodo* en Mal. enz. id.), borst; *pedada dena*, of *p. ntyadee* „rijstvogel-borst”, patroon v. brandteekening op kalkbusen (afb. Tor. II, 215); *ndapedada utongare takoe teola setoe*, die kalkbus is met het patroon „borst v. d. hamervogel” versierd.

Amp. Tog. *dada mpale*, handpalm, *dada mpaja'a*, bal v. d. voet.

2. *dada* (vgl. *a'a*), *montodada*, stotteren. *dadasa*, zie 1. *dasa*.

dade (vgl. *dado*); P. *todade*, in orde, gepast, behoorlijk, *bare'e todade*, niet in orde, on-

behoorlijk, niet goed ingericht, onverstandig. Wrsch. is *todade* gevormd van *dade*, een soort liedjes, uit Parigi afkomstig, genoemd naar 't refrein *dade, dade* (z. v. a. *tralala*): *modade*, zulke liedjes zingen; *todade* is dan eig.: als een liedje in elkaar gezet.

1. *dadi*; *medadi*, spijt, berouw hebben over iets, *wali mpedadi moeni rajanja*, hij heeft berouw over zijne vroegere gezindheid.

2. *dadi* (uit het Boeg. *dadi'*, melk). in *kajoekoe dadi*, zie *kajoekoe*.

dado (in L. en P. niet gebr.): *todado*, hetz. als *todade*, zie *dade*. Wrsch. is *dado* eene woordspeling met *dago*.

1. *dadoe* [Mor. id.; vgl. *gugoe*]; *mondadoe*, haastig, gejaagd, *mondadoe rajakoe*, ik heb haast ben gejaagd, *ane mondadoe ngjoe*, *be merali pae*, als de wind vroeg komt, gelukt de rijst niet, *ba ntepondadoe*, niet tot voortmaken komende; *mampondadoeka oedja*, zich haasten ter wille v. d. regen; [*mondadoesi*, syn. met *mondadoe*], *montandadoe*, syn. met *mondadoe*.

madadoe, [*mandadoe*], *madadoesi*, *masandadoe*, zich haasten naar, *noendjaa nardadoesi*, waar haast ge u heen? [*madadoesi*, haast maken met; iemd. aansporen om haast te maken]; *medadoesi*, haasten, haast maken, zich gehaast voelen, haastig zijn of doen, *banja bara medadoesi*, ik zeg niet dat er haast bij is. 2. *dadoe* (uit het Boeg.), *dobelsteen*, *mata dadoe*, oogen v. d. dobbelsteen, *jokoe mamata dadoe*, een witte schelparmband met zwarte oogen er op; *montende dadoe*, de dobbelsteenen gooien; *moladoe*, met dobbelsteenen spelen.

dae, pr. t. 1) = B. *do'i*; *sadar* = B. *sado'i*, een weinig, enkele: 2) = B. *djo'e*; *dae lumbor*, zoom v. 't baadje; *dae loda* (Tor. III, 684. 174), rand van 't venster; *dae lima*, uiteinde der hand, vingers; *mamedae lima*, elkaar met de vingers aanwijzen, porren, v. spelende en elkaar plagende kinderen.

daeli, Todj.; *madaeli raja*, verheugd.

daéngka(ngi) (vgl. *bega*, *ega*, *engka*, *ida éngga*, [enz.]); *moduengkanji*, kreupel loopen, moeilijk loopen; *modadaengkanji*, onzeker, wankelend loopen (MS.), *moladaengkanji*, *ba-*

jonanja madjo'e, hij loopt een weinig moeilijk, zijne testikels zijn pijnlijk.

1. *daga* (Mal. *darat*, Sang. *daghe'*, Bis. Tag. *dagat*), w. t. v. *tasi*, zee, of *rano*, meer; *to daga*, pr. t. v. *baoe*, visch; *Limpoë Daga*, *Daga Rampoeti*, *D. Pandai*, *D. Moëmba*, namen van zeegeesten.

2. *daga* (uit 't Mal. *dagang*; [vgl. *dangka*]); *modaga*, aan 't strand gaan wonen, naar de zee kust gaan om te handelen; *madagangi*, iets verhandelen, *noendjaa ndjo'oe ndidagangi*, wat gaat 'gijl. verhandelen? *podaga*, het zich vestigen aan 't strand, het verkeer met handelaars, het handelen, *noendjaa ndile'o ri podagami*, wat hebt 'gijl. verkregen met uw verkeer aan de zee kust?

dagi, Str. B. (uit het Par.); *medagi*, overwinnen; *nadagi ndjo'e*, bezweken aan de ziekte; *padagi*, overwonneling.

dago (vgl. 2. *bago*); *madago*, goed, lekker, aangenaam, mooi, in orde, *bar'e madago*, niet goed, onaangenaam, ongepast, onbehoorlijk, *bar'e pa madago molaolita ane bar'e pa momota*, het is nog niet geoorloofd verhalen te doen als men nog niet oogst, *madagomo tana pai oe'*, het is vrede; *madago apa be nadonge!* 't is maar goed, dat hij 't niet heeft gehoord! *bar'e kocintjani*, *madago (ane) koekita!* ik weet het niet; als ik 't nu nog gezien had! *da koetangisi? madago anakoe!* zou ik om hem schreien? als 't nu nog mijn zoon was! *madago bara banja tawala i ngKai*, als het maar niet Grootvaders lans was! *madago-dago ri djaja!* goede reis!

kadago of *dago*, mate van goedheid, enz., *kadagonja*, *nakadagoka*, het is maar goed dat, *nakadagoka ber'e anot mate*, het was maar gelukkig dat er niemand omkwam, *kadagonja bar'e manaroe*, het is maar gelukkig dat hij niet gevallen is; *lemba setoe kadago'nja ri jakoe*, dat jakje past me juist, *intje'i sangkadagonja*, dit is het allerbeste; *mangkadagoka*, er goed bij blijven, er geen kwaad van onder vinden; *mampakadago*, goedmaken, herstellen, in orde brengen, *mampakadago tana pai oe'*, vrede sluiten, *pakadago!* pas op! *pakadago melindja!* loop voorzichtig! *mpakadago*

(bijwoord), goed, echt, voorzichtig, *keni mpakadago*, draag het voorzichtig! *pakadagoka!* pas er mee op, doe er voorzichtig mee! *mampokadago*, *mampomadago*, iets goed vinden, er vrede mee hebben, *pampakadago*, wat herstelling, verzoening aanbrengt; *mombekadago*, goed met elkaar zijn.

mpodago (bijwoord), goed, echt, *bar'e pa osa mpodago*, nog niet echt hersteld, *toea'i mpodago*, de allerjongste, *naintjani mpodago*, hij weet het terdege.

dayosi, wat goedmaakt, *dagosi ndaja da koewaika komi*, ik geef u iets om uwe stemming te verbeteren; *nakadagosika raja ntaw setoe pai nakadago moeni ndajanja*, hij heeft er de stemming van dien man mee verbeterd, zoodat hij weder goed is gestemd.

dai (vgl. *ai* en Mal. *daing*, Balant. *dengdeng*), 1) in lappen gesneden en in de zon gedroogd vleesch, *dai sangkoedjo*, een lap gedroogd vleesch, *lagiura madago ndapodai*, herten-vleesch is goed om in de zon gedroogd te worden.

2) PmB. *madai* = B. *ma'ai*, erg, *madadai*, nog al erg.

daido (vgl. *taito*); *modaido*, brabbelen, eene onverstaanbare taal spreken, *To Loindangi ma'ai podaidonja*, de Loindangers spreken eene erge brabbeltaal.

dajo (Par. id., vgl. *raja*, enz.), graf, *ma'nga-dajo taoe*, iemand begraven.

dajo-dajo, Todj., een kruipplant, die als groente wordt gegeten.

1. *daka* (vgl. 1. *djaka* en [Nap. *daka*], Tontmb. *rakan*, Bal. *djakan*), hutspot v. rijst, groenten, vleesch, enz., vooral door de Napoeërs gegeten; *modaka*, dit gerecht toebereiden; *mampodaka*, tot hutspot koken.

2. *daka*, pr. t. = B. *doko*; *madaka mbaloëgi*, fel, graag op rijst in bladeren gekookt (*urinaloe*).

dake, pr. t.; *modake* (B. *mandake*), opstijgen, naar boven gaan.

daki (Mal. *dakat*), PmB., nabij.

pr. t. *pogonoë ri boejakoe*, nadert mijn sarong, *podaki lai rorekoe*, komt nabij mijne tooverkruiden. (Tor. III, 687, 262 v.)

dako (vgl. 1. *ako*, 2. *lako*, [2. *tako*]); *medako*, Lal., het klappgeluid met de tong maken, dat in 't B. *melonta* heet.

dalapa (Nap. id.), de plankjes aan de palen der rijstschuur, die [gewl.] *toeda* heeten.

dale (uit het Boeg. *dale'*), Str. B., winst, voordeel.

dalea, pr. t.; *dalea mpando*, n. v. e. dorp in de priesterzangen.

dali, ook *dälika* (Isin. *dalian*, keuken), de haardstenen v. d. zoutoven, waarop men den bak met pekelt te kookt zet.

dämagi (Mal. *damar*, Tontmb. *rama*, Tag. *damag*), hars, boom die ze levert, woudreus met ovale bladeren en hard hout; insnijdingen in den bast leveren de hars, die vooral dient tot het vasthechten v. handvatten; *taono ndadamagi*, een met deze hars vastgekleefd handvat, *damagikakoe taonokoe*, bevestig het handvat aan mijn mes met d.; *kadama'ginja kakueme'nja*, *damagi* is hetzelfde als *kueme*.

1. *damba* (vgl. 2. *dawa* en Pal. *nadamba*, verheugd, in goede stemming, wellicht is dus de oorspr. bet. „goed”), *loka damba*, een groote pisangsoort (pisang Ambon), ook *lampoera* genaamd.

*mampodamba*², zich veel bezig houden met, veel werk maken van, *mampodamba*² *anoe madjo'e*, veel werk maken van de zieken, *banja ntje'e kapodamba*², *mantjoko mborlu joenoe*, wij hebben 't ons niet druk te maken met het opvangen van andermans geiten, *dja engkonja napodamba*², ze maakt veel werk van hare bizondere maniertjes.

2. *damba*, zie *dambara*.

dambara (Mak. *damara*), PmB. w. t. v. *sibo*, fakkelt, lamp.

damedaloe, boom welks hout wordt gedaan in 't water waarmee de Mohammedanen een doode wasschen, Tor. I, 352.

damo, pr. t. = B. *djamo*, slechts, alleen nog.

damoe, pr. t. = B. *romoe*; *sidamoe*, bijeen, vergaderd; *mampasidamoe*, verzamelen, bijeenbrengen.

damoena, pr. t.; *rorompia madamoena*, verbergt ze goed in de hand.

dampa (vgl. *dampo*), pr. t.; *pinedampa ntjor-*

dalangi, met *soedalangi*-weefsel bedekt. *dampi* (vgl. *rampi*, *rampe*, 1. *ampe*, *lampi*, *rapi* [enz.] en Mal. *damping*, Mong. *dampig*, zijde); *ma'nga dampi*, beleggen, overdekken, *manoe ndadampi ri peta*, *ranto bingka ndadampika*, de kip wordt overdekt in 't nest, ze wordt toegedeckt met een oud mandje; *madampilaka*, beleggen, bedekken, *uela ndadampilaka mpakorli*, de wond wordt belegd met medicijn, *pakoeli ndadampilaka ri uela*, medicijn wordt gelegd op de wond.

dampila [Mor. id.], PmB. = B. *gampila*, milt.

dampo (vgl. *djampo*, *ompo*, *dapo* [en Mor. *dampa*]), afsluiting, deur, luik, *sasero najali damponja*, plotseling nam zij de afsluiting weg; *modampo*, een afsluiting gebruiken, *bar'e mosalana*, *dja modampo*², hij gebruikt geen broek, alleen maar een bedeksel: *ma'nga dampo*, sluiten, afsluiten, *toengku mbombo nadampo*, hij deed de deur dicht, *watoe ndadampoka wobo mbajaoe*, met een steen werd de opening der grot afgesloten; *medamposaka*, zich sluiten, bv. een schelpdier.

dampoe (Nap. id.), syn. m. *roeroe*, in de bet. van de losse stukken hout, die bij het schoonbranden v. d. akker onverbrand gebleven zijn, *eica tampo dampoe kaetanja*, zoo zwart als de uiteinden van akkerbrandhout; *modampoe*, 't onverbrande hout opstapelen en opnieuw verbranden, syn. m. *mokorasi*; *ma'nga dampoe*, -si, het akkerbrandhout opstapelen en verbranden.

danae, een boom, waarvan men de bladeren gebruikt.

danda (vgl. 1. *anda*, *janda*, *jondo*, 1. *donda*, [1. *donde*], 1. *landa*, *lando*, [1. *dandjangi*]), of *pedanda*, kruk, waarop men papegaaien in huis houdt, met een ring om den eenen poot en de kruk; *modanda*, *modanda*², langs eene kruk of een rok zich voortbewegen, *modanda'mu awangodi*, het kind loopt al, als 't zich kan vasthouden aan eene leuning en daarlangs met de handen voortschuiven; *medanda*² *ri loda*, *ri tambala*, over den rand van 't venster, v. d. voorgalerij hangen; *mampodanda*, tot kruk gebruiken, tot brug, d. i. tot feestgeschenk medebrengen (vgl. *jonda*).

medandangi, ergens maar voor niets bij staan, *noendjau noepedandangka?* waarvoor staat ge hier zoo bij?

ma(nga)danda, aanstampen, dwingen, dringen, noodzaken, *gola kasi ndadanda ri bele*, witte suiker wordt in een blik aangestampt, *bar'e koedanda*, ik dwing je niet, *nadanda jakoe da ndjo'oe ri sambote*, hij drong mij om naar de overzijde te gaan; *madandaka*, *madandamaka*, dringen tot iets, *ane noedandaka da ndjo'oe*, *da koeperokeesi*, als ge er op aandringt dat ik ga, dan zal ik mijn best doen, *nadandamaka ananja da molangkai*, hij dwong zijne dochter een man te nemen; *mampedanda²ka*, iemand iets opdringen, b.v. koopwaar; *medandamaka*, zich zelf dwingen.

kandanda², vrijwillig, uit eigen aandrang, *kandanda² mo'agama*, uit eigen aandrang het godsdienstonderwijs volgen; *danda mandanda²*, dwing hem terdege.

PmB. *danda*, brug, vlonder.

Amp. *dandangi* = B. *danda*; *dandasi*, *dandangi mbalesoe* „muizenloopplank”, de dwarslatten v. h. dakgeraamte.

pr. t. *podanda olo*, kralensnoer.

to podandai ngkamagi, die met gouden kralen pronken.

dandai loeni, n. v. e. boom.

dandale, pr. t., *Dandale nDara*, n. v. e. plaats (Luchtschittering); *modandale*, blinken, schitteren (?); *Moengkoe Dandale*, de Blinkende Berg (Wawo Lage).

dandangi, zie *danda*.

dandape (vgl. *repe*, [*depe*]), pr. t.; *modandape* = B. *mokepe²*, voorover, op den buik liggen; *podandape kajoe wara*, ga op uw buik liggen, vliegschuit.

danga (Bis. *dangaoe²*; [vgl. *ranga*, *doronga*]), ook *ta'i danga*, spinneweb, *ewa ta'i danga kasae mpompaenja*, zijn praten is even gerekt als een spinnendraad, *ajapa ewa danga katepocianja*, weefsel zoo dun gemaakt als spinneweb; *kajadanga* (of uit 2. *kaja* of *kaea danga*, of uit *kaidanga*, *kaidanga*), *kaedanga*, spinneweb; *kekajadanga*, *kekadanga*, vol spinnewebben; *ndadanga ata*

pai nakadjoekoe, men heeft de dekbladeren zoo ijf gelegd als een spinneweb en daarom zijn ze toereikend.

Todj. *mompakadanga*, e. spinneweb maken.

dangátoli, zie *dongatmi*.

dangitoni, zie *dongatmi*.

dange (Boeg. id.. Mak. *range*, Mal. *dangai*), sago-meel, al of niet toe bereid, *dange sandoempi*, een sagopannekoek; *dange ntjoeba*, sago bereid in de *soeba* (zie 1. *soeba*), Tor. II, 206; *dange ntjoesoe*, sago-meel in bladeren gepakt, met een pen doorstoken en zoo boven 't vuur gehouden, zoodat het er uitziet als een buffelruier.

modange, tot klompjes worden (als sago), v. rijst (door daarin huijzende insecten), *wakoe modangewo poera²*, al mijne rijst is tot klompjes geworden (door wormpjes die er nesten in maken).

dangea, de leemen vorm dien de Moriërs gebruiken om koperen voorwerpen in te gieten, Tor. II, 351; *podangea* of *podange*, kokosdop, aarden schotel of bamboekoker waarin men sago bereidt.

mendange, anderen helpen bij het sago kloppen, voor een deel der sago als loon. *dangga* [Mor. *modangga²*, besluiteloos], zwak v. wil, niet flink of doorzettend in 't loopen, in 't vechten, in 't werken, *laf*, *dangga mangkeni djoe'a*, niet flink in 't verdragen v. pijn; *dangga pelo*, *dangga oso*, zeer laf; *kadangga*, lafheid, slapheid; *metidangga*, voor laf uitschelden, *mampetidangga*, iemd. voor laf uitmaken; *taladangga*, een lafaard, iemd. die 't aflagt.

danggi, of *lemo danggi*, soort limoen, rond en knobbelig, Citrus *Hystrix* (CL 796).

dangka (uit het Boeg. *dangkang*; vgl. 2. *laga*); *modangka*, handeldrijven, kramen; naar de zeekust gaan om verkeer met de handelaars te hebben; *modangka²*, handelen, kramen.

madangkangi, verhandelen, *noendjau ndjo'oe noedangkangi*, wat zijt ge gaan verhandelen, waarmee zijt ge uzelf gaan afeiden?

padangka, handelaar, kramer, in 't biz. de Mohammedaansche handelaars aan 't strand der Tominihocht.

dangkoea (vgl. *djangkoe*, *rangkoe* en Mong. *oengkoel*, hond), w. t. v. *asoe*, hond.

dangkoeli; *mompadangkoe*, in de engte drijven, geen plaats laten om zich vrij te bewegen of te ontsnappen, *baeala ndapalangkoeli rioenja*, *nepa ndasoko*, de buffel wordt eerst in de engte gedreven en daarna gevangen. *dano*, in *loka dano*, srt. pisang, die ook *moricoe* heet.

danta (vgl. *koedanta*), pr. t.; *modanta*, *mofajalele* (heen en weer slingeren?).

1. *dantja* (vgl. 1. *dasa*, [1. *rantja*]); *kadantja²*, stampend loopen; *ne'e noedantja² melindja*, *silaoe taoe madjoe'a*, stamp niet bij 't loopen, ginds is een zieke.

2. *dantja* (uit 't Ned. „dansen”); *modantja*, op z'n Europeesch dansen.

dantji (vgl. *dondje*, *tonji* en Nap. *tadasi*, O. Jar. *tadasih*, Sa'd. *dasi²*), en *tadantji*, w. t. v. *manoe*, hoen.

danto, PmB. Todj., een kruid, als groente gegeten.

dantoe (vgl. *ratoe*), pr. t., komen, gekomen, *dantoe ndjai totobola*, gekomen onder het huis; *doemantoe*, komen, aankomen; *da widoemantoe monokoe*, komt bij mij; *indja noekadoemantoe*, waartoe komt ge: *mompadantoe*, doen komen, aanbrengen.

a) *karoendoe mporagiani*, de aankomst van den regenboog.

b) *kadantoemo ngkajoe wara*, de komst van het vliegschip.

pekadantoe poro², komt allen hier.

daoe, Str. B.: *madaoe* (uit het Boeg. *ma'duoe'*) *laero*, rotan afschrappen, *padaoe*, het mesje waarmee men dit doet, met klein lemnet en zeer lang en gebogen heft.

da'oe, pr. t.: *moda'eki*, *moda'oe'pi*, *moda'oeti*, blinken, schitteren (parall. m. *mokininde*).

a) *sangkininde ararimo*, in ééne blikseming zijn we al ver.

b) *sada'oe'pi oentoemo*, in ééne schittering zijn we al opgeschoten.

daoetaa, Todj. (uit het Boeg. *daoeta'*), *Borassus flabellifer*, Cl. 484, lontar-palm, komt op Midden-Selebes niet voor, alleen in Todjo aangepant.

dapa (vgl. *rapa*), PmB.: *madapa*, afgebroken, van een band, lijn; *madapasi laeembe*, sirihruchten van de stengels breken.

dapo (vgl. *dampo*, enz.), bamboekoker met dekssel, van één geleding, om palmwijn in mee te nemen op reis: het deksel heeft een tuit of een gaatje, om het vocht er uit te gieten. een ander gaatje doet de lucht toetreden. Tor. II, 188.

dapoe; *mopadapoe*, uit een pas bewerkten suikerpalm in den opvangkoker (*patana*) den eersten palmwijn opvangen; *padapoe*, de eerste palmwijn die uit een bewerkte bloeikolf v. d. suikerpalm vloeit; dit eerste tapsel mag niet gedronken worden door kraamvrouwen en kleine kinderen: de *patana mopadapoe* (opvangkoker v. d. eersten palmwijn) wordt bij den haard gebracht, er wordt mee op den haard gestampt; daarna wordt een weinig in 't vuur gegoten, met de woorden: *mate ri apoe*, *maoë ri padapoe*, 't opraken (v. d. palmwijn) zijt in 't vuur, het vloeien zij in den opvangkoker: *da koepadapoemo baroe*, *koepatana dja ede'*, *intje' mompadapoe baroe*, ik zal den eersten palmwijn uit mijn boom gaan opvangen, ik hang er maar een korten koker aan, die vangt den eersten palmwijn op.

dara (vgl. 1. *raula*, *raja*), pr. t., binnen, binnen in; *i ngkai dara langi*, een monsterslang, die in den hemel verblijft.

darai, pr. t. = B. *da* (partikel van 't Futurum, enz.).

darapa, PmB., naam v. e. boom, waarvan niets wordt gebruikt.

darawoesa, zie *raoer*.

1. *dare* (vgl. 2. *lari*, [*bare*, 1. *dare*] en Mak. Boeg. *darisi*), riem v. buffelhuid, om buffels mee op te vangen; *modaresi*, *mondaresi*, een buffelhuid tot een langen reep of riem snijden, bladeren of rotan in gelijke reepen snijden, om er mee te vlechten.

pondaresi, werktuigje om bladeren mee in reepen te snijden: een handvat v. bamboe, met stukjes ijzer of blik er in, bij wijze van mesjes. Tor. II, 327.

2. *dare* (vgl. 2. *rare*, *rare'a*, (en *baresij*)), pr. t.,

woning, verblijfplaats. Vgl. Nap. *torare*, gast, *to handarena*, iemd. uit een anderen stam. *toempo ndare anoe lajoe* (Tor. III, 693, 85), huisheeren die gestorven zijn.

sadare sa'antjoeranja, elk huisgezin heeft eene afzonderlijke plaats.

tariindare ri pambola, laat ons in hunne huizen dringen.

pepondare, parall. met *popambola*, woonplaats.

pondarenja to magoera, huis van oude lieden.

B. *modaresi* (poëtisch), opruimen, inpakken, klarigheid maken tot vertrek, *ntongo mpodaresi jakoe*, ik ben druk bezig met opruimen, inpakken, aanstalten maken voor mijn vertrek. *daroendi*, pr. t.; *modaroendi*, stampen; *podaroendi* of *daroendi*, stampen.

ba maroē mpodaroendi, 't houdt niet op met stampen.

ndjoo podaroendi loeja, bom, zegt de sirih-stamper¹⁾.

tampa mpodaroendi, als 't niteinde v. e. rijststamper.

longara mpodaroendimo, gaat spoedig rijst stampen.

1. *dasa* (vgl. *rasa*, [1. *dantja*, 1. *rantja*] en Nap. *dadahi*); *dadasa*, gejaagd, haastig, *dadasa rajakoe*, ik ben gejaagd v. binnen; *noendjaa nakadadasaka ndajamoe?* waarover maakt ge u ongerust? *koemampodadasa ndaja*, *anakoe madjo'e'a*, ik maak me er ongerust over, dat mijn kind ziek is.

2. *dasa*, pr. t., vloer (vgl. *dasari* [en Mor. *dasa*, rustbank, verhoogd vloertje]); *dasa ngkajole*, de vloer waarop men slaapt (rustbank).

dasari (Jav. Mal. Soend. *dasar*), vloer v. bamboe in een prauw; ook w. t. v. *djoia* (vloer).

dasawo, w. t. v. *pinoraa* (regenboog).

dasi (uit het Boeg. *datjing*), unster, *mata dasi*, de merken die het gewicht aangeven, *ratoe dasi*, het gewicht dat aan de unster wordt gehangen, *dasi roeampoejoe po'eoenja*, een unster welke kleine schaal tot 20 kati gaat,

[¹⁾ De vertaling van het handschrift „grijpend naar den pinaag-vijzel“ is waarschijnlijk onjuist, zooals i. v. *ndjoo blijk*.]

zoodat de groote bij 20 begint; *modasi*, een unster gebruiken; *ma(nga)dasi*, iets wegen met de unster.

Amp. *dasingi*, unster.

daso (vgl. 1. *jaso*, *dontjo* [enz.], *inantojo*); *tana daso*, *naidja²ki baola*, vaste grond; door de buffels vastgetrapt; *ma(nga)daso*, aandrukken, vastdrukken, zoowel in verticale als in horizontale richting, *ndadaso taoe mate ri joemoe*, het lijk wordt in de kist gedrukt, *daso madaso²*, druk het stevig vast; *daso²*, vast, duidelijk.

padaso, het vaststellen, het duidelijk maken, *padaso ntaoe mate*, de vaststelling, het duidelijke teeken voor den doode, dat hij gestorven is (een stelling v. suikerriet, waaraan eetwaren hangen, om den doode te overtuigen dat hij gestorven is, Measa 76, 102); *jontomo padaso*, de vaststelling (omtrent het doen en laten en de verblijfplaats der vijanden) is geheel voldoende, de verspieters zijn bij den vijand geweest; *taoe padaso*, *da ndjo'oe padaso ri tana iwali*, spionnen die gaan verspieden in het land der vijanden; *mata mpadaso*, zie 1. *mata*.

mampadasoki, gaan kijken hoe 't met iets staat, den toestand gaan opnemen, *mampadasoki pomota*, gaan zien hoe 't met den oogst staat, *mampadasoki taoe mate*, gaan kijken naar een lijk, of het al verrot is, zoodat de beenderen kunnen verzameld worden; *nadasopaka panto'onja*, hij sprak het met nadruk, met bijzondere duidelijkheid uit.

Amp. *dasogi*, lading, *kasaa dasogimi sii la?* wat is dat voor lading van u daar? *mondasogi*, lading innemen, *noe tabako idasogimoe sii la*, *gete*, is dat tabak die ge geladen hebt, vriend?

dasogi, zie *daso*.

datoe (uit het Boeg.), de titel der vorsten v. Loewoe³, die tot 1906 de opperheeren der Toradja's waren, i *Datoe ri Loewoe meari ri Palopo*, de vorst(in) v. Loewoe woont te P., i *Datoe ri tana* „de vorst in 't Binnenland“, benaming v. d. vorst v. Mori, vroeger te Petasia. In de verhalen is i *Datoe* de prins(es), die de held(in) van 't verhaal is, de ouders heeten dan *Ta Datoe* en *Indo i Datoe*.

ma(nga)datoe, tot vorst benoemen, i *Asoe da nadatoe noe wa'a mpinatoeoe*, de Hond zou worden benoemd tot vorst over alle diere; *mampodatoe*, tot vorst hebben; *mampodatoe*, eens tot vorst nemen (niet in ernst), *koisa*, *da koepedatoe siko sandene se'i*, *baru da noepaepe naminja datoe*; *ane be moeni mewali kadatoemoe*, *da modjamaano uo'oe raneo*, toe, laat ik je vandaag als vorst behandelen, dat je eens den smaak krijgt van het vorst zijn; als je vorstelijke waardigheid geen opgang maakt, dan ga je daarna weer aan den landbouw.

1. *dawa* (Par. id. „liegen“), pr. t.; *modawra*, schreien; *medawra*, vloeien, druipen.

2. *dawa* (vgl. 1. *damba*), Amp.; *loka dawra* = B. *loka damba*; *soeai dawra*, soort komkommer.

B. *woenga dawra*, soort woenga.

dawe, Amp., het spint van 't hout.

dawo, pr. t. = B. *waico* (boven, op), *dawo lene*, aardoppervlak; *medawo*, boven op iets verschijnen, zich vertoonen boven op, *ini medawo i lamboe*, het zweet vertoont zich op het jakje; *mepapodawo* (Tor. III, 672, 121), beschouwen, opnemen; *tapapodawo mangele*, we overzien de, zie *dee*.

1. *dea*, L., zie *deami*.

2. *dea* (vgl. Par. *lea*, vriend), een stopwoord in PmB., syn. m. B. *kanaa*, *onggaa*, bv. *pangkora*, *dea!* geef dan geluid, kerel! *immo*, *dea!* goed, hoor! *maingga*, *dea!* maak voort, vriendin!

3. *dea* (vgl. 1. *ria* en Par. *dea*). Todj. Lal.: *madea*, veel.

deami (vgl. [1. *deu*], *siami* en Mal. *djerami*). Bis. *dagami*, Tontmb. *ra'ami*, Sang. *dahami*), stoppels van afgesneden rijst of maïs, stoppelveid.

deda (vgl. *eda* en Nap. *modeda*, in 't duister loopen); *kadede²*, onrustig heen en weer loepend, om voor iets te zorgen, *kadede² meirngkadjoe ri karata linggona*, jachten met groente halen, bij de komst v. gasten; *noendjaa noekaleda²ka?* waarom loopt ge zoo druk heen en weer? *dja nakaleda²ka taoe*, hij loopt maar steeds druk voor de menschen te zorgen.

dede (vgl. 2. *ede*, *djidjiri*, [2. *djidji*] en Jav. Mal. *djedjer*); *sadede*, *sampodede*, eene rij, eene reeks; *modede*, op eene rij staan, *ndipodede*, *da koepaimbu*, gaat op eene rij staan, dat ik u telle, *kabosenja koepopajaja*, *rongonja koepotoekaka*, *ewase'e podede ntaoe*, het hoofd is een oom van me, zijne vrouw eene oudere nicht, zoo staan de menschen naast elkaar; *mampopedede*, *mampadede*, in de rij zetten, geregeld neerzetten, *padedemo bingka mjanngkoni*, zet de etensmandjes op eene rij; *madederaka*, geregeld vertellen, in volgorde opnoemen, *anoe weintjani mampetoemboe*, *dederaka mpodago*, wat ge kunt mededeelen, zeg dat in behoorlijke volgorde; *medederaka*, zich in eene rij opstellen.

simpodede, Todjo, n. v. een kruid („op eene rij“).

dedeko, een boom die in Loewoe voorkomt, soort mangga.

dedera (wrsch. *dede* met suff. -a), in een rij, op een rij, heen en weer. In poëzie: *tontji dedera*, vogels op een rij, of: heen en weer vliegende vogels. In pr. t. *moend² dedera*, in de rij loopen, of: heen en weer loopen, trippelen.

dedi (uit *edi*, evenals *eti*, *e'i*, 1. *ei*, 2. *dei* verminking v. *leti*, vagina), roepnaam voor kleine meisjes, vooral in Saloe Maoge, *ae'e ia*, *dedi!* wel neen, meisje! *inta mbei kandjo'oe i dedi sei?* waar gaat de kleine meid heen?

dee (vgl. *ger* en) Nap. *lee*), uitroep: *o dee*, of *o de*, als men pijn of leed heeft, *o de inekoe*, *o dee*, ach moederlief, ach! *o de anakoe*, ach, kindlief, [zie verder op *ode*]; *ee de*, *de*, *tosoehe*, ai, au, daar stoot ik mijne teenen: *pomp*, *pongo dee!* pruim ze maar!

kudre², hoog klinkend, v. e. stem, *kudre² nganga mbe'a nangajoe*, hoog klinken de stemmen der zingende vrouwen; *sadee*, w. t. v. *dena* (rijstvogel); *pedada ntjudre* „als de borst v. e. rijstvogel“, een vlechtpatroon. Tor. II, 215.

de'e (vgl. *deke*): *mod'e*, bij kleine hoeveelheden geven, neerleggen, *rad'e² pantjora*, de zoespijs wordt bij beetjes rondgedield; *ne'e nita-de²ka*, ga er niet zoo zuinig mee om; *teir-*

'*ucaka*, in kleine hoeveelheden gedeeld.
dega (vgl. *bega*, *ega*, [regal]); *motodega*, *mo-wadega*, *toradega*, wdl. „wijdsbeens staan of zitten”, w. t. v. *tota'i*, poepen, vdr. *wadega*, w. t. v. *ta'i* (poep), *wadega mpaloewasi*, geitenpoep. In Saloe Maoge is *wadega* w. t. v. *sanga*, inhoud, vleesch, v. vruchten of dieren, *ira ntoene ragaloſa wadeganja* batata-bladeren, gemengd met de knollen.

sika da koewadega, ik zal je te pakken nemen, *ndawadegasi*, bepoept.

dege (vgl. *gege*, *rege*); *dege-dege*, vochtig, nat. **dehoede** (verkort. v. *dehoe*²; *dehoe* is weder = *lesoe*, verk. v. *walesoe*, [vgl. ook *tetehoe*]), w. t. v. *walesoe*, bij de To Pada in gebruik. Vgl. 1. *tenggeoe*.

1. **dei** [Mor. *dei*², weinig, *kodei*, klein; vgl. *bei*], of *dei*², niet luid, zachtjes, behoedzaam, *paoe dei*, iets dat zachtjes gezegd wordt, geheim, *melindja dei*², zachtjes loopen; *sindjaoe taoe madjo'e*, da. *tapakadei*² *ka ngangata*, daar ligt een zieke, laat ons onze stemmen zacht maken; *kodei*, Meerstr., kuikens die reeds van de kloek kunnen gescheiden worden.

2. **dei**, hetz. als *dedi*.

de'i (vgl. *do'i* [enz.]); *talade'i*, een klein mensch of dier, een kleinerd, kleintje, *talade'inja*, het jong v. e. buffel.

[*deide*, zie *walesoe*.]

deka, bekwaam, vaardig, handig in iets, *deka mompaoe*, vaardig in 't spreken; *modeka*, vaardigheid vertoonen, handig optreden.

deke (vgl. *de'e*, [2. *reke*, *eke*, *nteke*, 1. *seke*]), klein, kort, *kada deke*, kleine Spaansche peper, *kandepo deke*², een klein hutje; ook de naam v. e. boom, die gelijkt op de *kampoe*, art. v. pinang, met zwarte schutbladeren en weeken stam, draagt geen vruchten.

deki (vgl. *diki*, *reki*), klanknab. v. e. tikkend of rammelend geluid, *dja nadeki gantji noe joenoenja*, hij heeft den tol v. zijn kameraad maar even aangeraakt; *mombedeki*, elkaar tikken, aantikken, bv. m. de vingers knippen, *mombedeki gantji mam*, onze tolleren tikken tegen elkaar aan; *mampapomedeki dingkoela*, de rijststampers tegen elkaar doen tikken. *kadek*², tikgeluiden maken, *kadek*² *djo-*

oe morotoe, de eekhoorn geeft een tik-tak geluid.

dela (Tousw. *delot*), ondiep, *tabo dela*, ondiepe kom, schotel of nap, *doeanga dela*, prauw die niet diep is uitgehold, *dela ngangata*, ondiep v. stem, met een niet ver dragende, niet heldere stem.

dele (vgl. 1. *lele*, *ndeke*, 1. *lere* en Da'a-t. *ma-dele*, vlak), in de uitdr. *nadele*² *noe oedja*, *nadele*² *ndeme*, overal bestreken, vlak besproeid door regen, overal begloeid door zonnehitte; *padele*² *ngi ndeme*, p. *noe oedja*, de uitwerking v. d. zonnegloed, v. d. regen; *Oed Dele*, Effen Water, *Deleka*, Effen, namen v. riviertjes.

delede'o (vgl. *lele'o*), een trompet v. e. rijst-halm, eenigszins anders v. vorm dan de *lele'o*. **deli** (vgl. *tadali*); PmB. *madeli*, vlug, snel, *mompakadeli*, voortmaken, iets vlug verrichten.

pr. t. *deli*, voet, been; *podeli*, id.

demba, pr. t. = B. *era* (gelijk, alsof).

dempa, in poëzie gebruikt: *modempa dela* (voor *molempa djela*) = *melindja* (loopen, reizen).

dempe ([Mor. id.]; vgl. [*depe*, *depegi*], *kempe*, 1. *lempe*, *rempe*, [*genpe*, *pempe*], enz.), plat, *katedo dempe*, een platte pompoen, *engonja dempe*², zijn neus is min of meer plat.

dena (Par. *rona*, Bad. *rone*, Sa'd. *dena*, Boeg. *dongi*), rijstvogel, rijstdiefje, Tor. II, 256; *modena*, op de rijstvogels passen, ze verjagen v. h. rijstveld.

denda (uit het Mol. Mal.), boete; *taoe nda-denda*, iemd. die beboet is.

dende, in den vorm *doemende*, zich rustig houden, niet meedoen, in het raadsel: *tatogo doemende*, *radoea mesende*, drie (vingers) houden zich rustig, twee springen naar boven; antw.: iemd. die zich met duim en-wijsvinger de luizen uit het haar strijkt.

dende-dende, n. v. e. kruid.

dendéloe(ngi), pronkerig, aanstellerig, te koop loopend met iets fraais, *dendéloe mpoeta*², onbeschaamd pronkerig; *belesinja napode-ndeloeka*, hij loopt te koop met zijn opsmuk, *kadolidinja napodendeloengika*, met hare schoonheid pronkt zij.

dene (vgl. 1. *djene*, [uggene]); *tuladene*, buffeljong.

denge (vgl. *lenge*, *lengi* en Mak. *denge*, Boeg. *rengé*, Doer. *ringe*), wrsch. overgenomen uit 't Boeg.: *padenge*, draaglast, dien men voor een ander vervoert; *mopadenge*, draaglasten vervoeren (gewl. voor doortrekkende reizigers); *mampapadengeka taoe rengkonja*, zijne goederen door anderen laten dragen. **dengga** (vgl. *dengka* [enz.]); *medengga*, zachtjes loopen, zooals eene kat; *taoe mangela mampendenggasi lagiura*, de jagers besluisen een hert.

denggo (vgl. [*dinggo*], *renggo*, *enggo*, *engko*, *lengko*, 1. *leko*, *liko*, 3. *tengko*, [*teko*, *sengko*, 1. *dingkoe*, *dinggoe*, *dinggaoe*, *tingkoe*] en Da'a-t. *tenggo*, krom); *modenggo*, krom, gebogen, niet recht, niet in zijn recht, onoprecht, oneerlijk, *anoe modenggo*, *ntje'e panangi ri pogego*, wie ongelijk heeft, die wordt overwonnen in 't godsgericht: *podenggo* of *denggo*, kromheid, kromme streek, *denggonja pai joanja*, het, onware en het ware er van, *podenggo ndjaja*, een krom stuk v. d. weg, *napetoemboe mpodenggo*, hij vertelde het niet zooals het gebeurd was; *denggo ndini*, koudkleum, iemd. die al krom loopt als hij dauw voelt.

mampapodenggo, iets krom maken, krom buigen, *taoe sengko palenja*, *nalenggo ntjngala*, iemand met een krommen arm, die door de pokken is krom geworden; *medenggolaka*, zich buigen, zich krommen.

dengka (vgl. *dengga*, *engga*, *engka*, [*ingku bi*] en Sal. Nap. *lingka*, gaan); *medengka*, treden, stappen, gaan, ook w. t. v. *melindja* (loopen); *pedengka*, w. t. v. *iriti* (voet, been), *pedengka mariringkado* (jachttaal), loop snel! *sudengka*, *sampedengka*, met één stap; *medengkasi*, 's nachts gaan vrijen, eene vrouw gaan beslapen; *mampedengkasi*, id. tr.

dengke; *madngke*, niet sterk v. gestel, niet taai, niet met de anderen gelijk kunnende blijven, *taoe madngke*, *bepa manana sangkani boerenja*, *madjo'amo*, een zwak man, zijn zout was nog niet geheel gaar, toen werd hij al ziek, *madngke*² *katoewoenja*,

hij is een zwak mensch, *mulengke rajanja*, lusteloos.

1. **dengko**; *dengko*², lang en mager, van menschen, mager, uitgehongerd en daardoor diefachtig, v. dieren: *madengko*, v. e. meiseje dat onrustig is en blijkbaar zeer begeerig naar mannen.

2. **dengko** (vgl. *dengko*, *ringko* [enz.], of *denggo*, 1. *dingkoe*, enz. [MS.]); *mondengko*, gewl. outkennend gebruikt, *be mondengko mata*, de oogen stuiten of stooten niet, kunnen recht door gaan, kunnen oabelemmerd in de verte zien, *be mondengko raaja*, de bamboe-koker loopt gelijk recht door, zonder eenige ongelijkheid.

padengko, bamboekoker of hol blok hout waartegen men slaat, om seinen te geven: *mompadengko ualibetoe*; een *u* (vogel) vangen door zijn geklop na te doen, met een stuk bamboe-koker tegen een boomstam.

tadengko; *moladengkosi*, kloppen, biz. de bloeikolf van een suikerpalm met een stuk hout bekloppen, om ze murw te maken: *mantadengkosi doa ngkonaoe*, de bloeikolf v. d. suikerpalm murw kloppen.

dengkoe (vgl. 2. *dengko*, [*ringko*], *rangkoe*, *rongkoe*, [*rokor*, enz.]); *madengkoe*, stooten, tikken, bonzen tegen iets, *nadengkoe mbojo*, met een stuk bamboe aangetikt, *noemljaa mludengkoe dio*²? waarvoor, waarmee wordt er tegen de klok getikt? *aw menampa ta-oe*, *wo'o ntaw mate uladengkoe ka siombor-koe*, als men het *menampa* verricht, worden met een doodshoofd de 9 geleidingen (der zieken) aangetikt; *mombadengkoe koera*, *muposo*, de kookpotten stieten tegen elkaar en braken.

tadengkoe, aangetikt, aangestooten worden. *kintanja ri katadengkoenja*, de oorzaak ligt hierin dat het tegen iets gestooten heeft.

deo (vgl. *ledjo*, 2. *leo*); *modeo*, inbuigen, naar binnen buigen, *modeo woembor*, de nokbalk vertoont een gebogen lijn, *modeo talikoe njara*, de rug van 't paard is ingebogen; *muungaleo*, maken dat iets naar binnen gebogen is, *ngisi ndadro*, tanden die met een gleuf in 't midden zijn gevuld; *ma-*

mpapodeo le'e ngkoera, den bals v. d. kookpot naar binnen gebogen maken.

Lew. *madeo*, kort.

depa (vgl. Boeg. *de'pa*, nog niet), oudere, minder gebruikelijke vorm van *nepa*, laat nog niet, wacht nog wat, zoo even, zoo pas, *depa*, *da koepanto'o*, wacht even, dat ik het zegge, *jakoe depa rata*, ik ben pas gekomen, *banoea depa ndancangoe*, een pas opgericht huis.

depe (vgl. *dempé*, *repe*, [enz.] en Mong. *depek*, 'plat'); *to modepe* „platte”, w. t. v. *boengka* (krab).

dépegi (zie *depe*, enz.), Amp., plat, *kanta depegi*, *taa ree tauakani*, een plat schild, zonder knop.

dera, pr. t.; *modedera* (Tor. III, 692, 76), zich nederzetten; *tepodedera*, komen te zitten.

dero; *modero*, een spel waarbij men op de maat der trom in een kring danst, met op- en neerwaartsche bewegingen der armen; *ndapoderoka onga*, het kindje wordt gesust, doordat men er mee danst en het in de armen wiegt.

deroe (Leb. *mandiroe*); *manderoe*, *maneroe*, in zittende houding zich warmen bij een vuur, zooals bv. eene kraamvrouw; *to paneroe*, iemand die zich vaak warmt, koudkleum.

desi (vgl. 2. *rese*, *resi*); *modesi*, hippen, huppelen, opspringen; *kadesi² pelindjanja*, hij loopt hippend, huppelend, met sprongtjes.

menes, opspatten, spatten v. zich geven, *menesimo oedja*, *kono urata*, regen die op een boomstam valt, spat op; *to menesi*, w. t. v. *antila* (vloot); ook voor garnalen, die al opspringende boven water een rivier opzwellen; *tenesi apoe*, *tepoela nesinja*, het vuur gaat spatten, de vonken vliegen in 't rond, *tenesi daa*, het bloed spat uit; *kanesi² ngeroemo*, je sirihs-pog spat maar overal heen.

manesi (ki), bespatten, *oedja manesi tuu*, de regen bespat de menschen, *taoe mompalor nanesiki apoe*, *da kono nesikinja*, iemand die smeedt wordt bespat door vuur, de vonken zullen hem raken; *menesilaka*, opspringen, zooals vonken of vlooiën.

détes, Amp., kleine hagedis.

dewa, PmB., n. v. e. lian.

did; *modidi*, bloeien, in bloei staan, vooral v. ertem.

didiri, soort pandan, die in 't water groeit; van de bladeren vlecht men matten en mandjes (Tor. II, 329); dit gewas wordt ook wel aangeplant, het vormt geen eig. stam, maar een dikken voet, waaruit de lange smalle bladeren ontspruiten.

didisa, w. t. v. *lanule* (garnaal), in de Meerstr. *didisi*; *modidisi*, zich de voorhoofdshaartjes uitplukken, om een fraai hoog voorhoofd te hebben.

di'e (vgl. *deke*, *dike*), klein, *sali'r*, een weinig, *bijna*.

dienggo, zie *enggo*.

dii [Mor. id.: vgl. *dindi*, *rii*]; *madii*, lang gestrekt, gespannen, langdurig, *madii kajoro*, het touw is lang, in de lengte gestrekt, *madii pompaoenja*, hij heeft lang gesproken, *madii engo baola*, *maoe ndamo'o*, *be naepe*, die buffel heeft een langen neus, al trekt men hem voort, hij voelt het niet, *madii²*, vrij strak, vrij lang; *mampomadii*, lang over iets doen, er veel tijd aan geven, *ne'e ndapomadii²ka*, zeur er niet mee, doe er niet te lang over.

nakenimo ngkadii mpalainja, door zijne langdurige afwezigheid; *mompakadii*, rekken, lang maken, *dja napakadii pearinja*, hij is langen tijd buiten 't dorp gebleven, *njara mampakadii kami*, *se'i da kapelamba*, *pajamo*, de paarden houden ons op, we willen ze berijden en ze zijn weggelopen.

ma(nga) diiti, rekken, in de lengte trekken, *diiti kajoro*, trek het touw strak; *mombediiti* (-si), elkaar ophouden, elkander lang bezig houden; *tediuraka*, lang bezig gehouden, in beslag genomen, op de lange baan geschoven, *tediuraka ri mokole*, door het hoofd is het van langen duur geweest.

todii, strak, gestrekt, zooals iets waaraan getrokken wordt, *todii kajoro mpeka*, *napakatodii noe booe*, het hengelsnoer staat strak, strak getrokken door een visch, *ndapa/ka-todii ikoe njara*, de staart van 't paard wordt (door den staatriem) heen getrokken.

dika; *ma(nga) dika*, plaatsen, zetten, neerleggen, laten liggen, laten blijven, *penaikoe koedika ri banoeamoe*, mijn zwaard leg ik in je huis, *jakoe da ndjo'oe weloela*, *rongokoe da koedika*,

ik ga op reis, mijne vrouw laat ik thuis, *ananggodimoe dja noedika kakaa²*, je kind laat je maar liggen schreeuwen, *juli saogoe*, *dika saogoe*, neeru er een weg, laat er een liggen, *bara da nutr*, *bar'e da madika oé mata*, misschien sterft hij, maar dat zet geen tranen, *koedika*, *ewa be koedonge*, ik laat het liggen, alsof ik het niet hoorde, *paoe inenja era ndadika² dja*, 't is alsof de woorden zijner moeder maar ter zijde gelegd worden.

dika of *padika*, instelling, inzetting, *padika mPoer Ala*, gebod Gods (Chr.), *dika ntaoe sondo*, *banja dika noe mokole*, dat is eene inzetting van 't volk, niet van het hoofd; *padika*, bergplaats, *rimbe'i padika rengkomo?* waar is de bergplaats van je goed? *rimbe'i noepadika?* waar hebt ge 't neergelegd? *padika anur*, 't bovenvlak der dij.

matikaka, neerleggen voor, *bara noedikaka isema?* voor wien hebt ge het neergelegd?

medika, zich op zijn stuk zetten, op zijn standpunt blijven, *ri posisalata se'i*, *jakoe ire'i pedikakoe*, bij dit ons verschil van meening, blijf ik bij deze mijne opvatting; *medikaka ri ana we'a*, een meisje iets (onbehoorlijks) aandoen; *mombedika*, zich tegen elkaar partij stellen, als men met elkaar gaat vechten of kuitschoppen; *tedika*, neergelegd, in zijn toestand gelaten; *tedikamaka*, in een bepaalden toestand gekomen, *evaintje'eno katedikannakanja*, zoo is het er mee geworden, in dien toestand is het gekomen.

dike (vgl. *deke* en Nap. *dike*, hond), roepwoord voor honden, *ana dike*, jonge hond.

dila; *mompandila*, P., soms voor *mompandjila*, zie *djila*.

dilami (vgl. Balant. *dilang*, Bangg. *dilam*, uit *nilam*). Tog., indigo.

dili of *ndili*, klanknab. v. e. tik of een slag op een trom of tegen metaal; *sandili ndatingko*; *oemonimo*, slechts met één tik klinkt het al; *kandili² karator*, tik, tik gaat de trom; *modili laboe manaroe*, het mes gaf een klinkend geluid, toen het viel; *ndapadili*, men doet het klinken, door er tegen te tikken.

dilindingi (Mal. *belimbing*). Amp., blimbing (Averrhoa Carambola).

dilo (vgl. *gilo*, *ino*, 1. *tino*, *dino*, *lino*); *madilo*, helder v. klank, zonder luid te zijn, *madilo ree-ree*, de bamboe-harp klinkt luid, *madilo² ewu dinggo²*, helder en zacht, zooals een mondharp.

[*dimalele*, een soort luchtgeesten: Tor. I, 370, 377.]

dimba ([Mor. id., trom]; vgl. *gimba*); *modimba*, *modimba²*, in een bepaalde maat de dans- en springbewegingen aangeven of begeleiden, v. d. trom.

tadimba, trom (in poëzie) (MS.); *motadimba*, op de maat der trom dansen of een spiegelgevecht houden (MS.); *motadimba² = madimba², motadimba² karator*, *mateloe per taro ntaoe anoe napesoea linnoa*, de trom slaat in wilde maat, begeleidende het dansen van iemand die door een geest is bezeten geworden; *kadimba² karator*, de trom slaat aldor in wilde maat.

rutadimo tadimba (vul-woorden in gezangen).

Dinapa Eo, naam v. e. dorp der luchtgeesten (woerake).

dindi ([Mor. id.]; vgl. *dii*); *madindi*, strak gespannen, *madindimo pelá ngkomponja*, de huid v. zijn buik is gespannen; ook w. t. v. *madii*, langdurig, langgerekt; *mad nga jindi*, *mampakadindi*, strak trekken, spannen, *madindi kajoro*, bij trok het touw strak, *madindi komponja*, *matbosoenaka*, hij spande zijn buik strak, hij zette hem op; *madinduraka*, strak trekken, recht trekken, strak aanhalen.

modindi² ri djuja, elkaar vasthouden bij 't loopen, naast of achter elkaar; *mombedindi*, id.

matadindi, hetz. als *madindi*; *mampakadindi*, hetz. als *mampakadindi*.

dindingari, Str. B., uit het Par. (Boeg. *dindingajere*, Mal. *dinding ajar*), Tor. I, 353, de schuine plank, waarmede de Mohammedanen de grafins afsluiten.

dinggaoe (vgl. *tingkoe*, *dinggoe*, *dinggole*, *dinggole*, *dingkotoengi*; [*denngo*, enz.]; *madinggaoe*, krom, gebogen, kromgegroeid, v. ledematen, sirihs-vruchten, enz.

dingre (Mor. id.; vgl. *tingke*, *ingke*); *matungge*,

*modingge*², mank loopen, hinkende loopen; *mampodinggeka woroe*, kreupel loopen wegens spleten in de voetzool; *montolo-dingge* (vgl. *loë*), hinken, als kinderspel.

dinggi, pr. t. = B. *rindi*, wand; *boto dinggi*, wandvlakte, *olo dinggi*, tusschen den wand. **dinggo** (vgl. *denggo* [enz.]); *tedinggo*², niet recht, zich heen en weer slingerend; *sala mpaandjaor, tedinggo*², verkeerd genaaid, het naaisel loopt niet recht door, *tedinggo*² *djaja*, de weg loopt slingerend.

pr. t. *mesoeora salo dinggo*, met het gezicht naar den verkeerden kant zitten.

dinggoë (vgl. *nggitoe, nggikoe*, [dinggaoe, *denggo*, enz.]); w. t. v. *salira* (wiedschoffel).

— *ndadinggoe*², verricht worden zooals de bewegingen eener wiedschoffel, als 't ware met hakjes en puntjes.

dinggoë (vgl. *tingko* en Mor. *oenngoe*), mondharp, een muziekinstrumentje, beschreven Tor. II, 384; *medjila dinggoë*, als de tong v. e. mondharpje, in voortdurende beweging.

dinggoele, zie *koele*.

dinggoloe en **dingkoloengi** (vgl. *koloe, bingkoloe*); *modinggoloe*, krom, gebogen; *ndadinggoloe*, kromgebogen worden; *modingkoloengi, era oele*, gekromd liggen als een slang.

dinggosoe en **dingkosoe**, pr. t., zie *kosoe*.

dingki (vgl. *djingki* [enz.]); *medingki*, terugschrikken voor iets en daarom weigeren, zooals een pijnlijk lichaamsdeel, *medingki woekotoe da ndapajao*, de knie weigert om gestrekt te worden (omdat het pijn doet), *medingki iciti da ndapelindjaka*, de voet weigert om tot loopen gebruikt te worden; *taoe madjoe'a nadingki mpakoeli*, de zieke wordt door de medicijn benauwd (ze wil hem niet helpen).

pr. t. *todingki*, teruggeschrokken.

1. **dingkoe**, Tog., *madingkoe* = B. *modenggo* (krom).

2. **dingkoe** (vgl. *ringko* [en Mor. *tingkoe*]), Amp., *mondinkoe*, vuur aanmaken.

dingkoela (vgl. 1. *dingkoe*), een rond stuk hout, meestal een rijststamper, waarvan er twee vlak boven den grond door 2 menschen

z66 worden bewogen, dat ze op de maat tegen elkaar slaan; tusschen die houten in wordt gedanst; *modingkoela, moënde dingkoela, molontjo dingkoela*, dit spel spelen. Tor. II, 291.

dingkoloengi, zie *dinggoloe*.

dingkosoe, zie *kosoe*.

dingola, Amp., de vogel *lebago*, de soort m. witten kop.

dino (vgl. *ino, dilo, l. tino, [lino]*); *madino*, klinken, helder geluid geven, *desla laorku oninja, nggonji madino*, een koperen schaal geeft een dof geluid, een gong klinkt beider.

dinodo, zie 3. *dodo*.

dinondjo (wellicht uit *djinondjo*, het in den bamboe geduwde), hetz. als *linondjo*.

dinoro, zie 1. *roro*.

dinto (vgl. *dino*, enz. en Bad. *into*), rijst stampen; *mondinto*, w. t. v. *mombadjoe*, rijst stampen, *pondinto*, rijstblok.

di'o, w. t. v. *ta'i* (poep), *di'o mbaroe*, varkensdrek; *todi'o, motodi'o*, poepen.

di-dio ([Mor. id.; vgl. *rio* en] Mal. *rieh*), schelletje of klokje v. koper, door de Moriërs gegoten, dat sommige pronkers wel aan hun zwaard hingen; *tedio*², onrustig, al te bewegelijk, zooals een klokje dat aan een zwaard slingert.

dioenji, Amp. = B. *doeoenji* (zeekoe).

diora, pr. t., *da tediorano ngaloe*, dan zal de wind (adem) afgesneden worden.

dipi (vgl. 1. *pipi*, 1. *pidi*, [*pimpi, impi*] en Tontmb. *ri'pin*); *padipi*, pad dat men zoekt langs den rand eener rivier, nu eens in de bedding aan den rand, dan weer op den rand v. d. oever over wortels en steenen, waarbij men zich vasthoudt aan al wat men grijpen kan, *padipi meapa*, scheef liggend oeverpad; *mepadipi*, langs zulk een oeverpad loopen; *pepadipia*, het terrein v. dit oeverpad.

soedipi, zijde, kant, flank, *ri sordipi*, ter zijde, naast, *soedipi ndeme*, de zijden der zonnebaan, Noord, Zuid; *montjoedipi*, op ééne zijde liggen; *mantjoedipiki*, de zijde toekeeren; *kebisoe bengokoe, be madago nda-oei mombolë*, *dja ndapapontjoedipi*, ik heb

een puist op mijn bil, ik kan ze niet neerleggen en op den rug gaan liggen, ze moet naar ééne zijde gekeerd worden.

dito, Lew., *sadito* = B. *sakodi*, een weinig, bijna. **ditoe** (vgl. *itoe, nggitoe*); *mal'ngaditoe*, even aanraken, aantikken, vooral bij het tolleren gezegd, *naditoe noe gantji joenornja*, de tol tikt den anderen tol aan, raakt hem even.

diwi, pr. t. = B. *wiri* (rand, lip).

diwoi, pr. t.; *tediwoi* = B. *tekiwoi* (ontwaakt).

dja (Bad. *ra*, Mak. *dja*, Filip. *t. da, ra*), slechts, maar, nog maar, niet dan, proclitisch, doch meestal enclitisch, *sakodi dja*, slechts een weinig, *kodi² dja*, nog maar klein (doch later groot), *tengo dja*, nog maar dom (doch later niet meer), *dja siko lo'e mampouria*, slechts gij zijt in staat het te doen: hier is *dja* ongev. syn. met 1. *pa*, zoo ook in *re'e dja kajokoe*, er zijn nog wel kokosnoten, *mangkoni dja*, nog min of meer aan 't eten: *dja poesa tali-koenja*, hij was nog maar juist verdwenen.

djamo (*dja* met encl. *mo*), of *djo*, alleen nog maar, *djamo kagasikoe pai koekatoewoe*, alleen maar door mijne vlugheid ben ik in 't leven gebleven, *ber'e ntaninja, djamo nambo ndapo'maoe*, er is niets anders dan mosterdbladeren tot groente: *djamopa*, en dan nog wel, hoeveel te meer, hoeveel te minder, *sako axoekoe baroe nasago, djamopa anoemoe*, zelfs mijn palmwijn heeft hij gestolen, hoeveel te meer den uwen.

1. **djaa**, klankaab. v. gekraak of geknars: *kadjaa²*, knarsend, rammelend, krakend, *kadjaa² iciri ntopinja ndaewoaki enoe*, de rand barer sarong geeft een krakend geluid, hij is met kralen omzet, *djamo bone kadjaa²*, louter knarsend zand, *kadjaa² bangkorla*, de schelletjes rammelen.

pr. t. *psulo nakaljaa²*, laat de lansen rammelen. *sadjaa ngkadoemantornja*, ineens is hij aangekomen.

2. **djaa** (vgl. 1. *lan*, enz.); *tepoedjaa*, verspreid, verstrooid.

Amp. *tedjaa-djaa*, in 't rond verspreid.

3. **djaa** (uit het Mal. *djam*), uur; *sadjaa*, één uur lang.

dja'a (Mal. *djahat*, IN.); *madja'a*, slecht, verkeerd, bedorven, onbruikbaar, leelijk, lastig, onaangenaam, *i Madja'a*, de Booze (Chr.), *tuljika, madja'amo*, gooi het maar weg, 't is al bedorven, *taoe madja'a*, een schadelijk mensch, *madja'a paoe n'Lo Bada*, leelijk, onverstaanbaar is de taal der Bada'ers, *tonutoku kami se'i bare'e se'oe mulja'a*, van onzen kant is er geen bezwaar, *madja'a rajanja*, hij is boos: *kulja'a* of *dja'a*, slechtheid, verkeerdheid, enz., *ma'ai kadja'anja* of *ma'ai ngkadja'a*, het is erg slecht, *dja'a pai dago da tapokjoer*, kwaad en goed zullen we samen deelen, *be baru koeto'a ri kulja'anja*, ik heb het niet in onaangename zin gezegd.

mampakulja'a, slecht maken, bedorven, *mampakulja'a raja ntawë*, de menschen boos maken: *mekipakulja'a*, door anderen laten bedorven, *koepkipakulja'a anoe ntawë setow*, ik zal het eigendom dier menschen laten vernielen.

mondja'ati, als vierde eene schuld innen die door den schuldeischer reeds aan een tweeden, door dezen aan een derden man was overgedaan, waardoor de schuld telkens oploopt (Tor. I, 196); *mal'ngadja'ati*, bedorven, *kandepë sindjaoe kadja'ati*, gindsche hut hebben we bedorven: *kakadja'ati*! hoe jammer, 't is zonde er van, *kakadja'ati koeljo wa'u mpaë ntawë setow*, 't is waarlijk jammer van al de rijst dier menschen: *mangkakadja'ati*, vermorsen, zonder oordeel verbruiken, *ne'e to pongkakulja'ati siko! ane natalikor mpaë, bello da re'e*, wees geen roekelooze versier! als de rijst je begeeft, dan heb je niet meer: *pongkoni makakulja'ati ngkibonjo*, de rijst is door gebrek aan zorg bedorven; *bare'e koepkakulja'ati lempokoe*, ik zeg niet dat het jammer is van mijn inspanning.

djadji (uit het Boeg.), geschieden, doorgaan, gelukken, *bare'e djadji*, 't gaat niet door: vaak ook als voegwoord gebruikt, geheel syn. met *meali*, zoodat, derhalve, *malipi poli-mjanja, djadji bare'epa mawoenji, djabimo*, hij liep vlug, zoodat het nog niet duister was

toen hij aankwam; *djadji* wordt ook als subst. gebruikt, in de bet. gelegenheid, vrije tijd, *be djadjikoe*, ik heb geen tijd, geen gelegenheid; *mampakadjaji*, doen doorgaan, doen gebeuren.

djaga (uit het Boeg. of Mal.); *modjaga*, de wacht hebben, *to podjaga*, wachter, bewaker, *ma-(nga)djaga*, iets bewaken, passen op, zorgen voor iets.

djai, een liaan, soms zoo dik als eene dij, schiet uit den grond op en slingert zich om de boomen, wordt in Saloe Maoge bij de sirihs gepruimd.

dja'i (vgl. *djaiti* en Tontmb. *ra'it*, Mal. *djahit*), familie, bloed- en aanverwanten, in den ruimen zin v. h. Toradja-sche begrip, *taoe sondo dja'inja*, iemand v. veel familie, *dja'i ngkina'a*, *dja'i mpangkoni* „familielid, als 't om rijst te doen is”, klaplooper; gevaarlijke ziekten (lepra, pokken) worden wel met *dja'i* aangeduid; *modja'i*, familie zijn, *ne'e da poesa podja'ita*, laat onze verwantschap geen einde hebben; *mampodja'i*, tot familie hebben; *be majali mampodja'ikanja watoea, melindja watoea se'e*, zijne verwantschap met slaven gaat niet van hem af, daar hij slaaf is.

djaiti (vgl. *dja'i*); *kajokoe sadjaiti*, een paar kokosnoten aan elkaar gebonden met een reep v. d. bast; *ndadjaiti*, aldus aaneengebonden.

djaja (Mal. *djalan*, IN.), pad, weg, middel om tot iets te komen, vervoermiddel, *djaja ngkada „snotgootje”*, het geultje in de bovenlip, *djaja na'a'i*, de darmkronkelingen, die parallel loopen en vastzitten aan andere gedeelten der darmen, *gambe nato'o magonoe, djaja mpo-mpali setoe*, gambir noemt hij „wat smelt”, *daj* is een middel tot vermijding v. d. naam, *da nagincoe jakoe, ber'e djaja*, hij zou mij willen beboeten, maar er is geen rechtsgrond, *djaja jore*, w. t. v. *pangipi, napodjajajoreka*, hij heeft het gedroomd, *ne'e noepapepone olinja, sangaja² djajanja*, voer den prijs niet op, laat het vooral de gewone prijs zijn, *djamo djaja²nja*, altoos maar langs het pad zelf (niet lange zijwegen).

sandjaja, één weg, één gang, *taoe sandjaja*,

één reisgezelschap, *se'i wo'oe sandjaja*, hier is nog een ander middel, een andere weg, *sandjajapa da koeto'o*, ik heb nog iets anders te zeggen, *maria ndajaja napaoe ntaoe setoe: sandjaja baela, karoeandjaja boere, katogondajaja pae*, over vele dingen hebben die lieden gesproken: ten eerste over buffels, ten tweede over zout, ten derde over rijst, *ntje sandjajanja*, dat is nu weer een ander onderwerp, *sandjaja inosa*, $\frac{1}{2}$ vadem (de arm en de halve borst), *kita da sandjaja²*, wij zullen denzelfden weg gaan; *mompasandjaja*, één weg gaande, denzelfden weg volgende; *patesandjajaka*, een anderen weg volgend, tot een andere afdeling behoorend, v. e. andere soort.

modjaja, een weg nemen, voortgang hebben, opschieten, *modjaja ndeki-Sangira, da ndjo'oe ri Mara'ajo*, den weg nemen naar S. om naar M. te gaan, *pai koepodjaja rima'i, mantima wojo oez*, dat ik den weg hierheen neem, is om een water-bamboe te halen, *pase setoe modjaja ri baela*, die zaak gaat over beboeting met buffels; *mampodjaja*, tot weg, enz. nemen, *mampodjaja baela*, een buffel tot vervoermiddel gebruiken, *samba'a manoe napodjaja*, één kip heeft hij als boete gesteld; *mampapodjaja*, een weg doen nemen, doen voortgang hebben, *banja djaja napapodjajaka jakoe*, niet den behoorlijken weg heeft hij mij doen gaan, *djamo jakoe mampapodjaja baela i Doempaja, pai napodjaja, ane si'a, be da modjaja*, ik alleen heb de bespreking der buffels v. D. in gang gezet, zoodat ze voortgang heeft, als hij 't had moeten doen, zou ze niet in gang gekomen zijn, *paoenja napapodjaja ri baela*, de behandeling zijner rechtszaak heeft hij geleid tot beboeting met buffels.

mampodjajaki, komen om iets te halen, in 't voorbijgaan komen halen, *anoe koepodjajaka rima'i, mampodjajaki iajoe*, de reden dat ik den weg hierheen neem, is dat ik een rijststamper kom halen, *da koepodjajaki siko*, ik zal je komen afhalen.

mandjaja, zich voortbewegen, v. e. groot aantal menschen of dieren, *da mandjaja² kanjo'oeta, ne'e teseboe*, laat ons in een groep

te zamen gaan, niet verstrooid, *lugira koe-kita manljaja*, ik heb de herten in eene kudde zien loopen, *bara ri saa da pandjaja²nja?* waar zouden ze met hun allen heengaan? *dja mopandjaja²mo anoe naperapi*, het vormt een heele verzameling, dat waarom hij vraagt, *popandjaja² ndasongka taoe*, bij troepen zendt men de menschen uit.

pedjaja ngkoko (als een mierenloop). n. v. e. sierfiguur; *katedjaja ntjaki*, het in gang komen v. d. betaling der boete, de eerste afbetaling.

djajoeja (Par. *djaela*), Tog. = B. *djoia* (vloer).

1. *djaka* (vgl. 1. *daka* (enz.)), Amp. PmB. Str. B.; *modjaka*, in water koken, *toje manoe radjaka*, gekookte eieren, *nidjakakakoe ko-toepa*, kookt u këtöepat voor me.

2. *djaka* (uit het Boeg.). een bamboe-lat, aan het eind in latjes gespleten, die door vlechtsel uitgespreid worden gehouden en een werktuig vormen om kokend suikersap af te schuimen, *ndapondjakaka woera nggola*, om het schuim van de suiker er mee af te scheppen.

djala (uit het Boeg.). werpnet, om op zee of in groote rivieren mee te visschen, *mata ndjala*, mazen v. h. net; *modjala*, met een werpnet visschen.

djala'a (vgl. *djalalangi*): *mandjula'a*, dieftachtig, vlug in 't wegkopen, *to mandjula'a „kaper”*, w. t. v. *boti* (saap).

djaladja (uit het Boeg. *djala'dja'*, vgl. *ludja*), lak, versiering met traliewerk: *ndadjudjani*, van traliewerk voorzien.

djalalangi; *wondjalabangi*, *modjalalangi*, verlangen naar iets wat men niet heeft, bijvorm v. *montjalala*, zie *sabula*; *ane ewantje'e porianoe, be da re'e modjalalangi siko*, als je zoo doet, zal niemand je begeeren: *po-djalalangi ndaja*, begeerte des herten.

djalamindjaki (ook *balamindjaki* en *djalamintaki*), wrsch. door het Par. uit het Boeg. *salamintja*, een verkeerde ronding of buiging maken, bv. bij het dansen, geen goede manieren voortbrengen; *modjalamindjaki*, kort aangebonden, spoedig verstoord, korzelig van humeur.

djalamintaki, zie *djalamindjaki*.

djaledje, n. v. e. kleinen vogel.

djali (vgl. 1. *djole* en Jav. *djali*, in de bet. kraal, parel), oorknop, wel nagemaakt v. ebbenhout en ingelegd met stukjes been (Tor. II. 80. 225). doch oorspr. niet v. Toradj. maaksel: *djali sorba* (Mal. *soebang*), oorknop met langen steel, die er afgeschroefd kan worden: *djali bangkara*, oorknop met ingelegde versiering: *djali mpatana*, gootje v. gespleten bamboe, waardoor de palmwijn in den bijkoker (*pantjoe*) vloeit, *patana ndadjalangi*, een opvangkoker met zulk een gootje: *modjali*, oorknoppen dragen.

djalili (vgl. *lili*); *padjalili*, bekwaam, in 't spreken, dichten, aanprijzen v. koopwaren, enz. Wrsch. overgenomen.

djalimo'o (Nap. *dalinaw*, Tond. *laloema'ang*, Tontmb. *kaloema'an*, Tons. *doedoema'an*), adder, giftig v. beet, met driehoekigen kop, groen geruite huid, ineengedrongen lichaam (Measa. 76. 42).

djalo (vgl. *djolo* en Boeg. *djalo'*, Mal. *djolok*): *medjalo*, steken, met een mes of zwaard, *taoe nadjalo ntibo*, hij heeft iemand m. e. mes gestoken. De bet. „amokmaken” is uit 't Boeg. overgenomen.

mombdjalo mpenai, elkaar met het zwaard steken.

djama (vgl. *ama* en Boeg. *djama*, Mal. *djamah*): *medjama*, aanraken, werken, landbouw verrichten, *malai medjama*, op den akker gaan werken, *medjama²*, *medjamasi*, overal met de overal aankomten: *mampedjama*, iets aanraken; *mampedjamuka manianja*, landbouwwerk doen voor zijne schoonouders, *ro oemajo be majo ndapepedjamuka*, op een verbodsdag mag men geen landbouw uitoefenen, *manngajlama*, iets aanraken, *ne'e noe-djama jakoe*, raak zie niet aan, *mopadjama*, w. t. v. *mopagere*, zie *gere*.

djamua, padjamua, akker, bebouwd veld; *modjamua*, den landbouw beoefenen, *mampodjamaka manianja*, voor zijne schoonouders op 't land werken.

mamposipedjamuka, uatmposipedjamuka

manianja, te zamen met zijne schoonouders op 't land werken.

pedjama, *padjama*, w. t. v. *pale* (hand); in PmB. is *padjama* w. t. v. *soci* (rijststijmes); *pondjama*, w. t. v. *isoepi* (tang).

bandjama, iemand die alles betast of aanraakt; *mbodjama*, iets waar iedereen met de handen aankomt, veel aangeraakt.

djamaa, zie *djama*.

djamaro, het Boeg. *djamiéro* (smaragd), in PmB. syn. m. *kasoemba* (aniline-vef).

djamba (uit het Par.), put, kuil dien men graaft om water te krijgen.

djambi, in de uitdr. *taripa djambi*, zie *taripa*. **djambo** (Boeg. id.), rafels, vlokken, bij gescheurd goed of slordig haar; *modjambo*, rafels, vlokken vertoonen, *wici ntopikoe modjambo*, de rand van mijn sarong is rafelig, *woejoa modjambo*, haar dat in vlokken hangt.

djamboe (in Ond. *djampoe*), de djamboe-boom en -vrucht, *Psidium Guajava* (Cl. 2862), zeer algemeen in de warme streken v. Midden-Selebes; de vruchten worden gegeten, de bladeren als medicijn tegen buikpijn gebruikt; Tor. I, 405; w. t. *sandata*.

djamoe, het fijne vlies, dat bij sommige vruchten de pit van het vleesch of het vleesch van de schil scheidt.

djampa (oorspr. id. met *djampangi*, vgl. 1. *rampa*, [*rampo*]); *modjampa*, *medjampa*, rooven, wegnemen zonder vragen en zonder vergoeden, *to podjampa*, roover.

madjampa, rooven, wegkapen, *maria ngaja nadjampamo noe icali*, velerlei dingen zijn door de vijanden geroofd.

djampangi (vgl. *djampa* en Mak. *djampang*, Boeg. *djampa*); *madjampangi*, zich iets aantrekken, zich verantwoordelijk voelen, zorgen voor, *be nadjampangi paoekoe*, hij heeft zich niets van mijne woorden aangetrokken, *madjampangi baeola pai wauoe*, voor de buffels en de varkens zorgen, *To Koekoe madjampangi djaja ri Rato*, de Koekoers zorgen voor den weg in de Vlakte.

djampi (uit het Boeg.), een valk (paard).

1. **djampoe** (Boeg. id.), Ond. = *djamboe*.

2. **djampoe** (door 't Par. uit het Boeg. *djampoe*); *sidjampoe*, gemengd, door elkaar, *sidjampoe mo taoe*, de menschen zijn geheel door elkaar geraakt; *mosidjampoe*, *mosidjampoe*, door elkaar doen geraken, mengen, *mosidjampoe boedja* (Str. B.), speelkaarten schudden.

djampoeroe, zie 2. *djampoe*.

djandjangi (vgl. *danda*, enz.); *modjandjangi*, ergens heen loopen, om te zien of er ook iets te halen is; *madjandjangi djongi*, naar *djongi*-vruchten gaan kijken; *dja madocé nadjandjangi*, hij gaat maar geregeld naar de doerians kijken.

djandji (Mak. Par. id., Boeg. *djantji*, wrsch. uit 't Par. overgenomen), vastgesteld stervensuur, vooraf bepaald noodlot; afspraak, overeenkomst; *djandjinjamo*, *pai nakamate*, 't was zijn uurtje en zoo is hij gestorven, *baré napepate ntaoe*, *mate ri djandjinja*, niemand heeft hem gedood, hij is gestorven op den voor hem bepaalden tijd, *ane mate jakoe*, *io mo*, *oea djandjikoe*, als ik sterf, goed, want dan is het mijn uurtje; *kapoera ndjandjita oui*, *samba a baeola olinja*, onze laatste afspraak van vroeger was, dat de prijs één buffel zou zijn; *ewase podjandjita*, aldus is onze afspraak; *mombedjandji*, met elkaar afspreken, elkaar bcloven.

[*taripa djandji*, zie *taripa*.]

djanga (Mal. *djangkal*, Tontmb. *vangan*, Mong. *deangou*, Sang. *dango*), span, afstand dien men met duim en middelvinger (*djanga marate*, lang span), of met duim en wijsvinger (*dj. ede*, kort span) kan nemen; *sandjanga*, één span lang, *sandjanga ntjiboekoe*, een span v. d. duim tot den knokkel v. d. wijsvinger, *sandjanga molontjo*, *sandjanga melioe*, *be montjo katedjanganja*, een span waarbij de vingers een weinig verder glijden, doorglijden, de meting is dan niet nauwkeurig.

madngadjanga, met een span meten, *madjanga tana*, bij het zitten of bukken met uitgespreide vingers op den grond steunen, *mangkoni madjanga djoia*, eten, terwijl de linkerhand met uitgespreide vingers op den

vloer steunt; *kaujangu karama*, de vingers spreiden zich wijd uit.

mendjangu, zich voortbewegen op de wijze der spanrupsen, *to mendjanga*, w. t. v. *alinta* (bloedzuiger); *pedjanga alinta*, een sierpatroon.

djangai; *madjantai*, boos, verstoord, *madjantai rajanja*, hij is boos; *mampodjantai*, boos zijn op, *jakoe ndapodjantai mpapakoe*, mijn vader is boos op me geweest; *mompakadjanngai*, boos maken; *mombepodjantai*, boos zijn op elkaar; *mondjantaiti*, betz. als *mondja'ati*, zie *dja'a*.

djanggi (Mal. *djanggoet*, Mak. *djanggo*), baard, sik; *modjanggo*, een baard hebben.

djanggoeroe (uit het Mak. *djagoeroe*), Str. B.: *medjanggoeroe*, stompen m. d. vuist, *anakoe nadjanggoeroe*, hij heeft mijn kind met de vuist gestompt.

1. **djangka** (Boeg. *gangka*), de maat v. iets, 't geen kan of moet bereikt worden, *rata ri djangkanja*, 't is op de juiste maat gekomen, *djangka ndeme*, de zonnestand, de tijd v. d. dag, *dja djangka'nja*, 't blijft op zijne maat; *modjangka*, eene maat bepalen, een grens stellen, *ne'e modjangka kitu*, *dja pelindjata da tapakorn*, laat ons geen grens stellen, laat ons maar zorgen dat we doorloopen; *madngadjangka*, meten; afpassen, grenzen stellen, *nadjangka ea*, hij neemt den zonnestand op, *padjangka eo*, uurwerk.

2. **djangka** (uit het Mak.), Amp., de kam v. h. weefgetouw.

djangko (Jav. *djanggur*), P., volwassen haan. **djangkoe** (vgl. *dangkoe*, *rangkoe*); *modjangkoe*, happen, den bek toeklappen, zooals honden, varkens, krokodillen; *madngadjangkoe*, bijten, ophappen, *taoe modjangkoe noe asoe*, iemand die door een hond is gebeten.

1. **django**, syn. met *kariango*.

2. **django**, een boom m. hard hout, goed voor huisbouw, lansschachten, tollen; de bladeren dienen om gekookte rijst in te pakken.

djaoe (Mal. *djaroem*, Sang. *dahoeng*, Bal. *djaroem*, IX.); *idjaoe*, Tor. naald (zonder oog), Tor. II, 219; *mondjaoe*, naaien, *mondjaoe*

mbalewe, zoomen, *mondjaoe mbalili*, stikken, *mondjaoe masina*, of *mondjaoe ntjina*, op de machine naaien; *pondjaoe*, naaisel, naaiwerk; *maljaoe*, iets naaien, *karabakoe nadjasekn jakoe*, ze heeft voor mij mijn jakje genaaid, *se'i murengimo*, *ewaimbe'i da padjaoe*? 't is nu al donker, hoe zal men 't dan naaien? *mekipondjaoe*, laten naaien, verzoeken te naaien; *mumpapondjaoe*, aan 't naaien zetten.

djapa, hap! smak! klanknab. van 't geluid v. happen of smakken, *djapa! nasobo booe opt*, hap! daar pakte de visch 't aas; *modjapa pepomakoe*, ik gaf een hak dat het smakte; *medjapa mangkoni*, smakken bij het eten; *kadjapa*, al smakkende.

woedjapa nasajoe, met een smak hakte hij het door.

djapi (uit het Par.), rundbeest, koe, niet inheemsch in M. Selebes.

djapoe (vgl. 1. *saboe*); *kandjapoe*, alles maar er uit flappende wat voor den mond komt, onbehoorlijk er op los pratende.

djara (uit het Par.; vgl. *djarangi* enz.), paard (minder in gebruik dan *njara*).

djaramba, Str. B. (uit 't Boeg. *djaramba*); *udadjaramba*, gestut worden, v. e. venster-sluiting die naar beneden valt, om open te blijven.

djarangi (vgl. *djara*, *adjarani*, *njara* en Mak. *djarang*), Amp., paard.

1. **djari**, geluid v. kraken of knappen, *kadjari mangkoni kajoekoe*, met knappend geluid kokosnoot eten; *ane ndajangkosi*, *modjari*, als men er op trapt, kraakt het.

2. **djari** (uit het Boeg.); *sadjari*, een vingerbreedte; bij het bepalen der dikte v. e. bos rijst wordt het aantal *djari* opgevoegd om aan te duiden wat nog moet gevoegd worden bij eene omspanning met duim en vinger (*sangkungko*) om den omtrek v. d. bos bij de stelen te verkrijgen, *so'nja togo djari*, de bossen zijn van (éene omspanning en) drie vingerbreedten.

djaroe (uit het Mal. *djaroem* of het Boeg. *djaroenng*), Europeesche fabrieksnaald; *mondjaroe*, *mondjaroesi*, naaien, soms geheard voor *mondjaoe*.

1. **djaroema**, n. v. e. zeevisch.
 2. **djaroema**, Str. B. (uit het Boeg. *djaroema*); *madjaroema*, stoppen, hechten m. naald en draad, *masempa pai ndapadjaroema*, 't is gescheurd en daarom wordt het gestopt; *tabako ndadjaroema*, een pruis tabak met een koordje of bandje er om, zoodat ze niet spoedig uit elkaar valt (geschenk v. e. meisje aan een man).

1. **djawa**; *medjawa*², fluisteren, *paoe djawa*, geheim, fluisterend gesprek; *mampedjawa²ka ana we'a*, met een meisje fluisteren; *ka-djawa²*, aldoor fluisterend.

2. **djawa**; *To Djawa*, Javaan, *tana Djawa*, Java.

djea; *madjea*, *madjeani*, afkeerig geworden, genezen van de neiging tot iets, geen zin meer in iets hebbende, iets afgeleerd hebbende, *ndapampatoedjoe*, *rantani madjea*, laat hij standjes krijgen, totdat hij het afgeleerd heeft; *kadjea*, genezing van de neiging tot iets, bekeering van iets, *ka-djeanjamano mangkita bemo re'e taoe mampopea*, het was een goede les voor hem te zien, dat niemand meer op hem wachtte; *mangadjea*, afleeren, bekeerd worden van iets, *bepa noedjea*? ben je er nog niet van bekeerd? *maoe maria joenoenja mampopate, bare'epa nadjea*, al zijn vele zijner makkers er aan gestorven, hij is er nog niet door bekeerd.

mampadjea, *mampakadjea*, *madjeani*, iemd. afkeerig v. iets maken, afleeren door straf, kwellen, tiranniek behandelen, *da ndapadjea*, *nakadjea*, hij moet gestraft worden, om van zijne ondeugd te genezen, *nadjeini ntaoe*, iemand heeft hem (door tooverij) kwaad berokkend, *jakoe ndadjeani i Ine*, *be ndapakoni*, Moeder heeft me gestraft, me geen eten gegeven; *mompadjea*, kwellend, straffend, tiranniek optreden.

padjea, ziekte, plaag, epidemie; *pondjeani*, w. t. v. *lada* (Sp. peper).

djeai (vgl. *djojai*, *djoeari*), een pandan-soort, die slechts weinig gedoorn is, met donkerkleurige en dikke bladeren.

djeba; *kadjeba²*, vlelend of zalvend kijken en

spreken, lief doen met stem en gebaren, om iets gedaan te krijgen.

djedja; *sandjedja*, syn. met *sakodi*, een weinig, bijna.

1. **djedje**, wijziging v. *kede*, als benaming voor kleine jongens; *todjedje* = *tokede*, ventje, manneke.

2. **djedje**; *ma(nga)djedje*, *-djedjeka*, aanzetten, aansporen, dwingen, *we'a nadjedje ntoema*, het meisje wordt door den man gedwongen, *ndadjedjeka da ndjo'oe moeni ri papanja*, *be napodjo*, men zette hem aan om opnieuw naar zijn vader te gaan, maar hij wilde niet, *be napokono noe ananja pai napa-djedjeka mpapanja*, zijn kind wilde niet en daarom spoorde zijn vader het aan; *padjedje*, *pepadjedjeka*, aansporing, wijze van de menschen aanzetten.

djedjere'e, het geluid v. e. jongen haan, die nog niet kan kraaien, of v. e. kip die kraai-geluiden maakt; *modjedjere'e*, zulke geluiden voortbrengen.

djedjo (vgl. *djodje*, 1. *lero*); *madjedjo*, wrijven, eenig lichaamsdeel, om er iets af of uit te wrijven, *madjedjo kadanja*, zijn snot afwrijven, *ne'e noedjedjosi matamoe*, wrijf niet aldoor je oogen uit.

djee, plotseling opstijgende beweging of uitbarstend geluid, *sandjee manoe mototoro'o*, plotseling, met groot geluid kraaiden de hanen; *mondjee² taoe molinga*, ze zingen zeer luid; *mondjeeti*, veel geluid maken; *kandjee²*, aldoor zich luid latende hooren. *tepapondjee*, het gaat gepaard met veel leven (op verschillende plaatsen).

pr. t. a) *pondjeeti*, *tonji ragi*, vliegt suizend op, bonte vogels,

b) *tonji nggivo dawolangi*, vogels die u begeeft in de lucht.

koeno modjee „opstijgende rook”, het rak boven den haard, de rookvliesing (*topo*); *modjee²*, v. rijstaren: ruischende; *nakandia djee-djee*, opdat ze mogen ruischen (door groot aantal).

djeekoeli (Nap. *dikoli*, Mor. *deekoeli*, *dikole*), een fraai vogeltje, dat de levenskracht der rijst in zich draagt en daarom niet mag

weggejaagd worden, omdat men dan niet veel rijst zou oogsten. Tor. II, 269, Measa 75, 51. Zie ook *lasoe*.

djei, hetz. als 1. *nggei*: *to djei*, kat.

djeka (vgl. *beka* [enz.] en *reka*); *mendjeka*, zich openen, v. zelf openspringen, zooals rijpe vruchten, *mendjeka madoe², matasomo*. de doerian splitst zich, is al rijp, *mendjeka witi kebojo*, de voet splitst op, door ziekte v. d. eeltlaag, *mendjeka eo*, de zon schijnt fel. **djeki** (vgl. *deki*, *reki*); *kadjeki²*, tikkende, tik-tak-geluid makende; *podjeki ntoe*, een lied, gezongen als de *kajori*, maar thans niet meer bekend.

djela (vgl. 1. *lela*, *lale* en Gor. *delo*, brengen), aangekomen, aankomen, *taoe djela*, gast, aangekomene, *djelamo ri conja*, de dag ervoor was aangebroken, *toroe nato'o nTo Napoe toecoe*, *be djela*, de Napoeërs spreken *toroe* uit als *toecoe*, ze bereiken (de ware uitspraak) niet; *maria weamoe*, *dja djela²*, je hebt veel rijst, er komt maar steeds bij.

kadjela, aankomst, *impia kadjelamoe*? wanneer zijt ge gekomen? *wacase'i i Ta Lasa kadjela mpae*, thans komt de rijst bij T. L., *maliga pelindja mami pai kakadjela*, we hebben vlug geloopt en daardoor zijn we er gekomen; *kakondjela-ndjela*, steeds in grooter aantal komende.

Als w. t. v. *rata* komt *djela* voor in vormen als: *nadjelamo rengkonja*, hij heeft zijne goederen gevonden, *nadjelamo mpamongo*, de pinang is (u) al toegereikt; *mampadjela*, doen komen, brengen.

djele (vgl. *gele*); *kadjele²*, druk pratend, 't hoogste woord voerend, zoodat anderen niet aan 't woord komen.

djeledjekoe, n. v. e. kleinen, weinig fraaien vogel.

djelo (vgl. 2. *elo*, 1. *gelo*, *lelo*); *modjelo*, de lippen afkicken en daarbij smakgeluiden maken, *kadjelo²* of *kanjelo²*, met de tong buiten de lippen spelend en likkend; *to djelo*, w. t. v. *nggaroe*, omdat de kat haren staart ombuigt als ze gaat zitten (volg. and.: omdat ze hare lippen en haar lichaam pleegt af te likken). **djeme** (vgl. *leme*, *geme*, [*gome*, enz.]); *madjeme*,

kledderig, v. e. plasje of een ondiep stroompje, waarin de voeten dadelijk den weeken bodem gevoelen, *madjeme² oe²*, *be tampoe tadali*, het water is ondiep en modderig, het water komt niet over de enkels; *kadjeme² oe²*, *be mosogo*, het water is zanderig, modderig, het plompt niet.

djemeli (vgl. *weli*), een soort honingvogeltje (*tonji korni*), met lichtkleurige borst en oogen, *baeala djemeli*, een buffel met lichtgekleurde oogen; ook op de Europeanen wordt *djemeli* vaak toegepast, om hunne lichte oogen.

djempi (vgl. *lempi*, *djampi*, *kompi* en Boeg. *djompj*); *modjempj*, water opwerpen, opspatten, bv. met de handen of de roeispanten: *ma(nga)djempj*, bespatten, *madjempjika*, bespatten met; *mondjempjika taoe moecoe*, de roeiers gooien water op met hunne spanen: *mombedjempjika*, elkaar bespatten met.

djena (het Boeg. *djenang*), titel van de bestuurders van Todjo (tot aan de opheffing in 1906), die zich als „stedehouders” van den vorst van Bone beschouwden. Tor. I, 72.

djendjeki, n. v. e. boom, met duurzaam hout, goed voor huispalen.

1. **djene** (vgl. *dene*, *nggene*), jong (v. dieren), {w. t. v. 1. *ana*}; *modjene*, jongen hebben; *mampodjeneka*, voortbrengen, jongen verwekken.

2. **djene** (uit het Mak. *dje'ne*, water); *modjene*, de rituele reiniging der Mohammedanen verrichten; *podjene*, het daarvoor gebruikte water, tijd, plaats, wijze van zich ritueel reinigen.

djene-djene, hetz. als *tadjene²* (niet groote kiekendief).

djengke (vgl. *djonyke*); *djengke²*, geheel vol, stampvol, overvol, bv. een kookpot, een prauw.

djengketi, Tog.; *modjedjengketi*, hurken. **djengko**, in de uitdr. *sabana djengko*, lange broek.

djengkoe (vgl. *lengko* [enz.]); *modjengko²*, *kadjengko²*, *tedjengko²*, hobbelen, op en neer gaand, *kadjengko² pelindjanja*, hij heeft een hobbelen gang, *tedjengko² sambone ri*

woavo ndopo, het schuitje gaat op en neer over de golven.

djepe (vgl. *djopo*) en *woedjepe*, klets, plas! het geluid v. water waarop men slaat met de vlakke hand; *modjepe*² *ananggodi*, oef *natopo mpalenja*, de kinderen plassen, ze slaap met de handen op het water; *kadjepe*², al plassende, kletsende.

djepere (door 't Par. uit 't Boeg. *tjepere*), een koperen schaal zonder voet, waarop sirihipinang wordt aangeboden.

djere (vgl. *djiri* en Boeg. *tjere*); *modjere*, met een dunnen straal loopen, v. water dat niet rijkelijk vloeit; *modjere*² *sajoe*, oef *na dja kadjere*², de waterleiding loopt met een dunnen straal, het water komt er maar met een straaltje uit.

djero (vgl. 1. *sero*) en *woedjero*, geluid v. sissen, kraken of ruischen, bv. v. vet dat in 't vuur druipt; *kadjero*², gezegd v. e. vlijmscherp zwaard, dat een sissend geluid maakt, terwijl het den hals doorklieft.

lepe-djero, *lepe-sero*, zie 1. *sero*.

djia, uitroep van afkeer, onwil, minachting; *kadjia*², aldoor dien uitroep gebruiken.

1. **djidji**, klanknab. v. een piepend geluid; *to djidji*, kuiken; *kadjidji*² *ana manoe mampapali indonja*, al piepende zoeken de kuikens hunne moeder; *modjidi*, zacht piepen.

2. **djidji** (vgl. *dede* en Boeg. *djidji*); *ma(nga)-djidi*, in orde opstellen, ieder zijne plaats en zijne taak aanwijzen, *taoe malai manga'e nda-djidji*, *sa'e ri palemba ntoenda*, als men gaat koppensnellen, worden de menschen in orde opgesteld, sommigen in 't midden (bij de reserve).

djidjiri (Mak. *djidjiri*, Mal. *djadjar*, *dje-djer*); *madjidjiri oli mporongo*, de artikelen die den bruidschat vormen, naast elkaar uitstellen.

djidjiri, zie 2. *djidji*.

djidjo (vgl. 2. *djo*, 2. *wio*), Amp., *madjidjo*, spuiten met den mond.

dji, het geluid van stroomend water, dat niet bruist, maar voortdurend-gelijkmatig doorvloeit; *montodjii*, water of andere vloeistof opzuigen of opdrinken, zonder den mond er

uit te halen, zooals buffels die drinken; oef *ntjoesoe noe inenja natodjii onga*, de melk zijner moeder drinkt het kind onafgebroken door; *mantodjii baroe*, den palmwijn ineens door uitdrinken.

djila (vgl. *dila* en Mal. *djilat*, *lidah*, IN.), tong en wat daarmee vergeleken wordt; *djila ngkajai*, weerhaak der jachtspeer, *djila leti*, clitoris; *djila lombea* „die 't onderste haardrak aflikt”, gezegd v. oude menschen, die maar steeds bij 't vuur blijven zitten.

modjila, een tong, een weerhaak hebben; *medjila*, likken; *ma(nga)djila*, *madjilati*, oplikken, aflikken, belikken, *madjila ira*, *madjila beka*, de bladeren, de gespleten bamboe, waarin het eten is geweest, aflikken, zooals de bonden doen, *kami roo mangkoni*, *siko da madjilati ira*, wij hebben al gegeten, gij kunt de restjes krijgen; *mandjila*, gez. v. dieren die den grond aflikken, *pandjila*, hetz. als *kana*, plaats waar de grond zout is of waar ziltig water is, dat de herten en buffels komen oplikken.

mompandjila (P. ook *mompandila*), Tor. I, 411, door likken het in 't lichaam opgehoopte bloed tevoorschijn brengen, de Toradj. wijze van „koppen zetten”: op de zieke plaats wordt een blad gelegd, met wat kalk er op; een deskundige pruimt sirihi en belikt dan het blad, zoolang als er nog bloed uitkomt; *ira mpompandjila*, het blad dat hiervoor dient.

pompandjila, *Villebrunea rubescens*, Cl. 3459, met hard hout, gebruikt tot knuppels om er de bloeikolf v. d. suikerpalm mee te kloppen.

mampapandjila, van een tong, weerhaak voorzien.

PmB. Todj. *djila ngkimbasoe*, een kruid, als groente gegeten.

djilata, Todj. = B. *gelata* (brandnetelboom).

djilidji, hetz. als *djiliri*.

djilidjili (vgl. 1. *djidji*), soort suikervogeltje.

djilili (vgl. *djololo*); *moljilili*, kalm en vlug door het water snijden, v. e. vaartuig, dat bij kalme zee flink vooruitschiet.

djimoejoe (Mal. *sambiloe*), buitenbast van de bamboe, spaander hiervan, die als mes dient,

bv. om de navelstreng v. e. kind af te snijden of tabak te kerven.

djina, Todjo (uit het Boeg.), *madjina raja*, afkeerig, afgunstig (vgl. B. *masina raja*).

djindjikee, een zwarte vogel, met gevorkten staart, genoemd naar zijn geluid.

djingki (vgl. *gintji*, *dingki* en Mor. *dengke*), verbaasd, ontsteld, *djingki rajanja*, hij ontstelde, verbaasde zich, *mampodjingki*, zich verbazen over, zijne verwondering uiten over, *ne'e noepodjo mampodjingki*, wil er geen verwondering over laten bemerken, *noendjaa noepodjingki ndaja?* *noendjaa nakadjingkika ndajamoe?* waarover is uw gemoed ontsteld? *tedjingki*, door verbazing bevangen, *kadjingki*², ordeloos door elkaar loopend, krioelend.

medjingkiti, schrik aanjagen; *madjingkiti joenoe*, anderen aan 't schrikken maken.

djinolo, zie *djolo*.

1. **djio** (Jav. *djiret*, Mal. *djerat*), strik om muizen of boschkippen in te vangen (Tor. II, 367); heet ook *kimbaa*; in Amp. en PmB. is 't de strik die in 't B. *parasa* heet (Tor. II, 365).

2. **djio** (vgl. *djidjo*, 2. *wio*), Amp.; *modjio* = B. *mepokoe* (den krijgskreet uitgillen).

djipa: *medjipa*, een smakgeluid met de tong maken, dat onwil of tegenzin uitdrukt: *koepokaoe da monomboe*, *dja napedjipaka*, ik stuurde haar om water te halen, maar zij maakte er een geluid v. onwil tegen.

djiri (vgl. *djere*, enz.), het geluid v. spuiten. *woedjiri joi*, spuitend kwam de pis er uit, *woedjiri kono ri lomboe*, hij kwam in de modder terecht, dat ze opspoot; *modjiri*, 't geluid van spuiten maken; *tedjiri*, uitgespoten, komen er uit te spuiten, *ta'inja tedjiri*², zijn poep spuit er uit, hij heeft diarrhee; *kadjiri*², er maar uit spuitende; *mangkadjirika*, er diarrhee van krijgen.

panaldjiri, zie *pana*.

djita (vgl. *pita*), geluid v. iets dat plotseling vooruitschiet of tevoorschijn komt, *djita lai looge*, klets! in de modder; *sadjita oe*, ineens kwam er water tevoorschijn; *woedjita nasajoe*, klets! gaf hij hem een houw.

djo, uit *djamo* (vgl. *dja*), steeds proclitisch, maar, slechts, nog maar, nu eenmaal, ba-

oelakoe papitoe ori, *djo tatogo ase toewoepa uawase'i*, ik had vroeger 7 buffels, thans zijn er nog maar 3 in leven, *kamate mpanja djo inenja mampatoeoe*, toen zijn vader gestorven was, bracht slechts zijne moeder hem groot, *mlaintjani*, *garanggo djo masii*, men weet het, krokodillen zijn nu eenmaal boosaardig.

djoa (vgl. 1. *djoa*, 1. *djonga*, *joa*); *mendjoea*, vooruitsteken, naar voren uitsteken, *mendjoea ngoedjoenja*, zijn snoet steekt vooruit, *mendjoea gaga noepadika*, ge hebt het al te zeer naar voren uitstekende geplaatst, *mendjoea' icitinja*, *ma'ai pangodjorakanja*, zijne beenen steken vooruit, hij strekt ze zeer lang uit; *pendjoea nauoenoe lagiwa*, hij stak het hert met de lans geheel door, *pendjoea of nuloa ntawu*, vooruitstekende landpunt, (*pepuljoea utjampu*, vooruitstekende bergpunt; *mondjoea*, *poudjoea*, hetz. als *mendjoea*, *pendjoea*).

mampagjoea, recht vooruitsteken, vooruitgestoken houden, *manoe ndapadjoaka silo*, *nepa ndaada*, er wordt eene fakkel naar de kip toegestoken en dan wordt ze gestrikt.

tedjoendjoea (soms *tedjondjoea*), *tedjoedjoendjoea*, vooruit geraakt, de anderen vooruit gestreefd, *tedjoendjoea pae ri narwoekoe*, *wa'anja utje'ae anoe matasa*, de rijst op mijn akker is voorlijk, ze is de eenige die al rijp is, *kabosenja tedjoendjoea monoentoe*, *wa'a mpalilinja metatondo*, het hoofd kwam het eerst aan 't woord, zijne onderhoorigen sloten zich bij hem aan.

djoha koeko, Todjo, n. v. e. kruid.

djodje, hetz. als *djeljo*, zie aldr., *madjodje wici matanja*, *ira nda'omboe napandjodjeka*, hij wreef [de randen van] zijne oogen, met *ta'omboe*-bladeren wreef hij ze.

djodjo (vgl. *djoa*, *djo*, (enz., 2. *dolo*), 1. *djojo*, *djolo*, *gogo* en Boeg. *djodjo*, aanraken); *madjodjo*, steeds bezig met iets, voortdurend, volhardend, *madjodjo kama'i utaoe*, voortdurend komen er menschen, *madjodjo kundjo'oenja*, hij gaat voortdurend, houdt vol met gaan, *madjodjo rajakoe*, ik ben voortdurend in mijn hart bezig met iets, zoodat ik er neerslachtig, gedrukt onder ben; vdr.

dat *madjodjo* ook wordt gebruikt voor „hongerig”, omdat de maag dringt; *tedjodjo rajanja*, hij is steeds in zijn hart met iets bezig, hij is er onder gedrukt.

ma(nga)djodjosi, volhouden met, voortdurend doen, *kami nadjodjosi noe oedja*, we hebben voortdurend regen, *nadjodjosi mamongo*, hij nam de eene sirih-pruim na de andere, *ane be koedjodjosi manginoe pakoeli*, *be da osa jakoe*, als ik niet had doorgezet met medicijn nemen, zou ik niet genezen zijn, *nadjodjosi pangkoninja ri kami*, hij kwam voortdurend bij ons eten.

mampakadjodjo, maken dat iets geregeld plaats heeft, *napakadjodjo kama'inja*, hij kwam voortdurend hier.

widjodjo (wellicht ontstaan nevens *walidjodjo*, alsof dit een frequentatief was); *ma-widjodjo*, iets tusschen de handen wrijven, bv. een pruim tabak, *na-widjodjo wo'o i Lelaoe*, hij wreef het hoofd v. L. tusschen zijne handen; *ma-widjodjo*, iets tusschen de handen heen en weer rollen of wrijven, *pac nda'ii ndawalidjodjo*, de met de voeten gedorechte rijst wordt tusschen de handen gewreven, *pai koepawalidjodjo wo'onja*, *maka mawongko rajakoe mangkita moeni anakoe*, dat ik haar hoofd tusschen mijne handen heb gewreven, was omdat ik blij was mijn kind weder te zien.

Amp. *mompedjodjo*, aanraken, *ne'e rape-djodjo*, kom er niet aan; *raucidjodjo*, betast, in de handen genomen worden.

djodjongoro, PmB. = B. *dodongoro* (stil, ingetrokken).

djodjori, Str. B., soort gebak.

djoë (vgl. *loë* [en Mor. *doë*]), rand, zoom, *djoë ata*, rand van 't dak, *djoë lemba*, rand van het jakje, *djoë Onda'e*, de zoom v. h. landschap O., *djoë nda'a*, de uiteinden der takken, *medjoe nda'a*, de vruchten plukken die aan de uiteinden der takken groeien, waarbij men zoover als men durft over de takken loopt, *tarija ndapedjoe-nda'a*, men houdt nalezing van de mangga-vruchten.

madjoeni, den zoom, den rand v. iets maken, *pantepeo'oea mompeata*, *sangaja'nda-*

djoeni rioenja, als men 't dak begint te dekken, wordt steeds 't eerst de rand er van gemaakt; *nepa mondjoeni*, *bepa sawi ri woenboe*, we zijn pas aan den rand bezig, we zijn nog niet tot aan de nok; *lemba ndadjoenika kasadja*, het jakje is omzoomd met rood katoen.

Amp. *djoë ata*, het erf v. e. huis, *djoë mpaa ntana*, bergtop.

1. *djoea* (vgl. *djoa*, enz.), vooruitstekend, *djoea² talinga asoe*, de ooren v. d. hond steken vooruit; *modjoea² kedje asoe*, *katidonganja*, de penis v. d. hond steekt aldoor uit, daar hij zich in erectie bevindt.

2. *djoea* (door het Par. uit Mal. *djoedah*), Str. B., de koekjes, die ook *soeseri* heeten.

djoë'a (Laj. *manroea*), ziekte, *mate ndjoë'a*, gestorven aan ziekte, *djoë'a bangke* „grote ziekte”, lepra of pseudo-lepra (Tor. I, 414), *djoë'a melele*, epidemie; *madjoë'a*, ziek, pijnlijk, *madjoë'a koeëpe*, ik voel me ziek, *madjoë'a witikoe*, mijn voet doet pijn; *kadjoe'a*, pijn, ook wel: ziekte, *ma'ai kadjoe'anja*, het doet erg pijn, *boro² ngkadjoe'a*, voortdurend pijnlijk, aldoor ziek.

medjoe'ani, ziek maken, ziekte toezenden, *ane anitoe medjoe'ani*, *da mapari*, als de tempelgeesten ziekte zenden, dan is het erg, *madjoe'ani*, iemd. ziek maken; *mampukadjoë'a*, ziekte veroorzaken.

modjoe'a², *mompedjoe'a²*, zich ziek aanstellen; *mekidjoe'a²*, zich door eigen schuld ziekte op den hals halen; *popadjoë'a²*, om er ziek van te worden, *impo popadjoë'a² taoe*, vergif waarvan de menschen ziek zouden worden, *korokoe dja popadjoë'a²*, mijn lichaam zal er ziek van worden; *mopadjoë'a² taoe ri lipoe mami*, in ons dorp zijn de menschen bij menigte ziek.

djoebi, in pl. v. *soebi* (steken), in *to madjoebi* „steker”, benaming v. d. slang in bezweringen tegen slangen.

1. *djoedjoe* (vgl. *doejoe(ngi)* en Mal. *doejoeng*, Mak. *roejoenng*, Tag. *ditong*, Bis. *doejong*, Boeg. *roedjoeng*), zeeke, Halicore dugong; *oë mata ndjoedjoe madago ndapanajaka raja ntaoe pai raja baola maïla*, zeekeien-

tranen zijn goed om er de gezindheid van menschen en van wilde buffels mee gewillig te maken.

2. *djoedjoe* (Boeg. *djoeloe*): *djoedjoe²pi*, opgestuwd, opgedrongen, *boe se'i' maria*, *djoedjoe²pi ndeki lore*, de visch is nu talrijk, voortgedrongen komen zij bij het land.

medjoedjoeli, *mepadjoedjoeli*, aandringen, voortdringen, *taoe mesingara medjoedjoeli*, de schuldeischer dringt aan, *samba'a ringgi napadjoedjoelika ri jakoe*, om één rijksdaalder heeft hij bij mij aangedrongen; *madjoedjoeli*, *mampadjoedjoeli*, achter iemd. aanzitten, aandringen, voortdringen, *walesoe napadjoedjoeli nggaroe*, de kat zit achter de muizen aan, jaagt ze op, *indakoe napadjoedjoelika jakoe*, om mijne schuld heeft hij bij me aangedrongen.

medjoedjoelaka, voortspruiten, uitspruiten, *nakadago mpedjoedjoelaka noe gawi pai napontompoki*, opdat de jonge rijstplanten goed uitspruiten topt hij de blaadjes; *madjoedjoelaka*, vooruitduwen, voortschuiven, *madjoedjoelaka pamongo*, de sirih-pinang (over den vloer aan iemd.) toeschuiven, *samba'a baola nadjoedjoelaka*, hij bracht een buffel voor (bood hem aan als te betalen boete).

djoei [vgl. *doei*]; *mandjori masapi*, paling vangen met de vischspeer (*sarompjo*), na ze gelokt te hebben met aas, dat men onderdompelt, daarna boven water houdt en laat afdruppelen, Tor. II, 375; *mampandjoelika manianja*, voor zijne schoonouders op die wijze paling vissen.

djoë'i (Rot. *nggoe*, Tontmb. *toe'itj*, Ngadj. *koëit*, Boes. *oecil*); *madjoe'i*, uitpeuteren, uitlichten, v. iets dat ergens in vastzit, *oel madjoe'i ri uela*, hij peuterde de maden uit de wond, *nadjoe'isi kajoepanja*, hij peuterde zijne nagels uit, *jakoe dja noedjoe'i*, ge haalt me maar voor niets uit mijne bezigheden, *nadjoe'i amnygodi*, hij riep het kind voor niets, haalde het uit zijn werk of zijn spel en liet het daarna weer heengaan, vdr. dat *ndadjoe'i* ook wel bet. weggejaagd worden (na eerst aangehaald te zijn); *napombeljoë'it² ntaoe*, de een na den ander haalt hem aan en jaagt hem weg.

mondjoe'i, de rijst opscheppen, na ze eerst met den platten steel v. d. lepel uit den pot losgemaakt te hebben; *pondjoe'i*, w. t. v. *ira* (blad), omdat op bladeren de rijst wordt opgeschept; *podjoe'i*, iets dat dient om uit te peuteren; bij de Moh. ook het plankje dat onder de voorhuid wordt gestoken bij de besnijdenis, Tor. I, 349.

djoë'iti mboeroko, Tor. I, 196, betz. als *djolo woeroko*, zie *djolo*.

1. *djoēja* (vgl. 2. *loēja* [enz.]), *Arenga glandiformis*, Cl. 316, wilde pinangsoort, welker vruchten bij gebrek aan echte pinang wel gepruimd worden; heet ook *kampoe*; *djoēja boerue of kabera*, eene soort met korte vruchten.

Amp. *kadjoeja* = B. *djoēja*.

2. *djoēja*, Amp. = B. *djoēja*, *ara nijoeja*, de ruimte onder 't huis; *mandjoejangi dji*, een strik uitspannen, opstellen.

djoejai, Meerstr. = *djeai*, zie aldr.

djoejandja en *tedjoejandja*, verspreid, verstrooid, uiteengegaan.

1. *djoejoe* (vgl. 1. *doeroe*; [*doedoengi*, 1. *roerow*] en Boeg. *oeroe*, Bis. *hogop*, Ngadj. *dahop*, Mor. *doeloe*, Mong. *doeloe*, Boeool *doegoepe*); *djoejoe ntoe'a*, wat men gemeenschappelijk heeft met zijne voorouders (karaktertrek, gebruik waarin men de Ouden navolgt); *boejisinja larinja djoejoe ntoe'anja*, zijne schubziekte is van ouds iets dat hij met zijne voorouders gemeen heeft; *modjoejoe*, gemeenschappelijk zijn in bezit, arbeid, enz., *mampadjoejoe*, gemeenschappelijk hebben, verrichten, *baula kapadjoejoe mi To Koekoe*, buffels die we gezamenlijk bezitten met de lieden van K., *ratoea ndapadjoejoe sonda poenja*, een slaaf die door velen wordt bezeten heeft vele meesters, *napadjoejoe parinja*, ze hebben een gemeenschappelijk verblijf, *inenja napadjoejoe*, *papanja barre*, hunne moeder hebben ze gemeenschappelijk, hun vader niet; *sampadjoejoe*, mede-eigenaar; *mampadjoejoe janoe baronja*, tezamen met anderen van denzelfden palmwijn genieten.

mat nga ndjoejoe, gemeenschappelijk iets ten opzichte v. e. ander verrichten, *midjoejoe nganga taoe setoe*, ze hebben dien man ge-

zamenlijk berispt, *nadjoejoe nongo*, *nadj. mpande*, *nadj. mpokapoeroe*, ze hebben hem gezamenlijk schrield, mild, medelijdend behandeld, *ane madago ofoe*, *maoe nadjoejoe icali*, *be da nakodja*, als de voortekenen goed zijn, al komen de vijanden gezamenlijk op u af, dat deert niet.

moparandjoejoe, gemeenschappelijk werk verrichten, waarbij ieder voor zijn eigen eten zorgt.

sindjoejoe, gezamenlijk, *sindjoejoe² taoe poera² merapi*, alle menschen komen gezamenlijk vragen; *simpodjoejoe*, met vereende krachten, ook n. v. e. kleine klaversoort, die in haar geheel wordt uitgetrokken en in stukken gesneden, om er de „rijstmoeder“ mee te bespuwen, Tor. II, 271.

2. *djoejoe* (Kasimb. *djoeoe*, Boan. *soeoe*, Tom. *soeoe*, sap; [vgl. 3. *soeoe*]), honing, *djoejoe oeani*, bijenhoning; *madjoejoe*, zoet; *kadjoejoe*, zoetheid; *medjoejoe*, op honing uitgaan, *kongka medjoejoe*, de vogel k. snoept honing, *oeani medjoejoe*, bijen verzamelen honing; *mampakadjoejoe*, zoet maken, verzoeten, *mampedjoejoe*, eenigszins zoet maken, zoeter maken.

djoejoe (Par. *loko*; [vgl. *tikoe*]), overal, op alle plaatsen binnen een bepaalde ruimte, *pakoelisi boegisimoe*, *boi djoejoe raneo*, behandel je schubziekte, opdat ze niet later overal op je huid kome, *bar'epa djoejoe djoianja*, de vloer is nog niet overal waar hij moet zijn, *djoejoe² kar'e ngkajoejoe ri uciri utasi*, overal zijn kokospalmen aan 't zeestrand, *ne'e djoejoe noct'osi*, noem niet alle dingen, op (tot iemand die allerlei vraagt); *mompakadjoejoe*, maken dat iets zijne oppervlakte geheel beslaat; *djoendjoejoe taoe djela*, in menigte zijn de menschen gekomen, zoodat het overal vol is.

djoelea (vgl. 2. *djole*, 3. *lea* en Nap. *dole*, Mong. *molea*, een groot woord hebben); *madjoelea*, minzaam, spraakzaam, voorkomend; *mampomadjoelea taoe*, minzaam zijn tegen anderen.

djoeloespoes (vgl. *goeroepoes* [enz.]); Amp., groot, omvangrijk v. lichaam.

djoemaa (uit het Boeg. *djoemaa*), Str. B., Vrij-

dag, *sadjoemaa*, ééne week; *modjoemaa*, de Vrijdagsche godsdienstoefening der Moham-medanen bijwonen.

djoemala (uit 't Boeg. *djoemela*); *modjoemala*, in geregelde orde iets vertellen, opsommen; *poera² nadjomalaka jakoe*, hij heeft me alles ordelijk verteld.

djoemamolli; *madjoemamolli*, gulzig, snoep-zuchtig.

djoembi (vgl. *soembi*, *soempi*, [soemi]), knevel, snor; *modjoembi*, een kuevel dragen.

djoeme; *medjoeme*, snuffelen aan iets, den snuit tegen iets duwen, *nadjoe² mbawoe*, door de varkens besnuffeld; *pandjoeme*, snuit; *mopandjoeme*, een snuit hebben; *icawoe koepapadjoemeka kasicawoenja*, ik laat het eene varken zijn snuit duwen tegen 't andere.

djoemi, de beweging der lippen bij het spreken; *paoc sandjoemi*, één woord; *kandjoemi²*, de lippen bewegend, prevelend, zoodat men de woorden niet hoort; *mongkandjoemi*, in zich zelf spreken, met de lippen prevelen, bv. om een ander te vervloeken, *to'oka marimbo² anoe noepoungkandjoemika*, *be koepokono pongkandjoemimoe*, zeg me hardop waar je over mompelt, ik wil dat gemompel van je niet hebben; *mandjoeminaka (-laka)*, beloven iets te zullen geven dat men zelf nog heeft, *noedjoemilaka*, *be noeporia*, je belooft het, maar je doet het niet, *nandjoeminaka ucirinja*, hij bewoog zijne lippen, begon te spreken, nam het woord.

djoemoa (vgl. Boeg. *djoa*), P., aangenomen kind, pleegkind.

djoemoe (vgl. *joemoe* en Tontmb. *voemoen*), overdekt leger, overdekking die een diert boven zijn nachtleger maakt, *djoemoe ntoempja*, kikkerdril, kikkorsch-eieren, die als eene slijmerige hoeveelheid op 't water drijven.

modjoemoe, een overdekt leger maken, *bentji bar'e modjoemoe*, *dja oengka² kajorenja*, de gemsbuffel maakt geen nachtbekking, hij slaapt maar overal, *era podjoemoe marari*, zoodals de nachtbekking v. h. hert-zwijn (ten halve, omdat dit diert alleen zijn kop overdekt), *be magasi polontjomoe*, *dja koemoemoe noepodjoemoe²*, je loopt niet flink,

je loopt maar onder je sarong: *mal'nga)djoemoe*, overdekken, *nadjoe² moe uoe oedja*, overdekt door regen.

PmB. *djoemoe ntoempja*, een kruid.

1. *djoemole*, zie 2. *djole*.

2. *djoemole*, Todjo, een kruid.

djoempali; *madjoempali*, tegen iemand aanstooten, tegen andere menschen aanloopen, bv. als men ze inhaleert en voorbijgaat, ook: iemand aan zijne verplichtingen herinneren, *nadjoe²mpali taoe moinda*, *ri kar'e indanja nadjoe²mpalika*, hij maande den schuldenaar, om zijne schulden maande hij hem; *mombedjoempali*, *be mombepalioe*, ze loopen op elkaar in, gaan niet voor elkaar uit den weg.

djoempita (vgl. *poerita*, [pita]); *madjoempita*, klevende, aan iets vastplakkende, kleverig, *doei madjoempita ri ngoedjoe*, de sagopap kleeft om den mond, *madjoempita taoc*, *momboe²pi*, de menschen plakken op elkaar, dringen op elkaar, *madjoempita raja*, benauid door 't vele dat iemand overstelpt, *paoc nTo Bada ma'ai ngkadjoempita*, de taal der Bada'ers is zeer ingewikkeld, [*madjoempita paoenja*, zijn spreken is papperig, onduidelijk, ongevormd (MS.), *madjoempita ara utoto*, de ruimte onder het huis is rommelig]; *madjoempitani taoc*, anderen in de war brengen door te veel op eens te zeggen.

djoempoe (Mal. *dempoe*); *madjoempoe²laka*, opduwen, voortduwen, *nadjoe²mpoe²laka ajoeta*, ze duwde het brandhout verder in 't vuur, *jakoe ne'e noedjoempoe²laka*, duw me niet op; *medjoempoe²laka*, zich zelf opduwen, bv. opschuiven van zijne slaapplaats, *koronja nupadjoempoe²lakaka*, met zijn lichaam is hij een eind opgeschoven (in liggende houding).

djoendjoa, zie *djoa*.

djoendjoe (vgl. *soeoe*, *djoendjoengi*, enz. [en Mor. *doemboe*]); *moedjoendjoe*, den grond omwoelen, zoodals varkens met hun snuit; *nadjoe²ndjoe mbawoe*, door de varkens omgewroet, *oedja anoe marimbo nadjoe²ndjoe mbu'o*, aan den herigen regen heeft hij 't hoofd geboden, *goemboengi nadjoe²ndjoe mbu'o nto poawoe*, degenen die het struikgewas opruimen, gaan er met 't hoofd tegenin, *koronja*

nadjoe²ndjoe ndjo'a bangke, in zijn lichaam woelt de melancholie.

[*djoendjoekoe*, zie *djoekoe*].

djoendjoengi ([Mor. *doendoe*]; vgl. *djoendjoe*), een boschje dat men maakt van in den grond gestoken takken met bladeren, waarin een of meer menschen zich verbergen bij het vangen v. vogels met lijnstokken en lokduiven (zie 1. *oeoe*).

1. *djoeno*: *kandjoeno²*, dreunende, schuddende, in niet bevige mate, *kandjoeno² kanloep*, *re'e icawoe mararajoe ri nononja*, de hut schudt, er is een varken dat zich aan de palen schuurt.

2. *djoeno*, Str. B. (uit het Par.); *madjoeno* (*si*), besproeien, bevochtigen.

djoepi; *sandjoepi*, een teugje; *mal'nga)djoepi*, bij teugjes iets drinken, *dja noedjoepi*, *be noeinoe mpodago*, je neemt er maar een teugje van, je drinkt er niet echt van.

djoere (Nap. *doerei*); *modjoere*, in eene rij op elkaar volgen, *gori mpodjoere ntaoe*, naar de orde waarin de menschen op elkaar volgen, *sadjoere*, eene rij, bv. v. maïskorrels aan een kolf, *liokoe sadjoerenja*, mijn gezicht behoort tot een andere rangorde, ik heb een ander uiterlijk, *sadjoere²*, in dezelfde volgorde, rangorde, van dezelfde soort; *sala djoe*, niet in de rij passende, niet de gebruikelijke volgorde in acht nemende.

djoeroepopo, dez. vogel als *tantji larv*.

djoeroro, geblaf v. e. hond [bij zijn buit], syn. met *tohoho*; *medjoeroro*, [op de bedoelde wijze] blaffen, syn. met *metohoho*.

djoi (Boeg. *djoeri*), een scheldpriet.

djoia (Par. *djoela*, Mal. *djeriao*, Pipik. *ila*), vloer, *oedja kapodjoia*, we gebruiken bamboe voor den vloer; *ndadjoiani*, bevoerd, *ndadjoianika*, bevoerd voor, met: *ndadjoianaka*, als vloer gelegd, uitgespreid, *santjoentjoe kadjo*, *ndadjoianaka*, *nepi ndajapulempo santjoentjoe opinja*, ééne laag hout wordt als onderlaag gelegd, eene andere laag wordt er dwars over gelegd, er boven op.

djojai, zie *djai*.

1. *djojo* (vgl. *djolo*, enz.), stijf, onbuigzaam, rechtop, recht toe recht aan loopende, *djojo*

tondoe baeola setoe, de horens van dien buffel staan recht naar weerskanten, *djojo² timpoenja*, hare kuitzen zijn stokkerig, niet gewelfd, *djojo² pompaenja*, nato'o raatani, zijne wijze van spreken is stijf (zonder zwier), hij zegt *raatani* (i. pl. v. *rapeatani*).

2. *djojo* (vgl. *lodo*, *lodjo*, *djololo*, Mal. *djalar*); *mendjojo*, kruipen, zooals slangen en wormen, *walesoe mendjojo ri uarco mbata*, eene muis die over een boomstam kruipt; *mendjojo* is w. t. v. *toema*, kleerluis; *pendjojo ntjoeci*, het voortkruipen der komkommerplanten, *pendjojo mbaja*, het beloop der heining; *madjoi*, iets bekruipen, besluipen, *ongko² nađjoi* *tantji*, in gebogen houding beloop hij de vogels.

Amp. *mangađjoni*, beloeren, besluipen. *djoka* (uit *djoloka*, zie *djolo*); *mondjoka*, stooten met een stok, b.v. de vruchten v. e. boom; *wa'a lemo nađjokamo ntaoe*, alle citroenen heeft men van den boom gestooten; *idjoka*, staak om iets mee af te stooten; *pandjoka betoe'e*, gezwollen taal, opsnijderij, „om de sterren mee v. d. hemel te stooten”; *mombedjoka ri ara lombea*, elkaar (met een stuk brandhout) v. onder het rak boven den haard bestoken, zooals twee vrouwen, die elk aan een kant v. d. haard koken en twist krijgen, ook overdr. v. e. twist tusschen dorps- of stamgenooten.

djoke (vgl. *loge*, *poge*, *soge*), spetterend geluid, zooals v. water dat spuit uit de modder waarin men trapt; *modjoke*, *modjoke²*, dit geluid laten hooren, kleddergeluiden maken, bv. met de tong; *kadjoke² lomboc rapejo² ngko*, de modder spettert als men er in trapt.

djokoe² (vgl. *dokoe* [enz.]); *kadjokoe²*, klokkend of klotsend geluid maken, bv. water in een bamboe, *kadjokoe² oe² ngkajoke*, het kokoswater klotst (in de noot), *kadjokoe² njara molontjo*, het paard klokt (met den buik) als het draaft.

djolaa, zie 1. *laa*.

1. *djole* (vgl. *djali*, *osole* en Jav. *djali*, Mal. *djilai*, Boea. *djile*, Katawansch Filip. t. *aglej*, Sa'd. *dalle*), Coix agrestis, CL 835, Inlandsche maïs, gewl. *djole-kodjo* „echtste *djole*” of

djole koekoe (zie 1. *koekoe*) geheeten, tegenover *djole goa*, Makassaarsche maïs, Zea mays, CL 3559, kortweg *djole* (of *goa*) geheeten, die door de Makassaren is ingevoerd, Tor. II, 296; *wea nađjole*, fijn gestampte maïs. Vgl. *tolo'oelape* en *jombori*, w. t. v. *djole kodjo*. Soorten van maïs, zie 1. *goa*.

Amp. *djole ntjiroe*, Coix agrestis, *djole like*, *djole watoe*, wilde maïs, zie 1. *kalide*; *djole ntjiroe doentapi koelinja*, de Inl. maïs heeft een dubbele schil.

2. *djole* (vgl. *djoelea*); *madjole nganga*, gematigd v. stem, behoorlijk helder; *kadjole²*, al te spraakzaam, uitflapperig; *madjoemole*, hetz. als *madjoelea*, minzaam, spraakzaam.

djoli (vgl. *loli*, enz., Par. *djoli*, Tag. *dali*); *madjoli*, snel, vlug v. gang, *madjoli oe²*, 't water stroomt snel, *madjoli ta'i*, de poep is dun (snel), *madjoli eo*, de zon daalt snel (3—5 u.), *madjoli bangke eo*, de zon daalt zeer snel (5 u.), *oele madjoli kandjo'oe mponđjololonia*, eene slang is snel in haar kruipen.

kadjoli, een balletje tabak, tabak tot een balletje gerold; w. t. v. *tabako*.

tindjoli, paling, w. t. v. *masapi*; *tindjoli nipa*, jonge paling.

Amp. *madjoli*, vlug, snel; *pakadjoli*, maak voort, haast je.

djolo (vgl. *djalo*, *djoka*, [djo, 1. *djojo*, *djoro*, *gogo*, *djololo*, 2. *dolo*, *njolo*] en Mal. *djolok*); *ma(nga)djolo*, *mandjolo*, porren, steken, stooten, *waesoe nađjolo ntauala*, het varken stak hij met eene lans, *ne'e noedjolo lompeko*, geef me geen por in de zijde, *wojo nađjoloka baboeno*, met een bamboe stak hij naar lansats; *nađjolosi raja mami*, da *wasago baroemoe*, hij heeft ons aangepord om je palmwijn te stelen, *nađjolosi waesoe*, *napesoeroe*, muizen uit hunne holen porren, opdat ze er uit komen; *idjolo*, de staak of lat waarmee men vruchten v. d. boom stoot; *sandjolo*, eensklaps, onverwacht, *ntongo moimba djole jakoe*, *sandjolo narendo ntaoe*, ik was druk aan het maïs tellen, ineens komen ze me storen.

kandjolo², er maar op los porrende, *be ndioeue kandjolo² ri banoekoe*, ge steekt u maar voortdurend in mijn huis, loopt maar

telkens bij me binnen; *bandjolo*, liefhebber van porren, steken, iem. die aldoor maar bij anderen binnenkomt, indringer.

medjolo, *medjoloraka*, zich met 't hoofd voorover vooruit schuiven, zich ergens insteken, indringen, *medjoloraka ri raja goemboengi*, de wildernis binnendringen; *tedjoloraka kadjo*, *toedoe ri jombo*, de balk kwam vooruit te schieten en kwam neer in het dal, *tedjoloraka*, met 't lichaam, met den voet komen vooruit te schieten, bv. als men uitglijdt; *mombedjolo*, elkaar porren, elkaar bestoken, *taoe mombedjolo ri ara ntopo*, *ri ara lombea*, menschen die elkaar bestoken van onder 't haardrak, gezinnen in 't zelfde huis, die hooggaanden twist met elkaar hebben.

mantindjoloki, een por, een steek geven, met den viager, *natinđjoloki oesoe joenoe*, *nađjolo ntanoedjoe*, hij gaf een ander een por in de ribben, hij stak hem met den wijsvinger, *natinđjoloki bontje*, nato'o *hara moewomo*, ze stak haren vinger in de rijstepap, ze dacht dat die al koud was.

djoloaewoe, een pisangsoort, welke lange vruchten men in de heete asch steekt, om ze gepoft te eten [zie *sangava*]; *djolo mboeroko*, [*djolo roeroko*], hetz. als *djo'iti mboeroko*, de buffel dien een schuldenaar geeft aan een schuldeischer, opdat deze 't geen hij reeds v. e. derden man heeft genomen, teruggeve; de buffel is het dus die „port in de keel”, om 't geen is ingeslokt te doen uitbraken (Tor. I, 196); *djolongajo* „die door de afgronden heen komt”, een flinke vent, die zich overal doorheen redt en dien men op alles kan uitsturen, *jakoe ne'emo noepodjolongajo*, gebruik me niet meer voor allerlei werk: *djolo-tana* „grondsteker”, w. t. v. *igego* (lans voor 't godsgericht) zoolang het godsgericht duurt (zie *gego*); *djolowongge*, onevenredig, bv. als de onderdeelen slecht passen bij 't geheel, bv. een tol die een te grooten kop heeft, *To Balanda mobaewega*, *djolowongge ndato'o*, een Nederlander met een schaamgordel aan, dat noemt men onpassend; *djolowoso*, zie *woso*.

PmB. *djinolo*, visch of vleesch in een

kleinen bamboe gekookt, voor ééne portie (wdl. „wat in den bamboe is geduwd”); *djolo ate*, een liaan; *djolobota*, een kruid.

djololo (vgl. *djilili*, 1. *lolo*, *lodjo*, *djolo*, *jojo*, [2. *djojo*]); *mendjololo*, *mondj.*, kruipen, schuifelen, zooals een slang, *mondjololo noti molore*, *maka molore*, de *molore*-balk glijdt vooruit, want hij is glad.

djomi (vgl. *lomi*); *kandjomi²*, heen en weer bengelend, schommelend, *kandjomi² djanggo mboela*, de sik v. d. bok bengelt heen en weer.

djomo-djomo, een kiekendief, met krachtige vleugels, maar klein lichaam (zooals een duif) [vgl. *sangkoniiki*].

djomp (vgl. *djempi*, *lempi*, *lomp* en Boeg. *djomp*); *mondjomp*, gotven en over den rand gulpen, v. vloeistoffen in een vat, *dja ndjomp* *soo*, *oe² mepone ri doeanga*, gulp, plas, komt het water over den rand de prauw binnen; *tedjomp*, uitgegulpt, over den rand van 't vat uitgestort, soms ook v. droge dingen, *dja naeseboe pae*, *patedjomp* *lai tana*, ge morst met de rijst, ze stort allemaal (over den rand der wan) op den grond; *ma(nga)djompisi taoe*, anderen bespatten; *kandjomp*, vol, overvol, zoodat het er uit stort.

djomp (vgl. *dampo*, *ompo* en Boeg. *djemjang*), teeken v. afsluiting, aanduiding v. verboden toegang, bv. een tak met bladeren opgehangen aan den ingang v. e. huis waar een zieke is; *modjomp*, eene afsluiting aanbrengen, bv. aan de ingangen v. e. dorp waar men oogst. *podjomp*, afsluiting, Tor. II, 275; *ma(nga)djomp*, iets afsluiten, een meisje voor verloofd verklaren, dus ontoegankelijk voor anderen, in *Pondoenudo nađjomp* *i nTornggai*, P. is door T. tot zijne verloofde gemaakt; *bar'e maroso podjomp*, de afsluiting [er van] is niet stevig; *podjomp* of *podjomp*, geschenken die men geeft om een meisje tot zijne verloofde te maken (Tor. II, 14).

djondjo (vgl. *dantjo* [enz., *dinandjo*], *gondjo*), het bamboe-kokertje waarin men Sp. peper stampt; *modjondjo*, siri of Sp. peper stampen in een koker, ook: samen van ééne portie eten; *tedjondjo*, weggezaakt in modder of zand; *ma(nga)djondjori taoe*, iemand op den kop

zitten, door hem tot allerlei te dringen, *ndjondjori pangkoninja ri jakoe*, hij drong mij zijn eten op; *mampodjondjoi* of *mampedjondjoi*, zich haasten (van velen) om ter hulp te snellen, naar een mensch of dier dat in gevaar is, *mampedjondjoi taoe anoe da namama asoe*, toesnellen om iem. te helpen, die door een hond zal gebeten worden, *manoe nadoedoeki langgoe*, da *ndipedjondjoi*, de marter zit de kippen achterna, ge moet ze eens gaan helpen.

Amp. *ndjondjondjo*, bevend, bibberend. (MS.)

[djondjoa, zie *djoa*.]

djondjo awa, de eerste woorden v. h. refrein v. e. verhaal op rijm, dat in tweeregelige coupletten den gang naar de Onderwereld (*Torate*) v. e. pas gestorvene vertelt; *modjondjo awa*, dit verhaal reciteeren en in koor het refrein herhalen, na ieder couplet; Tor. II, 93 [v. III, 544 v.v.] (MS.)

djone (vgl. 2. *onge*, *songe*), kleine meid, gez. tot kl. meisjes in Saloem.

1. *djonga* (vgl. 1. *donga*, 2. *longa*, *djoa* [en Mor. *dongauri*]); *mendjonga*, vooruitsteken, *mendjonga² ngoedjoenja*, zijn snuit steekt vooruit, *mendjonga gaga noepadika*, ge hebt het te veel vooruitstekend geplaatst; *kandjonga²*, aldoor uitstekende, *kandjonga² le'e ngkando*, de hals v. d. reiger steekt aldoor vooruit; *sandjonga mesoevooe baola*, ineens schoot de buffel tevoorschijn.

medjongauci, reiken, om iets te grijpen dat moeilijk te bereiken is; *madjongauci*, reiken naar, *maoe noedjongauci*, be da *noele'o*, al reikt ge er naar, ge krijgt 't niet; *mombedjongauci*, zitten tegelijk, de een voor den ander naar iets reiken; *medjongaucaka*, zich uitrekken, bv. om iets beter te zien.

2. *djonga* (uit het Boeg.), w. t. v. *lagiwa* (hert). *djongga* [vgl. *tironggo* en Mor. *dongka*, in erectie (v. d. penis)], w. t. v. *kedje* (penis). *djongge* (vgl. *dongge*, *dongke*), v. ledematen die bijna niet of weinig bedekt zijn, zoodat ze lang, spichtig of kaal tevoorschijn komen; *woejea ndadjongge*, haar dat kort rondom het hoofd is afgeknipt (vgl. *tampode*, op *pode*),

zoodat het lijkt alsof men een mutsje draagt. *djongi* (Par. *djengi*, Bov. Mor. *sengi*, Mand. Mor. *dongi*, Sa'd. *dengen*, Boeg. *denge'*, *songing*, vgl. B. *songe*, *songi*), een groote boom met groote bladeren en zure, eetbare vruchten, knopvormig en (evenals limoenen) in vele vakjes verdeeld; w. t. *kamoemoe*, zie *moemoe*; twee soorten: *djongi mpaë*, die kleinere en minder zure vruchten draagt dan de andere soort, *djongi bose*; *mevoto² ndjongi*, roodachtig v. huid. Als iem. doof is, moet hij in den bast v. e. *djongi*-boom eene insnijding maken; kan hij nog hooren dat 't sap borrelt, dan wordt hij nog beter. Tor. II, 402.

morondjongi, naam v. e. boom waarvan de bladeren op die v. d. *djongi* gelijken.

djongke (vgl. *djengke*), hoog, vol, v. h. water bij vloed of bij hoog peil, *djongkemo tasi*, het is vloed; *oejoe ngkadjongke nDano*, *lairia kasondo booe*, als de hooge waterstand van 't Meer begint, dan is er veel visch.

djoo (vgl. *djodjo* [enz.], *djoro*, *djolo*); *madjoo*, geregeld, herhaaldelijk, *madjoo kandekoemoe ri Rano*, ge gaat geregeld naar 't Meer, *madjoo kama'inja*, hij komt herhaaldelijk hier; *kandjoo²*, herhaaldelijk doende, *kandjoo² mantima laboe joenoe*, telkens weer het kapes v. e. ander nemend.

ma(nga)djooka, aanzetten, aansporen, telkens zeggen, *djooka sa taoe da mantima*, spoor de menschen toch aan het te halen, *ndjo'oe ndadjooka*, hij gaat op bevel.

mekaradjoo, zich laten gaan v. d. helling v. e. berg, glijdende of hollende, zoodat men 't niet meer baas is, zich uit een boom laten glijden; *tekaradjoo*, uitgegleden, met een schok voortgegleden.

torodjoo(ke), stijf, onbuigzaam geworden, bv. een lijk, iem. die hevig schrikt, enz. pr. t. *kandjoo²*, heen en weer gaande.

a) *rore mokalei olo*, met den kruidenbos met afhangende kralen

b) *koenanta ngkandjoo²*, maak ik geruisch, hem heen en weer schuddende.

Amp. *djoo* = B. *djolo*; *ridjooka ma'i*, *nakasooe*, stoot het herwaarts af, dat het valle.

1. *djooe* (vgl. *jooe*, *looe*, [nggoe]); *mondjooe*,

doorbuigen, op en neer gaan, v. iets dat geschokt wordt, *mondjooe² ra'a ngkadjoe*, *rampe ngojoe*, de boomtakken gaan op en neer, de wind komt er tegen aan; *kandjooe²*, op en neer gaande, in golvende beweging zijnde. [ook n. v. e. stroomversnelling in de Poso]; *tedjooe*, doorgebogen, hellend geworden, *nepa tedjooe sakodi kadjoe ndatowo*, de boom die wordt omgehakt is pas eenigszins aan 't hellen geraakt; *tedjooelaka banoea*, *nalengko noe lindoege*, het huis is scheef gezakt, geschokt door aardbeving, *tedjooelaka taoe monjara*, *maka njaranja metengka*, de ruiter zakte scheef, want zijn paard nam een sprong; *patedjooelaka pelindjanja*, hij loopt met wankelende schreden.

2. *djooe* (uit het Tern.), bestanddeel v. eenige niet-Toradja-sche titels, *Djooe Boki*, prinses (Tor. I, 79—81), te Todjo, *Djooe Goegoe*, rijksbestierder in enkele landschappen aan de Tomini-bocht; verder is *djooe* gebruikelijk in poëzie, in de bet. „heer, vrouwe”.

djo'oe [Mor. *do'oe*], eekhoorn, *Sciurus notatus*, wordt gegeten; *mbodjo'oe*, *mbokorodjo'oe*, „riekend, smakend naar eekhoorns”, een zekere lucht of smaak die aan eekhoorns herinnert; ook n. v. e. liaan.

djopo (vgl. *djepe*, 1. *lopo*), plonzend of ploffend geluid, *sadjopo manawoe ta'i buela*, klets, klets viel de drek er uit bij den buffel, *woedjopo ri lomboe*, kwak, in de modder, *widjopo nabira kajoeke*, pats, sloeg hij de kokosnoot in tweeën ('t mes komt dan in 't kokoswater terecht); *kadjopo² ri loge*, plons, plons door de modder.

djori, borrelend, klokkend, rommelend geluid; *poetoe² djori*, *mpoetoe² djori*, nabootsing v. h. rommelen der ingewanden van iemand die honger krijgt (MS.); *woedjori*, *sadjori ri oer*, met borrelend geluid het water in; *kadjori² komponja*, het rommelt in zijn buik, *kadjori² ueroekokoe*, da re'e *uajawo koekoni*, het borrelt in mijne keel, ik zal zeker vleesch te eten krijgen; *modjori*, borrelende, bobbelende geluiden maken; *tepapodjori kompo maoro*, de hongerige buik rommelt aldoor.

djorii, zie *rii*.

djoro (vgl. *djoo*, *djolo*, enz. [en Mor. *monsoro*]), ineens door, met vaart voortgaande; *sadjoro*, *woedjoro kalo'oe igego*, met krachtigen steek drong de speer (bij 't godsoordeel) in den grond; *kadjoro² pelindja doeanga*, met snelle vaart gaat het vaarttuig voort.

djoroe (vgl. *nggaroe*), roepwoord voor de kat, [ook w. t.]

djowe (vgl. 1. *joene*), pr. t.

a) *djowe lele*, *djowe adi*, kracht der tooverwensen,

b) *wawa ami ri mbelangi!* breng ons naar [de aarde]!

c) *djowe adi*, *djowe lele*, kracht der tooverspreuken.

d) *wawa ami ri wolene!* breng ons naar de aarde!

do, een titulair voorvoegsel in poëzie: *donene*, *doindo*, *dompapa*, *doema*, *dotoe'a*, *dokai*, Vrouwe Moeder, Heer Vader, Vrouwe Grootmoeder, Heer Grootvader.

doa (vgl. *idaa* en Gor. *doea*, Boeool *doeango*), bloeikolf van suiker-, kokospalm en pisang; *doa ngkonoë ndakodjoti nakama'i baroe*, de bloeikolf v. d. suikerpalm wordt (aan de punt) afgesneden, opdat de palmwijn vloeie; *moloo*, een bloeisteel schieten, een bloeikolf krijgen, *soesoe modoa*, borsten die recht vooruitstaan.

tudoa² en *tidoa²*, mais die met stengel en al is afgesneden, *ma'i kede*, da *mamposi tudoa²*, *nepa da koepalaika*, kom, ventje, zuig aan de borst (woordspeling met *soesoe modoa*), daarna ga ik van je weg.

do'a (uit 't Mal.), tooverformulier, tooverspreuk, ook *basado'a* en *basa*, zie 3. *basa*: *modo'a*, *molasado'a*, tooverspreuken opzeggen: *do'a mpandioe*, wat opgezegd wordt bij 't wasschen v. e. lijk; *ndado'a*, met tooverspreuken bezworen worden; *do'a salama*, formulier dat wordt opgezegd bij een godsdienstigen maaltijd: *modo'asalama*, zuik een maaltijd houden.

dodabi, Amp., het lichten der zee.

dodapi, zie 2. *kajoe*.

dode (Nap. *dodo*), reepje geklopte boomsehors, als een wimpel aan 't eind v. e. staak bevestigd en naast eene offergare gezet, om

de geesten te waarschuwen dat er iets voor hen gereed staat, *dode pitoe nta ndapo-mbôakika bomba*, met zeven reepjes foeja werden staken v. *bomba* versierd.

[*dodi* (vgl. *do'i*, *kodi*); *tonji morotoe dodî*², de vogel geeft zacht geluid; *taoe sindjo'oe mompaoe dja mododi*², gindsche lieden spreken maar zachtjes.]

dodingi, dez. boom als *dongkongisi* en *tendemo*. *kajoe dodingi*, zie 2. *kajoe*.

dodja, Str. B. (uit het Boeg.), moskeebediende; Tor. I, 321, 329; *mododja*, een lijk bewaken en daarbij Koran-rciet verrichten, Tor. I, 355.

1. *dodo* (vgl. 1. *dada*), *dodo mpale*, handpalm.

2. *dodo* (Mak. Boeg. *dodong*); *madodo*, ongesteld, kwijnend, ziekelijk, *madodo raja*, lusteloos, inwendig ziek, *madodo mpangko*, door 't zwaard gewond.

pr. t. *tedodo*, *tododo*, ziekte, ziektegeest, spook; *ketododo*, door een ziektegeest bezocht.

3. *dodo* (Mak. Boeg. *doedoe*, Mong. *dodok*, Jav. *dodog*); *mondodo*, kloppen, in 't biz. boomchors kloppen tot kleedingstof (Tor. II, 314—326), *mondodo rajakoe*, *koeto'o boi masala jakoe!* *intje'e pai napondodo ndaja*, mijn hart klopt, ik denk: als ik maar geen kwaad heb gedaan! daarom klopt mijn hart; *pondodo*, tijd, wijze v. foeja kloppen; *pondodoa*, plaats waar men foeja klopt, b.v. eene hut of een vloer onder eene rijstschuur; *mariamo tali pai topi nadodo*, ze heeft al heel wat hoofddoeken en sarongs geklopt; *inodo*, soms *dinodo* (de oude vorm), tot kleedingstof bewerkte boomchors, foeja, *inodo santake*, eene lap foeja.

tadodo, een hol blok hout of een bamboe waartegen men slaat, om teekens te geven; in PmB. heet ook de vogel *walitoetoe* (srt. specht) aldus; *montadodo*, *montandondo*, kloppen, tikken tegen iets, zoodat het klopt, *walitoetoe montandondosi ri kadjoe*, *mampapesoewoe oele*, de vogel v. klopt tegen de boomen, om er de wormen te doen uitkomen.

dodo is ook w. t. v. *djo'oe*, eekhoorn, naar het geluid dat dit dier maakt (zie *deki*).

Amp. *medodoki asoe*, honden roepen, door met de tong te klappen (B. *tata*).

4. *dodo* (Mar. id., looze aar), halm v. d. rijst, steel waaraan de aren nog vastzitten, waaraan dus de bossen worden vastgehouden.

Amp. *dodo mpae*, het vuil en stof, dat tusschen de rijstkorrels in zit.

5. *dodo* (vgl. *lodongi*, enz.); *madodosi wrojo baroe*, den bamboekoker, waarin men zoeten palmwijn haalt, schoonmaken, door hem in het kokende suikersap onder te dompelen en uit te spoelen met het ingevloeide sap, dat men weder in de kookpan terugstort. Wellicht is dit woord (een vakterm) overgenomen uit het Tominish, want van de 'to Mini hebben de B.sprekers het suikerstoken geleerd.

dodoha (vgl. *rodo*, *rodoa* [op *rodo*] en Mor. *rodoha*, Boengk. [Mor.] *raha*, huis, *raha*², hut, Koel. *mo'oha*, wonen), of *dodoa* (Meerstr.), alleenstaand huis, zoodat er vroeger veel in de Posostreek voorkwamen; gewl. waren er varkenshokken bij; *mododoha*, een alleenstaande boerderij bewonen.

dodonga, een boom met onbruikbaar hout.

dodongoro, zie *dongoro*.

dodoro of *tariya dodoro*, Str. B. (uit het Par., vgl. Mak. *dodoro* en Mal. *dodol*), een mangga-soort met zeer smakelijke vruchten.

1. *doë* (vgl. *loë*, 1. *soë*, [djoë] en Mor. *doë*², slingerend) en *doë-doë*, niets dragend, onbelast, *joenoenja mekojo*, *si'a doë*², zijne makers dragen, hij loopt zonder vracht, *taoe doë*, ongetrouwde man of vrouw, *ana doë*, kip die nog geen eieren legt, nog ongetrouwd meisje; *ana ngkadoë*, kind buiten echt verwekt.

tadoë-doë, een woekerplant, waarvan de gele stengel wel in stukjes wordt gehakt, die als kralen worden gebruikt.

mesidoë, een bezoek maken, bij iemand oploopen, om een praatje te maken, *mombesidoë*, elkaar over en weer bezoeken; *basidoë*, *bantjidoë*, liefhebber v. bezoeken maken.

2. *doë*, pr. t. 1) = B. *do'i* (klein, weinig), *sadoë*, een weinig, bijna; 2) een roofvogel, kiekendief of vischarend, *bara nasosangke doë* (Tor. III, 671, 88), wellicht gegrepen door een

roofvogel, *doë ngkokoua ri langi* (ibid. 670, 73), de boschvogel in de lucht, *eua pesosangke doë*, gelijk het grijpen van een roofvogel; *mompodoëaka uoua* (Tor. III, 685, 212), met de wolken, als met vogels, spelende.

do'e, w. t. v. *katedo*, pompoen (omzetting der laatste lettergrepen).

1. *doea* (vgl. 2. *doea*, 1. *roea* en Mor. *doea'koe*, ik wil volstrekt niet), tweedracht, tweespalt, het verbreken v. d. familieband of v. e. uitdrukkelijke belofte, *natiro doea*, *nakoni doea*, de tweedracht, het verbreken v. d. familieband of v. e. belofte heeft hem getroffen, hij is ziek, ongelukkig geworden, doordat hij of iemd. die hem zeer na staat, onder den ban v. *doea* staat, *ndatingko doea*, de slechte gevolgen v. tweedracht worden verwijderd door het slaan met ijzer op ijzer (Tor. I, 406), *mompoebo doea*, de tweedracht roepen, zeggen dat men niet meer met zijn broeder als broeder wil leven.

medoea, de gemeenschap opzeggen, een familielid afzweren, een belofte of voornemen te niet doen, *napedoeaka*, *beno napodjo mamporongo*, *ntanoka naporongo jaoe*, *da nakoni doea ananja raneo*, hij heeft er zijn voornemen bij te niet gedaan, hij wilde haar niet [meer] trouwen, intusschen heeft hij haar getrouwd, en nu zullen zijne kinderen door de tweespalt (die daarin ligt) getroffen worden (bv. jong sterven); *mombedoeai*, *mombedoeai*, *mombedoeaki*, van weerszijden in tweespalt leven, *mombedoeai*, *simbadjoe beno napodjo mombepodja'ika*, zij hebben wederzijds tweedracht met elkaar uitgesproken. de een en de ander wilden zij elkaar niet meer als familielid erkennen.

motidoea, twee lasten tezamen dragen. 't zij op elken schouder één, of twee op één schouder; *napotidoea wajo mponomboenja*, zij draagt hare beide water-bamboes tegelijk.

doea is ook de naam v. e. boom, waarvan men de bladeren pruimt, als men na tweespalt weder vrede sluit.

2. *doea*, Amp. = B. *radoea* (zie 1. *roea*), twee, *doempoejoe*, 20, *doemba'a*, twee stuks, *rikingko mpale doemba'a*, met beide handen ge-

grepen; *kadoea* (uit *kami doea*), wij beiden (excl.), *kidoea*, id. (incl.).

doe'a, gewijzigde vorm v. 1. *toe'a*; i *Doe'a*, Grootmoeder, *banggolo doe'a*, wijziging (ter verzachting) v. *bangkele toe'a*, oude vrouw.

PmB. i *ng Gadoe'a*, Grootmoeder.

doëa (vgl. *toja*); *modoëa*, *mododoëa*, v. e. vogel: op één plek in de lucht blijven zweven, v. e. mensch: op den rug blijven drijven, met uitgestrekte armen, bij 't zwemmen.

doeade (wrsch. verandering v. *doeata*), in de uitdr. *monteo doeade*, „de slang voortdragen”. hetz. als *mompelaleka* (Tor. I, 292), zie 1. *lele*.

doeaka (vgl. *toekaka*), pr. t., oudere broeder, zuster, *doekaka*, groot in zijn soort.

doeambe (vgl. 3. *ambe*), pr. t. = *toea'i*, jongere broeder, zuster; *nedoeambe*, v. kleineren vorm.

doeanga (vgl. *doeangani*, *doeangani* en Loin. *doeangan*; door deze taal is het woord wrsch. uit het Loësch, Tabaroesch of Sahoeoesch *djoeangana* „oorlogsprauw” overgenomen),

vaartuig uit een boomstam gekapt, het eenige dat de Toradja's vervaardigen (zie nog: *sombooe*); *modoeanga*, varen; *mampodoeanga*, tot vaartuig gebruiken; *koro mPoso ndadoeangani oengka ri Mando'oe*, de Poso wordt bevaren van af M.; *patesadoeangaka*, elk in een ander vaartuig.

doeangani, Amp. = B. *doeanga*.

doeangani, Lal. = B. *doeanga*.

doeare (vgl. *ngure*, *ngari*); *modoeare*, zwaar rollend kirren, het geluid v. d. *tongare* (maleo).

doeata (Fidj. *ngata*), python, ook *pola* gen.; *doeata* is ook w. t. v. *oele*, slang, worm; *doeata joci*, groote soort, *doeata mekongko*, soort m. grooten kop, geen groot lichaam, maar sterk en vlug.

doedi (vgl. *ndoede*, *nuloele*, *loele*, *bandoele*, *toete*); *mondoedi*, heen en weer bewegen: *mondoedi*². *kandoedi*² *ikoe noe asoe*, de staart v. d. hond kwispelt.

Amp. *doedi*, brandend stuk hout, als toorts gebruikt (B. *toete*), het stompe staartje v. d. bavian; *moloeedi*, een brandend stuk hout als toorts gebruiken en het daarbij heen en weer zwaaien; *ane toeroe woe*, *ruingko*, *radoeidika*, als het stuk hout brandt, na te

zijn aangestoken, wordt het als fakkel gebruikt (wordt er mee gezwaaid).

1. **doedoe** (vgl. *loeloe* [enz.] en Boeg. *roeloe'*); *madoedoe*, geregeld, telkens, aldoor, *madoedoe kama'inja*, *madoedoe ma'i ire'i*, hij komt telkens hier, *madoedoe madjoe'a*, geregeld ziek, *madoedoe oedja*, de regen houdt aan; *kadoedoanja*, wat geregeld plaats heeft, *intjoe*, *kadoedoanja podi*, voor *intjoe* zegt men doorgaans *podu* (zuur), *kadoedoe mpoedja pai naka'oso mpaë*, daar de regen zoo aanhoudt, is de rijst verrot.

ma(nga)doedoeki, vervolgen, achterna zitten, *taoe nadoedoeki boti*, iemand die door een aap wordt vervolgd; *medoedoeki ri papanja*, zijn vader achterna loopen; *mombedoedoeki*, elkaar achterna loopen.

ma(nga)doedoesti, geregeld bezoeken, telkens aankomen bij iets, *ane nadoedoesti noe oedja pae*, *da oso*, als er voortdurend regen op de rijst komt, dan wordt ze rot, *taoe nadoedoesti ndjoe'a*, geregeld door ziekte bezocht; *mompadoedoesti*, geregeld, telkens doen, *napanadoedoesti masajoe*, hij hakte er herhaaldelijk op in, *ne'e noepadoedoesti ri jakoe kama'i'moe*, kom niet telkens bij mij, *ne'e ndapapadoedoestika mampokaoe taoe setoe*, niet aldoor moet men die menschen er op uit sturen.

2. **doedoe**, ook *gapoe niasi* en *lompioe*, een plant met groote bladeren, die als groente worden gebruikt.

3. **doedoe** (wrsch. een overgenomen woord, daar het alleen v. tabak wordt gebruikt (vgl. *joejoe*); missch. Tern. *doedoe*, sigaret, door 't Loin. in 't B. gekomen), *tabako sadoedoe*, een rol tabak; *modoedoe tabako*, tabak tot een rolletje draaien, een sigaret rollen, *tabako ndadoedoe*, gerolde tabak, die alleen door sommige priesteressen wordt gelegd bij de offergaven; bij de Tor. wordt tabak alleen gepruimd.

doedoengi (vgl. 1. *djoejoe*, enz., [1. *roeroe* en Mor. *kadoedoeki*]); *mangkadoedoengi*, iemd. helpen; *mekadoedoengi*, hulp verleen; *mombekadoedoengi*, elkaar helpen.

doe'i (vgl. *loei*, *laoe'i*, *madoe'i* [enz.]), w. t. v. *watoetoe* (zak voor sarih-pinang enz.).

doega (vgl. *doe'a*, *toega*), bijvorm v. *toe'a* (grootmoeder).

doegangl, Amp., *radoegangl*, vermeerderd worden.

doegoe (Mong. id.), pr. t. = B. *daa*, bloed; *To Doegoe*, n. v. een volksstam van geesten. a) *boi mentjoegi doegoanja*, opdat het bloed er niet uitkome, b) *boi loeja kedoegeoa*, en de pinang met bloed bevlekt worde. *nale doegoe ntjala mami*, geef ons „bloed voor den weg” (*raa ndjaja*).

doehoe, hetz. als *doeoe*, plof! slang! klanknab. v. iets dat valt, *tepapodoehoe madoe'i*, de doerians ploffen maar neer.

doel (Mor. *doei*, de stokjes waarmee men sago-pap eet; vgl. B. *djoei*, *goei*), sago-pap; *modoel*, sago-pap maken, door sago met wat koud water aan te maken en met kokend water te begieten. Tor. II, 206.

medoelika, zich scheef houden, met 't lichaam overhellen, *taoe medoelika mekoja*, iemand die het lichaam scheef houdt bij 't dragen op den rug (meegevende, als sago-pap); *napedoelika bengonja*, *da napangkama solanja*, hij heeft zijn bil scheef gehouden om zijne schurft te krabben.

Tog. *padoei beko*, scheplepel, paplepel.

doeja [vgl. *doeja*, *doeo*, 1. *doepa*], pr. t.; *mampasidoeja*, elkaar ontmoeten.

doejo, pr. t., innerlijk, binnen.

a) *todingkileja soeola*, de geesten zijn verbaasd, b) *tilongko doejo baligoe*, onrustig is 't hart der geesten.

lindoejo, onderwereld, geestenverblijf. *ma'i nanggi*, li *lindoejo*, Tor. III, 670, 78, in het geestenverblijf, in de Onderwereld. *da loeimi ri lindoejo*, laat ze uwe makkers zijn in de Onderwereld.

simpadoejo [vgl. *doeja*, *doeo*, 1. *doepa*] = B. *simpadopa*, elkaar ontmoet hebbend.

doejoe(ngi) (uit het Par.), Str. B. = B. *djoedjoe* (zoekoe).

1. **doekoe** (Bim. *dokoe*, Poelau Toedjoeh *djakoe*, Tijdschr. A. G. XV, 188; Tonsw. Ponos. Mong. *digoe*, Saang. *nihoeang*, Tontmb. *ni'oe*,

Mal. *njiroe*), wan, v. bamboe (*wojo kodjo*) gevlochten, *dja boroe napodoekoe*, ze gebruikt maar een regenmat tot wan.

2. **doekoe**, P. *mopadoekoe*, zie *doengkoel*.

todoekoe, met het hoofd tegen iets aangebonds of aangestooten, doch niet hevig.

1. **doela** (Mal. Jav. Boeg. Mak. *doelang*), houten bak, rond of langwerpig, gebruikt als varkens-trog of als koelbak in de smidse; *pedoela*, rijstblok met ondiepe opening, gebruikt om het eerste stampen (*mondontosi*, zie *ronto*) te verrichten, dat ook wel eens wordt verricht in plaats v. 't dorschen met de voeten (*mo'ii*).

2. **doela** (hetz. woord als 1. *doela*, uit het Boeg. *doelang*), koperen schaal, met of zonder voet, om spijs of sarih-pinang op aan te bieden, vaak ook gebruikt tot verzoeningsgeschenk of om boete of bruidschat te betalen; *doela moeciti*, koperen schaal op voet, *doela palangka*, id., *doela monggego*, d. moentjoe, d. *moenda*, koperen schaal zonder voet.

doeli (vgl. *joeli*, [1. *goeli*, *doli*] enz.); *ma(nga)doeli*, iets voortrollen, voortduwen, zoodat het rollt, *ma'i wacoe joenoe*, *nadoeli aoe mumi*, het varken v. anderen is gekomen en heeft het onze omgegooid, *kami nadoelika mbe'n roka*, de meisjes hebben steenen op ons laten rollen, *modoeli toe*, blokken ebbenhout voortrollen (om ze te vervoeren); *doeli*, omgerold.

mombedoeli, mekaar omgooien, stoeien, *mabokomo wacoe*, *mombedoeli pai joenuanja*, 't varken is vet, het stoeit met andere varkens; *mampapombedoeli wacoe*, varkens met elkaar laten stoeien, vechten.

lindoegi popadoeli wacoe, een aardbeving om de steenen te doen rollen; *wacoe korpapadoelika kasirawanja*, ik heb het varken met een ander varken laten stoeien.

mendoeli „rolronde”. w. t. v. *soeai* (komkommer).

medoelisaka, zich rollen, zich heen en weer wentelen; *madoelisaka*, voortwentelen, doen rollen en aan 't rollen houden, om en om kantelen.

metadoeli, *metandoeli*, zich omrollen, zich wentelen; *mantadoeli*, iets wentelen, *mantadoeli ananggodu*, zie *joeli*; *tetadoeli*, *tetandoeli*,

aan 't rollen geraakt, *tetandoelimo pajoejoe i ngKai*, Grootvaders rijstvat is aan 't rollen geraakt (aardigheid, als 't dondert), *tetandoeli wo'o mbalesoe*, *gori mpekoni apoe*, een muizekop zou (v. d. berghelling) afrollen, zoo mooi heeft het vuur (de helling) schoongewand; *bantandoeli*, rollerig, door zijn vorm geneigd tot omrollen.

tindoeli, een draagsarong die een of meermalen is omgerold, om den draaglast er goed in te houden; *natindoelimo ri koemoenja*, hij heeft het stevig in zijn draagsarong gerold.

doeli-doeli, rond doesje, v. silar- of pandanblad gevlochten, om er tabak of gambir in te bewaren.

doelita'i, zie *joeli*.

doeliso, een zeevisch, met roode vinnen. Zie *dolitai*.

doeloea (Leb. *doeloea*. Bad. *doedora*, zie verder Tor. III, 498—504), een soort gedicht van weinig regelmatigigen vorm, dat zich meestal onderscheidt door geheele of gedeeltelijke onverstaanbaarheid. Voorbeeld: Een man v. Peoera en een krokodil waren tweelingen; toen de man stierf en 't doodenfeest over hem werd gevierd te Tando Bone, kwamen zijne krokodillen-familieleden ook feestvieren en de voornaamste krokodil zeide tot zijne makkers:

Bilu i mPetosoe Goenggor,

mantjalle Rano,

manara io. ntoendoegi,

koi, da noerame moeni.

Gezellen van hem die de menigte doorboort, die het Meer bewoont,

helpt nu welwillend,

kom, viert opnieuw voor hem feest.

De spreker noemt in den eersten regel zijn eigen naam en spoort zijne makkers aan tot het vieren van 't feest mede te werken.

modoeloea, zulk een gedicht maken, voordragen.

doeloedi, Tog., scheenbeen.

doeloengi (Boeg. *doeloengi*), voorstevan, spits v. e. vaarttuig.

doemando (st. wrsch. *dando*, vgl. *lanto*), zeer drassige grond, die niet te bebouwen is, be-

groeid met waterplanten, uit welke verrotting hij ontstaat; soms drijft een stuk van zulken grond, aan de begroeiing hangende, uit de plassen aan den oever van 't Meer het Meer in, en ziet er dan uit als een eilandje.

doemantoe, zie *dantoe*.

doemba (vgl. 1. *toemba*); *doemba*², flink groeiend, goed gedijend, mollig.

pr. t. stengel, spruit; *linoeja doemba*, jonge pinangbladeren, *doemba noe lae gantimo*, stengels van *kasimpo*-planten.

doemboeli, hetz. als *toemboeli*; *madoemboeli joenoe*, anderen wegduwen, ook: door woorden uit 't veld slaan, iem. den mond snoeren; *mombedoemboeli*, elkaar op zijde duwen, met elkaar kijven.

doemende, zie *dende*.

doeminggoe (Chr., uit het Mal.), Zondag, vaak afgekort tot *minggoe*; *sadoeminggoe*, *saminggoe*, eene week; *modoeminggoe*, de godsdienstoefening bezoeken, *podoeminggoe*, godsdienstoefening.

doemopa, zie 2. *dopa*.

doempapa, kleine srt. kikvorsch. Vgl. *toempago*.

doempape, zie 2. *pepe*.

doempi [vgl. *roempi* enz.], sago-pannekoek; het woord is ontleend aan den vorm *mondoempiti*, zie *roempi*.

pr. t. *doempi ngkoigi ngkoana*, vallende op de linker- en op de rechterzij.

doempi ngkoigi, morea, hij valt op de linkerzij, een gunstig teeken.

mombedoempia, op elkaar drukken, elkaar benauwen.

sampodoempiakoe jole, die naast mij liggen te slapen.

mombedoempi balengkanja, hunne koppen stooten tegen elkaar.

tapamedoempi nggoigi, we brengen de toppen der vingers tegen elkaar¹⁾.

doempine, pr. t. = B. *loempina* (zitten zooals

[¹⁾ Deze vertaling is wrsch. minder juist. Vgl. *nggoigi en*

a) *lampa ngkajoe roea nlampa*, twee stukken hout
b) *tapamedoempi nggoigi*, leggen we tegen elkaar, het-linksche bovenaan (MS.)]

eene vrouw soms doet, met één been gevouwen aan elken kant); *podoempine ewa bantja*, ga zitten als een meisje.

doende, soort v. gitaar, met één snaar; Tor. II, 383, afb. in den Platen-atlas; wordt bespeeld met de vingers, of door een tweede [persoon] zachtjes met een palmbladnerf geslagen (*ndatoloeloe*); *modoende*, dit instrument bespelen, waarbij men hoogere of lagere tonen krijgt door den klankbodem (een kokosdop) meer of minder vast tegen den buik te drukken.

doendoeli, v. e. vogel.

doengesi, met niet sluitende lippen, zoodat de tanden bloot komen en de mond eenigzins open staat.

doengga, zie *engga*.

doengge, Amp. = B. *dingge*; *kadoengge*², hinkend, kreupel loepend.

doenggoe [vgl. *donggoe*]; *modoenggoe*, hetz. als *modenggo*, krom, gebogen.

pr. t. *mboli koekadoenggoe*², laat ik gebogen nederzitten
ri divi mpanoe ragi, aan den rand van den haard. (Tor. III, 675, 194 v.)

doengitani (vgl. 1. *dongi*), Amp., hertzwijn.

doengka [vgl. *roengka*]; *madoengka*, omvallen, op de plaats waar men staat, zonder naar beneden te storten, *madoengkamo kadjo*, de boom is omgevallen, *madoengkapa roeambengi, da gana roeampoejoe mbengi*, als er nog twee nachten gevallen zijn, dan zijn de 20 nachten vol (spreekwijze, ontleend aan het tellen op de vingers; die welke neergebogen worden, stellen de verloopen nachten voor); *kadoengka*, val, (*ka*)*doengka bente*, boete die men betaalt voor 't versterken v. e. dorp in vredeestijd, die in de plaats komt van 't slechten der versterking; *mampakadoengka*, doen omvallen, maken dat iets omvalt; *mangkadoengkaka*, door iets, bij iets omvallen, *kadoengka ntjamba'a jakoe mangkadoengkaka*, bij het omvallen van een ander ben ik ook omgevallen.

tedoengka, komen om te vallen, *noendjaa katedoengka mboewoemoe*? wat is de reden dat je draagkorf omvalt? (de reden van

je komt, waarbij de draagkorf v. d. rug wordt genomen). *be maroso katedikanja painakatedoengka*, het was niet stevig neergezet, zoodat het is omgevallen; *ngojoe popadoengka'si kadjo*, een wind waarvan de boomen zouden omvallen.

medoengkalaka, zich laten omvallen; *madoengkalaka*, iets omvergooien, doen omvallen; *tedoengkalaka*, zich komen te laten vallen.

Amp. *doengka*, krom, voorovergebogen; *madoengka*, bukken, *podoengka*, *boi teroentjoe*, buk, dat ge er niet tegen aankomt.

doengko [Mor. id.], korst, aanzetsel van kooksel, *doengko ngkina'a*, rijstkorst, *doengko gola*, korst v. uitgekookt suikersap; *kadoengko*, met korsten er op; *mokadoengko*, zich als in korsten vertoonen. *mokadoengko sodjo ri kajoekoe, mopatapi*, de mieren vormen korsten op den kokospalm, ze zitten er in lagen op.

doengkoe (Mor. id., reiken, komen tot, Mong. *doengkoel*, verkrijgen), aangekomen, aan 't eind gekomen, gestuit, *noendjaa da koepombajarika, doengkoemo*, waarmee zal ik mijne schuld betalen, ik ben ten einde raad; *mampadoengkoeli*, tot het einde brengen, tot stuiten brengen, ten einde raad maken; *sala ngkadoengkoe*, op den verkeerden tijd aangekomen; *mompadoengkoe* (P. *mopadoekoe*), het oogstfeest vieren (Tor. III, 289, 290), wdl. het oogstjaar ten einde brengen, of: doen aankomen, nl. de *tadoeluko mpae* in de oogsthut.

doeni (in poëzie), geven.

sondomo pande ngkoedoeni, ik heb al veel bewijzen van mildheid gegeven, *jakoe dja noepakaroegi*, maar ge hebt me slechts schade berokkend.

doenia (uit het Boeg.), wereld, *sambuco doenia*, de geheele wereld.

doeo, pr. t., *ane sidoeo ri sala*, als men elkaar ontmoet op weg; *sidoeo* = *sidoepa*, [Nap. *mohidoepa*, elkaar ontmoeten; vgl. 1. *doepa*, 1. *dopa*, *doeja*, *doeja*].

doe'o (Tontmb. *roe'ong*), jonge vischjes, pas uitgelopen kuit v. zeevisschen, die op vaste tijden de grootere rivieren opzwellen en

door de Tor. met schepnetten worden gevangen (Tor. II, 376, 377); soorten: *doe'o Bngka*, *doe'o malei*, *doe'o mpoewoe*, *doe'o mmo*; *medoe'o*, op deze vischjes uitgaan; *ndaropoe mpodoe'o*, uitgevoerid worden als jonge vischjes.

doeoe (vgl. *doehoe*), klanknab. v. e. zwaar geluid, plof! bom! ook de naam v. d. kikvorsch *toempago*; *doeoe, widoeoe, windoeoe, wirindoeoe, woendoeoe, ri tana kamawoenja*, plof! bons! bom! viel het op den grond, *woendoeoe banela mombetondoe*, pang! stieten de buffels elkaar met de horens; *sadoeoe koloko*, opeens gaf de vogel *k.* zijn zwaar geluid te hooren; *kadoeoe² polinganja*, zijn gezang geeft een bromgeluid; *modoeoe²*, zwaar geluid geven. *podoeoe, madoeoe!* ploft neer, doerians! *teppodoeoe madoeoe*, de doerians ploften neer.

sero doeoe, noemboe doeoe, takoe ndoeoe, versterking v. d. geluiden die door *sero, noemboe, takoe* worden uitgedrukt. Ook de vogel *koloko* wordt vaak *koloko doeoe* genoemd.

1. *doepa* (Boeg. id.; [vgl. 1. *dopa*]); *medoeja*, een geschenk vragen v. iem. die met vele goederen v. e. handelsreis is teruggekeerd; *lipa napadoepa*, zij heeft een sarong gevraagd v. e. bloedverwant die van een handelstocht is teruggekomen.

[pr. t. *sidoeja*, zie *doeo*.]

2. *doepa* (uit het Boeg.), wicrook, alleen bij de Moh. strandbewoners bekend.

doepoe (vgl. [Amp.] Par. *oepoe*, op. gedaan, ten einde), Amp., verzadigd.

1. *doero*(gi); *doero²gi*, kwijnend, flauw v. licht, halfduister, zwak, slap; *madoero²gi* of *tedoero²gi reme, ewa bepa menaa*, de zon geeft kwijnend licht, alsof ze nog niet schijnt; *ntongo kadoero² dja, baru djoe'anja napakadoero²ka*, hij is nog slap, misschien is hij nog zwak van zijne ziekte.

2. *doero*, PmB. en Lew.; *madoero*, opslurpen. *madoero kalemba*, pap of soep opslurpen.

1. *doeroe* (vgl. 1. *djoepoe*, enz.), iets wat men door afkomst, aanleg of bij overerving heeft, wat iem. eigen is of toekomt door zijne afstamming of door 't gebruik. *doeroenja*, een trek, hebbelijkheid, eigenaardigheid v.

hem, iets waarop hij één natuurlijk recht heeft, *ne' ndapokalose, doeroenja setoe*, word er niet verdrietig om, 't is een overgeërfde hebbelijkheid van hem, *ane moana watoea, ananja oejoë doeroe inenja, toea'inja doeroe mpapanja*, als slaven kinderen krijgen, dan is hun oudste kind voor de moeder (dus voor de eigenaars der slavin), -het volgende voor den vader (voor de eigenaars v. d. slaaf), *taoe moga'a motila doeroe*, scheidende echtgenooten verdeelen de kinderen naar het recht; *doeroeka*, hetz. als *doeroe, ana oejoë doeroeka inenja, toea'inja doeroeka mpapanja*, het oudste kind is (bij scheiding) volgens recht het deel der moeder, het volgende is voor den vader, *ana mbatoea melindja doeroeka inenja*, een kind v. e. slaaf heeft den stand van zijne moeder (is ook slaaf), *sintjili doeroeka*, verwisseling van karaktertrekken, erfgoed of ander rechtsbezit, wanneer bv. van twee broeders het kind v. d. een de trekken van zijn oom heeft en dat v. d. ander evenzeer; wanneer A. met B.'s zuster en B. met A.'s zuster is gehuwd, voorspelt men dat bij de kinderen het *sintjili doeroeka* zal blijken, de kinderen zullen over en weer eigenschappen van de A.- en de B.-familie toonen.

medoeroe, eene erfelijke eigenschap hebben, *moana morapi si'a, medoeroe oengka ri inenja*, ze heeft een tweeling, ze heeft die eigenschap van hare moeder; *medoeroeka*, uitdeelen, *anoë medoeroeka, napedoeroeka utaoe w'o'oe*, wie uitdeelt, dien wordt ook door anderen uitgedeeld.

2. *doeroe*, pr. t. = B. 1. *roeroe*, nemen, meenemen, wegnemen, bij elkaar nemen.

medoeroe loeja sambota, we nemen een stukje pinang.

doeroe ri bajo ngkaronja, pak ze bij hunne geestenlichamen.

a) *ane ondanno medoeroe*, als we klaar zijn met meenemen,

b) *ane ndoemo meanti*, als het wegnemen gereed is.

pangadoeroe tamboetoe, -het wegnemen, meenemen, bijeenpakken van zielen.

doeroeka (Par. id., Tomb. *roeroekan*), w. t. v. *tauwala* (lans).

doesoe (vgl. *oesoe*, enz.); *madoesoe*, mager, schraal, *doesoe pelo, doesoe pengko*, broodmager (alsof men tegen alles stoot), *ma'ai ngkadoesoe*, erg mager; *taladoesoe*, een mager in zijn soort.

1. *doetoe*; *podoeetoe*, handwortel (waarmee men iets krachtig naar beneden kan drukken), *baeala sampodoeetoe tondoenja*, een buffel welks horens zoo lang zijn als de hand tot den handwortel.

modoetoeli, naar beneden drukken, indrukken, bv. pakjes rijst in een bamboe; *podoe-toeli*, de stok waarmee men dit doet.

2. *doetoe* en *pedoeetoe*, Str. B. (uit het Par.), geld dat men geeft aan een speler om er zijn geluk mee te beproeven, *jakoe mekekeni ri siko, se'i doetoe*, ik sluit me bij u aan, hier is mijn inzet; *medoeetoe*, geld aan een ander geven als inzet.

doewalo, PmB., een boom waarvan bast en bladeren worden gebruikt.

doho, Todjo (uit het Boeg. *loho*), de 2e der vijfmaal per dag te verrichten godsdienst-oefeningen der Mohammedanen.

doi (uit het Boeg. *doi*), geld, duit, *doi manoe*, haantjesduit, tot 1922 in Midden-Selbes in omloop, *doi boeja*, zilvergeld, *doi ngiro*, gesnoeid geldstuk, *doi karutasa*, papiergeld, *lokanja napedoika*, voor zijne pisangs vraagt hij geld.

do'i (vgl. *doli, kodi, [doki, de'i]*), klein, *pasoe do'i*, geheim; *sado'i*, een weinig, [enkele], *bijna; talado'inja*, jong v. e. dier.

doindo, zie *do*.

doito (Mor. Bad. Nap. id.), hevig ontsteld, verschrikt, stuip, *doito anakoe*, mijn kind heeft stuipen; *mampodoito*, v. iets schrikken, één stuip v. iets krijgen; *mampedoitoi awangodi*, een kind tegen schrikken of stuipen krijgen vrijwaren.

doja, pr. t., top, boveinde eener vrucht; *epu dojana mentjoeyi*, pas het boveinde komt tevoorschijn.

dojo (vgl. *dondongi, [2. djo, djodjo, enz.]* en Mal. *déras, Ilk. daras, Tag. dagas, Tob.*

doras, Ngadj. *dühes*); *madojo*, ijverig; *kadojo*, ijver, *djamo kadojo mbiti mami kapelindjaka*, wij loopen maar omdat onze beenen zoo ijverig zijn.

dojoe, zie 2. *doloe*.

dojoedoe; *madojoedoe*, troebel, modderig, *madojoedoemo koronja*, de rivier is al eenigszins troebel.

doka (vgl. 1. *roka*); *motaradoka*, een stapel, een hoop vormen, zich als een menigte voordoen, *motaradoka sangkani roeroe ri naroe*, het verspreide hout op den akker vormt een heele menigte, *sono kodjo booe ri limbo, motaradokamo wawonja*, er zijn zeer veel gaboos-visschen in den plas, hunne ruggen vormen een oppervlak.

doko (Sa'd. id.), P., lans, waarvan het lemmet met een ijzeren steel (*kela*) in de schacht wordt gestoken, bij welke dus niet op de gebruikelijke wijze het lemmet met een dop (*ngaoeni*) over het uiteinde der schacht heengaat.

doki (vgl. *de'i, do'i*, enz.), omzett. v. *kodi*, PmB., klein, weinig, *dja doloki djo'angkoë, porokoemo da osa*, mijne ziekte is slechts gering, ze zal spoedig beter zijn.

doko (vgl. *rakoe* en Mal. *dékap*, Boeool *dokopo*, Mong. *rakoep*, Sang. *dakoe*, alg. Filip. *dakép*); *madoko*, gulzig, snoepzuchtig, dieverig ten opz. v. voedsel of and. dingen. w. t. v. 1. *dota*; *lose doko*, doodeter, luie veelvraat, *mauloko mata*, gulzig v. oog. overal de oog. heen richtende, alles bekkende, *laboekoe madoko daa pai koepampobaloemo*, mijn mes is bloedgierig (ik snijd er me vaak mee) en daarom heb ik 't verkocht; *jore doko*, onmatig slapende; *anoë napelima, ne'e noeposikoni, napa-mpemadokomo ngkalionja*, wat hij heeft weggekappt, eet daarvan niet mede, laat hij er maar alleen happig op zijn; *metidoko*, gulzig noemen, v. diefstal beschuldigen, *mampetidoko joenoë*, een ander gulzig, diefstachtig noemen.

ma'nga dokosi, wegkapen, wegnemen, weg-snoepen; *mangkadokosi*, erg gesteld zijn op iets, *mangkadokosi wawano*, zeer gesteld zijn op vleeschspijs, *nakadokosi mokajoekoe, pa-*

mpodararanja, hij was zeer gezet op 't planten van kokosboomen, daar hij er grooten lust in had.

dokoe (vgl. *djokoe, rokoe*, enz. en Mal. *dékony*): *modokoe*, kloppende of klappende geluiden maken, *modokoe² ri nempjoe*, kloppen tegen het rijstblok; *madokoe*, een klappend geluid met de tong maken, *nadokoe asoenja*, hij klapt met de tong om zijne honden te roepen, *le'o ndadokoe rioenja, nakadago mporotoe, nepi ndatawoësi*, tegen een rijsthalmtrompet wordt eerst met de tong geklapt, opdat zij goed geluid geve, daarna wordt er op geblazen.

dola (vgl. Boeg. *dolangéng*, open ze, wellicht v. e. st. *dolang*, vlak), kaal, niet zoozeer haarloos, als wel met kort haar, ook: zonder versiersel of bekleedsel, *dola² w'o'onja, era kodi*, zijn hoofd is kortharig, als een apekop, *dola² w'o'onja, bare'e motali*, zijn hoofd is onbedekt, hij draagt geen hoofdoek, *dola² palekoe, ber'e togakoe*, mijn arm is kaal, ik heb geen armband, *kadjoë dola², ndapinetando*, een kale boom, waarvan de takken zijn afgekappt.

ma'nga dolasi, kaal maken, kort knippen, van 't een of ander aanhangsel ontdoen; *pandolasi*, „kaalplukker”, gezegd v. e. doozertent mensch, die zijn plan niet loslaat, of v. e. jachthond die zijn buit niet opeeft, maar er alles v. hebben moet; *mompakadola*, kaal maken, ontdoen v. aanhangsels; *mekidolasi* (intr.), *mampetikolasi* (tr.), vragen kaal te maken of v. aanhangsels te ontdoen.

dolagi (Bob. Loin. *dolag*, Gor. *doelakoe*, zon): *pandolagi*, hard, stijf (oorspr. wel: door de zon uitgedroogd), *pandolagi pinapoenoë, le saue manant*, je kooksel is hard, 't is niet eens gaar, *pandolagi taoe setoe, mboto'o*, die man is hard(hoorig), hardleersch, men moet hem herhaaldelijk roepen.

dolangoni, uit het Bob. *dolangon* (Boeg. *dolangéng*, vgl. *dola*), zeeëngte, zeestraat.

doledondi; *modoledondi*, liedjes (*kajori*) zingen op e. bepaalde wijs, waarbij aan iederen regel eenige woorden en lettergrepen worden toegevoegd waarvan de eerste *doledondi* luiden.

doli (vgl. *doeli, joeli, 2. loeli, goli, joli, loliv; maboko uloli*, rolrond, dik en rond; *mondoli*,

rollen, voortrollen, *mondoli wojo*, *mamongo ndajongko*, een bamboe, een pinaangoot rollen voort als men er op trapt; *kandoli*², steeds voortrollende, *tojoe manoe dja kandoli*², de eieren rollen maar steeds voort; *tendoli*, komen voort te rollen, aan 't rollen geraakt.

mepandoli (intr.), *mompandoli* (tr.), met de vingers over het hoofd of over de kleeren rollen, om luizen te zoeken, *mepandoli anangodi*, *naepe kandoli*² *toekoe*, het kind rolt met de vingertoppen over 't hoofd en voelt de luizen heen en weer rollen, *toema ndapandoli i n'oe'a ri topia*, *dja ndaama*² *si*, Grootmoeder zoekt, met de vingertoppen rollende, luizen in hare sarong, ze voelt er maar naar; *tepan-doli*, *tepapandoli*, rolrond, zoodat het zou kunnen rollen, *tepapandoli soesoena*, hare borsten zijn rolrond, zien er uit alsof ze zouden heen en weer rollen.

mompadoli, afwrijven, afschuren, inwrijven, alsof het vuil onder het wrijven rolt, *mompadoli dopi*, eene plank afwrijven, afschuren, *mampadoli ngeroe*, speeksel afwrijven, *tagaranja ndapadoli*, de roest wordt er afgeschuurd, *ndapadoli soma*, *ndapakajali*, het erf wordt schoongeveegd, geheel schoon-gemaakt, *tana napadoli noe oe*² *sampo*, het overstromende water heeft den grond schoon-gemaakt, *ndapadoli mpanggere*, wordt met was ingewreven, *banja pangkonimoe da noe-padoli*, *be da re'e gala asoe*, veeg je eten niet zoo van het blad, dan is er niets voor de honden.

mangkoendoli, rond worden, zooals de snede v. e. mes, dat bot wordt; *tekoendoli*, *tepa-koendoli*, aan het rollen geraakt, voortgerold, omgerold.

dolia, verkort. v. *doliadapi*.

doliadapi, een struik met roode bloempjes, die in een wit bloemdek zijn gehuld, dat later neerslaat en als een wit blad aan het eind v. d. bloemtak blijft hangen, waardoor de struik terstond de aandacht trekt; de bla-deren worden als groente gegeten; *pesese doliadapi*, sierfiguur op tabakskokers.

dolidi; *madolidi*, lief, aangenaam v. uiterlijk, bekoorlijk v. vorm, *ana we'a madolidi*, een mooi

meisje; *mate mantjoeroe kadolidinja*, ze is gestorven, om er voor te boeten dat ze zoo mooi was.

dolipo, zie *doloepo*.

dolitoi, Amp. Tog., de visch die in 't B. *doeliso* heet.

1. *dolo* [Mor. id.], 1) een kruid met roode bloemen; 2) een groote boom; het hout en den bast, vooral het gedeelte dat bij de wortels is, schraapt men, om het te koken tot verfstof voor foeja, of men kookt geitenhaar er mee te zamen, om het rood te verven (Tor. II, 324), vdr. dat *dolo* ook „rood” beduidt; *oeici dolo*, paars-roode aardvrucht; *Sambira Dolo* „Tenhalve Rood”, de rivier die de schimmen der dooden moeten oversteken om in het Doodenrijk te komen; *ma(nga)-dolosi*, rood verven, *dolo ndakoe*, *ndapoapoe pai weojoe mboela*, *ndadolosika*, *kakooti*² *oe*, *kakodolo*² *weojoe mboela*, *dolo*-hout wordt geschrapt en gekookt met geitenhaar, om het er mee rood te verven, hoe meer het water verkookt, hoe rooder het geitenhaar wordt.

2. *dolo* (vgl. *djolo*. 1. *djejo*, *djodjo*, *jojo*, 1. *lolo*, *lodjo*); *modolosi*, een staak of stok steken door een opgerolde mat of iets derg., om te zorgen dat de mat niet doorbuigt en op den schouder kan gedragen worden, *dolosi*, een derg. stok.

ndolo, het harde geluid v. e. stoot of houw op iets hard; *ndolo woekoe*, vel over been, v. magere menschen, v. vruchten die meer pit dan vleesch hebben, v. bamboe die vlak boven een knoop is afgebakt, *ndolo woekoe*, *gori ngkalengkanginja*, *dja woekoe nasala-poeti mpela*, vel over been, zoo mager is hij, slechts botten met vel omkleed; *ndolo oetu* „tot het merg doordringende”, gierig, schra-perig; *sandolo woekoe*, doordringende tot in 't gebeente, *mentjii sandolo woekoe*, het doet pijn tot binnen in 't gebeente, *nasajoe oe*, *sandolo ri watoe*, hij hakte in 't water, 't drong door tot de steenen.

mondolo, vleesch hakken, mais stampen, zoodat het klikklakt, als de stamper op de harde korrels komt, of op den steen die in

't blok ligt, *djole ndapondolo*, *katoko*² *toedoe ri watoe*, de mais wordt gestampt, klik, klak komt de stamper op den steen, *sinoko noe asoe ne'e noepondolo ri uoentjoea*, jachtbuit moet ge niet klein hakken op den drempel-balk, *laeroe napondolo*, hij hakte rotan in stukken (na ze op een stuk hout te hebben gelegd).

*kandolo*², stootende, stampende, hakkende, zoodat het klik-klak-geluiden geeft.

mampakadolo, vloeistof ineens uitschenken, zoodat ze als met een stoot uit den bamboe-koker gulpt, *pakadolo oe*, *nakalo'oe ntjan-gkani*, schenk het water met een schok uit, opdat het er ineens uitkome.

3. *dolo* (vgl. *lodo(ngi)*, enz., [*doloma*, en Mor. *dolo*, baden]); *medolomaka*, zich onder water begeven; *madolomaka*, iets onder water stoppen, doen zinken. Wrsch. omzetting v. *lodo-maka*, onder invloed van 2. *dolo*.

Amp. *mondolopi*, duiken, onder water gaan, *mondolopi taee rapangkita to montjo pai to taa*, *ane to see mioemba roejoe maroeti sira*, men duikt onder water, opdat er gezien worde wie gelijk heeft en wie niet, als deze man 't eerst boven komt, heeft hij ongelijk.

dolo-dolo, Str. B., een zeevisch, aldus gend. zoolang hij nog jong is; later krijgt hij opvolgend de namen: *talotoe*, *ragiale*, *lumboera*, *pangoloea*.

1. *doloe* (vgl. *lolo*, 1. *logoe*, enz.); *pondoloe*, een zang die gezongen werd na het buitmaken v. e. menschenhoofd (Tor. I, 228, 240—242, 388, III, 617—624) en bij sommige andere gelegenheden; *mondoloe*, dezen zang zingen.

2. *doloe* of *dojoe*, verminking v. *tojoe (toloe)*, testikel, benaming v. kleine jongens, ook *dadoloe*; deze roepnaam wordt ook wel als eigennaam gebruikt.

doloepo, ook *dolipo*, een hooge woudboom, met hout dat spoedig door insecten wordt aangetast; de bast wordt gebruikt om pekelen uit te koken, bij 't zontzieden.

doloma (vgl. 3. *dolo*, *lodo*, *lojo* en Mek. *roroma*, duisternis), schemering, schemerig licht, *madoloma*, een weinig licht, schemerend, *madoloma djaja ri weangi*, de weg geeft eenig licht,

teekent zich schemerig af in de duisternis; *madololoma*, het is min of meer licht, bv. door de sterren.

dolopangi, Todj., hetz. als B. *goloepangi* (klit). *dombo*, een kleine hagedis, bruin v. kleur, wel als hengelaas gebruikt.

domoe, klein, *salodomo*, aan den kleinen kant. eenigszins klein.

domoemo, langwerpige kussentjes, waarvan er aan elke zijde een wordt gelegd op de armpjes v. e. kind in de wieg, om ze neer te drukken; ze zijn met banden verbonden, die dus over borst en buik van 't kind liggen. Tor. II, 57.

dompe (vgl. *komp* [enz.] en Mak. *dope*, Boeg. *dopè*), in de uitdrukking *asoe dompe*, volg-sommigen: een hond met hangooren, volg-and.: een hond met smalle heupen.

dompi (vgl. *roempi*), pr. t.; *sampodomjako* *jole*, die naast mij ligt te slapen.

dompipi, hetz. als *kapipi*, zie 1. *pipi*.

dompo, ondersteld grw. v. *mandompo*, vgl. *dampo*, enz.; missh. is het grw. 2. *rompo*.

mandompo, berreesd, beschroomd, *mandompo taee*, of *mandompo raja ntaoe da ndjo'oe ri sando*, *boi da nabontji*, de menschen zijn berreesd naar den dokter te gaan, hij mocht hen eens snijden, *mandompo ngoedjoe*, niet vrijmoedig in 't spreken, *mandompo ngoedjoeke da mampatoedjoe taee*, ik ben niet vrijmoedig genoeg om anderen te vermanen, *be mandompo ngoedjoeke merapi kina'au anc maoro kompokoe*, ik ben niet verlegen met den mond om eten te vragen als ik honger heb: *mompakandompo*, bang maken, vrees aanjagen, *maulompo raja ntaoe da ndjo'oe muso'o*, *anoe maxii mampakandompo*, de menschen zijn huiverig om buffels te gaan opvangen, de kwaadaardige maken hen be-vreesd; *be kandompo*², *be mejoee*, *maku lo'e*, hij is niet beschroomd, niet vervaard, want hij is bekwaam.

dompoe (vgl. *rampoe* en Leb. *rampoe*, bijeen), groep, troep, kudde, v. menschen of dieren, *lagica sadompoe*, een kudde herten, *kani sadompoe*², wij vormen een troep: *modompoe*, een groep vormen, in een troep bijeen zijn. *donae*, dez. boom als *sinjanjoe*.

donato (vgl. *gonato* en Nap. *dongato*), dez. boom als *bonati* of *kamoni*, Clerodendron Minahassae; de bladeren zijn als groente bruikbaar.

1. **donda** (vgl. *danda*, enz., [1. *dondé*]); *medonda*, ergens op staan, op trappen, in 't biz. iets dat hooger is dan de grond, *ne'e medonda?* *ri saao mbojo, da mapese*, ga niet op die bamboe staan, trap niet op die bamboe, dan wordt ze plat; *mampedonda*, trappen op iets hoogers, *ne'e noepedonda?* *witikoe*, trap niet op mijne voeten.

idonda of enkel *donda*, de horizontale lat v. d. vogelkruk, waarop de vogel zit, *patete nd'idondani* of *ndadondani*, de vogelkruk is v. e. dwarslat voorzien.

Amp. *donda* = B. *danda* (kruk, leuning).

2. **donda**, pr. t. = B. *manoe* (hoen).

titia titika donda (Tor. III, 670, 79), roept de kippen; [zie *titiko*].

dondanggili, pr. t., rijstschuur.

dondawi, PmB.; *mondondawi*, w. t. v. *maliga* (vlug, snel).

1. **doude** [vgl. 1. *donda* enz.], vlondertje of een derg. verbinding, maar niet voor menschen, bv. een stok waarop de kippen zitten, *pedonde*, hetz.; *medonde*, op zulk een licht iets treden, er' zich op begeven, v. vogels, hagedissen en derg., *ane napedonde ntonji ira mangaoe, da kakaoe?*, als vogels zich op droge bladeren begeven, dan kraken deze; *mampapedonde lebago ri idonda*, een lokduit zich doen zetten op het dwarshout eener vogelkruk.

todonde, een of meer stokken, die zijn neergelegd om bv. over een kuil of door een plas te komen, bij wijze v. vlonder, *roampole kadjoe ndadika, ndapotodonde ri laro*, twee stukken hout zijn neergelegd in het moeras, om als overgang te dienen; *medodonde*, treden, trappen, *silaoe kadjoe, ne'e medodonde*, daar ligt een stuk hout, trap niet; *napetodonde anakoe ri palenja*, hij heeft mijn kind op de handen getrap.

2. **doude**; *madonde*, opgewekt, vroolijk, gezond, *madonde rajanja*, vroolijk gestemd, gezond v. harte.

dondje of **tadondje** (vgl. *dantji, tonji*), w. t. v. *manoe* (kip, haan).

1. **dondo**, PmB., een boom met eetbare vruchten.

2. **dondo**, Str. B. (uit het Par.); *mpadondo, sampadondo*, 's morgens vroeg, *pakadondo?*, wees er vroeg bij.

dondoja, pr. t., rook, walm, *melontomo dondojanja*, de rook komt tevoorschijn.

dondóli [Mor. id.], Meerstr., dezelfde mier-soort als *lamoti* of *lea*.

dondongi (vgl. *dojo*), Amp., vlug, snel, *dondongi ntoe'oe mangalibiroe laoe*, vlug er bij, spoedig klaar om de menschen in onrust te brengen.

1. **donga** (vgl. 1. *djonga*, [2. *tonga*], *ngado*, [en Mor. *donga*, hals]), uitgerekt, vooruitstaande, *donga le'enja*, hij heeft den hals uitgerekt naar voren (bv. om goed te kijken), *donga?* *kedjenja*, zijn penis is in erectie; *medongaraka*, zich uitrekken en vooruit buigen, *medongawaka doeata*, de slang rekt en buigt zich vooruit; *tidonga kedje*, de penis is in erectie; *mantidongasi kedjenja*, zijn penis in erectie brengen.

2. **donga**, een boom waarvan men 't hout niet gebruikt.

3. **donga** [vgl. 1. *ronga*], pr. t., w. t. v. *rongo* (echtgenoot); *mundonga*, trouwen; *sandonga ntjabinandai*, vrouwen en mannen te gader; *mintjandonga*, trouwen, *mamparoea mintjandonga*, het huwelijk verdubbelen, twee vrouwen hebben.

dongátoli, zie *dongatoni* (ook *dangatoli*).

dongátoni (ook *dangatoni*, een overgenomen woord, alleen aan de zeekust bekend), een groot zeeschepdier.

donge (Mor. *ronge*, Tag. *dingig*, Sang. *dingihé*, Boeool *doengogoe*, Gor. *doengohoe*, Mal. *déngar*); *ma(nga)donge, mandonge*, hooren (tr.), *marimbo tasi, koedonge*, de zee is onstuimig, hoor ik, *noedongemo?* heb je 't gehoord? *ane djelamo eramoe, da koedonge*, als je zwager gekomen is, dan hoor ik het wel (dan moet ge me bericht geven), *bar'e nadonge raao*, hij hoort de omgeving niet, hij hoort niet (intr. bedoeld), hij is hardhoorend, doof; *pandonge „hoorder"*, w. t. v. *talinga* (oor);

sampadongekoe, met dat ik 't hoorde; *mampapadonge*, doen hooren, maken dat iemand iets hoort, door 't bv. luide tot een ander te zeggen, als men hem voor wien 't bestemd is, niet regelrecht aanspreekt; *mepapadonge*, id. (intr.), *napapadongeka To Napoe anoe napokatose, dja mepapadonge, be nataha mantjeko To Napoe*, hij heeft (door 't luid tot anderen te zeggen) aan de Napoeërs laten hooren wat hem ontstemd had, 't was maar laten hooren, hij dorst de Napoeërs niet aanspreken.

medonge, gehoorzaam, vernemen, tijding krijgen; *mampedongeka*, luisteren naar, gehoor geven aan, *ndipedongeka koepanto'o*, luistert naar 't geen ik zeggen zal; *mompedongeka oni*, voorspellende geluiden beluisteren (Tor. II, 162); *mombedonge*, elkaar hooren, *mombepedongeka*, naar elkaar luisteren, *mombelaica gaga laoe setoe, mombepedongeka mombepeluo?*, *be mombedonge*, die menschen stonden te ver van elkaar, ze luisterden naar elkaar terwijl ze elkaar toeriepen, maar ze hoorden elkaar niet.

madongesaka, ineens hooren, zonder dat men luistert, onverwacht geluid vernemen, *koedongesaka, laemo tase ri poe'oe edja*, opeens hoorde ik, dat er iemand aan den voet der trap was.

mamposandonge, van iets hooren, iets bij geruchte hooren, in 't voorbijgaan oprangen, *naposandonge*, hij heeft 't gehoord, zonder dat 't hem is verteld, *polioekoe ngena, naposandongemo ntalingakoe*, toen ik zoeven voorbijging, heb ik 't met mijne ooren opgevangen.

Amp. *dongr dja, gete!* goed, vriend! ('k heb 't gehoord).

dongga engga (vgl. *dongka* en *engga*), n. v. e. insect.

dongge (vgl. *dongke, djungge*), lang, slierterig, boonenstakerig, v. iemand die korte kleederen draagt, zoodat zijne ledematen lang uitkomen. *dja dongge?* *koekita siko mobaega*, ik vind dat je er zoo lang uitziet, met je schaamgordel aan; *dongge dai*, Mantis religiosa, de groote, groene bid-sprinkhaan, genoemd naar de lange, kale ledematen; de Toradja's

beweren dat dit insect uit een groen boomblad ontstaat.

dongge dai, zie *dongge*.

donggi, pr. t.; *lidonggi* (misch. uit *tolidonggi*), aap; *pinedonggi*, de afbeeldingen der apen in den tempel.

donggo; *medonggo* en *malai ndonggo*, stilletjes zich ergens heen begeven, met een doel dat niet wordt uitgesproken, *tadoelako mpenosta medonggo ri naeoe*, de leidster van den oogst begeeft zich in alle stilte naar den akker (als ze een aanvang maakt met oogsten), *malai ndonggo, be morasi*, hij maakt zich stil uit de voeten, hij heeft geen geluk gehad; *mompedonggusi*, stilletjes ergens heen gaan, iets sluipenderwijze naderen, *i sema da mampedonggosi nauoela?* wie zal op onze akker beginnen met oogsten?

Amp. *mondonggo*, kruipen, zooals kleine kinderen.

donggoe [vgl. *doenggoe*]; *modonggoe*, zich krommen, *kadjoe modonggoe*, het hout kromt zich; *mampapedonggoe peka*, trachten een hengelhaak krom te buigen.

1. **dongi** (vgl. *rongi*), een moerassig meertje, verbreding der Poso t. N. v. hare uitvloeiing uit het Meer; wrsch. beteekent het woord: slijk; Tor. II, 335; *tana dongi*, zwarte modder, die men bv. gebruikt om de windpijp v. d. blaasbalg (*grge*), een bamboekoker, mee te omgeven; *ngujoe Dongi*, of enkel *dongi*, Noordenwind (op 't Meer); *modongi*, de N. wind waait; ook bet. *modongi* „recht hebben op de Dongi", *anoe modongi, Tu Lage sa'e*, die recht hebben op de D. zijn o. a. de Lageërs.

Tog. *dongitani* (vgl. *doengitani*), big. wdl. „slijkerige".

2. **dongi**, PmB., een boom met bruikbaar hout. **dounging** (Mong. *doungingit*, zacht, slap), een liaan, *Ischaemum muticum* (Cl. 1906), met welker zure bladeren men de groente zuur maakt.

dongka (Soend. *dongkap*; [vgl. 2. *raka*]), w. t. v. *djela* (aangekomen), in PmB. en Amp. een gewoon woord, *nadongka mandoeor*, door regen overvallen.

dongkálangi (W. Tor. t. *donggala*, Gor. *doenggala*, Bis. Pamp. Bik. *dangkalan*, Tag. *dingkalin*, Sang. *dingkaleng*, Tontmb. *lintjaren*), Calophyllum Inophyllum, Cl. 580, een groote boom, met laag groeiende takken.

dongke (vgl. *dongge*, [dʒongge]); *dongke*², ongev. hetzelfde als *dongge*², zoo naakt als 't is, zoo lang als 't is; *dongke le'e*, langhals, kaalbals.

dongkedila, zie *longkebila*.

dongko, hoop, stapel, meestal v. rijst, die reeds is geoogst en in de zon gedroogd, maar nog niet naar de schuur in het dorp is gebracht, en op een rak wordt gestapeld, met de aren naar binnen en de stelen naar buiten (Tor. II, 293), *pae sadongko*, een hoop rijst, op den akker, in de schuur of elders; *ma(nga)dongko*, op een hoop brengen, *dongko doimoe*, *nakapongoli*, leg je geld op een hoop, opdat het weinig plaats inneme, *pae ndadongko*, *ndadongkoni*, rijst die is opgestapeld.

dongkoengi, Lal., vrouwelijk schaamdeek.

dongkongisi (vgl. 1. *longko* en *ngisi*), dezelfde boom als *tendeno* en *dodongi*; bladeren en vruchten worden gebruikt om de toespits zuur te maken; bij het planten der rijst worden 4 gaten in den grond gestoken, daarin worden takken van dezen boom gestoken.

dongo (Mal. *doengoe*, *dengoe*, Mak. *dongo'*, Baria *dongo*); Todjo *madongo*, gierig, schriel.

B. *dongo-dongo*, stil, stijf, ingetrokken, strak (vgl. *dodongoro*, *djodjongoro*), *ntje'e pai nakadongo'rimo wa'a ntaoe*, en daarom zijn de menschen zoo stil, *dongo' pelindjanja*, *cica pelindja ngkando*, hij loopt stijf, strak, met rechte beenen, als een reiger.

manongo, gierig, schriel, *ne'e manongo baroe*, wees niet gierig met palmwijn, *taoe manongo manipi kajoepanja*, *maka anoe nawai*, *nali's rioenja*, een gierig mensch heeft dunne nagels, want van 't geen hij heeft schraapt hij eerst iets af, *noenoe bose ira manongo*, *be nawai lontji da natima ntaoe*, *be maja bara ndapoejoe*, *bara ndasopoe*, de grootbladige ficus is inhalig, ze staat niet toe dat de menschen de vogels bemachtigen, ze kunnen ze niet krijgen, 't zij met lijmen, 't zij met 't blaasroer; *mampomanongo*, iemand

gierig behandelen, hem iets niet willen geven, *jakoe napomanongo*, hij heeft me gierig behandeld, *doeanganja napomanongoka jakoe*, hij heeft mij zijne prauw niet willen geven.

motanongo, *motinongo*, P., gierig zijn met iets, *sako baroenja napotanongoka jakoe*, zelfs zijn palmwijn wilde hij me niet geven, *moe sakodi dja anoemoe*, *ne'e noepotinongoka joenoe*, al hebt ge maar weinig, tegenover anderen moet ge er niet gierig mee zijn.

dongoro (vgl. *djodjongoro*), stil, ingetrokken, zwijgend voor zich uit kijkende, *dodongoro*, hetzelfde.

donoe (Mak. *rannoe*, Boeg. *rennoe*); *madonoe*, verheugd, verblijd, *madonoe rajakoe*, ik ben in mijn schik; *mampokadonoe*, *mampodonoe*², blijde zijn over; *mombepokadonoemo asoe pai nggaroe*, hond en kat hebben schik met elkaar.

donti; *donti*², op zijn gemak, onbekommerd, met een onbezorgd voorkomen, *dja ne'e donti*², sta er niet zoo op je gemak bij; *mondonti*, onbezorgd, met een onbekommerd, glunder gelaat.

dontjo (vgl. *djondjo*, 1. *ontjo*, *rontjo*, [dinondjo, binondjo], *roentjoe*, *roesoe* [en Mor. *danso*, *ronso*]; *ma(nga)dontjo*, naar beneden drukken, iets ergens inproppen, *dontjo tanoana mami!* druk onzen levensgeest (vast op of in ons hoofd)! *nadontjo mpangkiro wo'okoe*, mijn hoofd wordt door de draagzeelen gedrukt; *mopadontjo*, met eenige plechtigheid iemand de handen op het hoofd leggen, om zijn levensgeest te bevestigen, bv. als hij van een reis terugkomt; Chr. ook wel voor „zegenen”; *madontjomaka*, iets ergens indrukken, inproppen, bv. voedsel in den mond v. e. kind; *medontjonaka*, zich vastdrukken op zijn zetel.

menontjo raja, op de hoogte, door onderzinking, er alles van wetende, *ane noepenu kadagonja pai kadja'anja*, *da menontjo rajamoe*, als ge het voordeel en 't nadeel er van hebt ervaren, dan zult ge er alles van weten, *naka tedontjomo lai rajamoe*, *da napenontjo ndajamoe*, laat 't in je hart zijn ingedrukt, opdat ge er alles van moogt weten.

pr. t. *to madontjo*, dicht op elkaar gedrongen menschen, dichte menigte.

donto, e. boom waarvan de bast gebruikt wordt. *do'oe* (Nap. *dooe*, dorst); *mado'oe*, zijn sap verloren hebbend, uitgedroogd, *mado'oemo oela*, *bemo mapoejoe*, de *oela*-vruchten zijn uitgedroogd, ze hebben geen sap meer; *kina'a koedika ma'aino ngkado'oe*, de gekookte rijst die ik heb laten staan is erg droog geworden.

PmB. *do'oe*, *kado'oe*, dorst, *are'e osa do'oengko*, mijn dorst is niet gelescht; *mado'oe*, dorstig.

dooema, zie *do*.

do'opo (uit *do* en *2. opo*), pr. t., godentitel.

1. **dopa** (vgl. 1. *doepa* en Boeg. *doepa*, Mak. *roepa*); *simpadopa*, elkander tegengekomen, *bar'e simpadopa komi pai taoe setoe?* hebt gijl. die menschen niet ontmoet? *mampasimpadopa*, elkaar laten ontmoeten, *komi da koepasimpadopa ri pogombo raneo*, ik zal u elkaar laten ontmoeten morgen op de vergadering.

2. **dopa** (vgl. 1. *topa*); *medopa*, op iets springen, met een sprong op iets komen, *medopa lontji ri ra'a ngkadjoe*, de vogels springen op den boomtak, *pedopamo*, *peloempa'imo*, wip er over, spring er over, *sala mpedopa*, misgesprongen, *medopamo i Langgasi*², de Spookaap nam een spong; *mampapedopa ananggodi ri urata*, een kind helpen om over een boomstam te springen.

pr. t. *dja medoemopa sangkio*, slechts een eindje verder springen.

dopi (vgl. 1. *lapi*, *japi*, enz. en Gor. Mong. *dopi*), plank; *dopi ntjareko* (*reko*, rammelen). *dopi mpoende*, bepaalde planken in den vloer v. d. dorpsstempel; Tor. I, 286; *dopi mpealo*², planken die versierd zijn met koppen v. d. jaarvogel (*alo*), Tor. I, 365, aangebracht aan het verblijf der meisjes die het *monpari-langka* ondergingen, vgl. 1. *alo* en *urinaloa*; *panggere sadopi*, *saboe sadopi*, één stuk was. één stuk zeep; *ma(nga)dopi*, v. e. plank voorzien, bij wijze van handvat, bv. iets dat men wil slijpen, *ndadopi oease*, het bijlijzer wordt (met 't oog aan een gat in de plank) aan een plank bevestigd, *padopi oease*,

de plank waaraan 't bijlijzer wordt gebonden; *pelopi jakoe*, de platte kant v. e. armband; *mompedopi*, zich als een plank voordoen, *sindjaeoe garanggo mompedopi*, daar ligt een krokodil als een plank uitgestrekt; *mampodopi*, tot plank gebruiken, *bala'ani madagondapodopi*, b.-hout is goed om tot planken te worden gebruikt.

1. **dora** (vgl. *doroe*, *2. goro*), Lal., *medora*, oprispen, boeren laten.

2. **dora**, pr. t. = B. 1. *rara*; *medora*, schijnen, v. zon of maan: *koepapendoraka rawa* (Tor. III, 694, 127), ik zal er mee wachten, totdat de zon opkomt; *rengko doemolora*, blinkende versierselen.

tomene dora (in poëzie), roode bataten.

dore (uit het Par.), soort papegaai, aan de Tor. alleen bij geruchte bekend. Legende omtrent dit dier: Tijdschr. A. G. 1899, bl. 607.

dori (vgl. *lore*, *lori*), glad, kaal; *dori' wo'onja*, zijn hoofd is kaal geschoren.

dorie [vgl. *mangkariani*, i. v. 1. *ria*], pr. t.: *madorienti*, bewaken, passen op.

1. **doro** (vgl. 2. *dora*, 1. *rara*, enz.); *medoro*, in liggende houding zich warmen bij een vuur, *poempoerimo ajoeta napedororo*, het hout waarbij hij zich lag te warmen, is opgebrand (hij is dood).

Tog. *madoro*, hard, *mompakadoro*, hard maken.

2. **doro** (vgl. *dojo*, enz.); *madoro*, levendig, druk, geanimeerd. *madoro poraego*, velen doen mee aan den reizang, *lipoe madoro*, een druk, levendig dorp, *madoromo manoe*, de hanen zijn al druk aan 't kraaien (het begint dag te worden); *kadoro*, *doro*, levendigheid, drukte, veelheid v. liefhebbers, *mantako doro*, op de drukte afkomen, *pai napsi agumamo*, *maka maloebe doro*, dat hij het godsdienstonderwijs volgt is, omdat hij meegaat met den grooten hoop; *mampakadoro posoesa*, het feest levendig maken; *mangkadoroka seo'ntawo*, over gesnelde koppen feest vieren.

doroe (vgl. 1. *dora*, *2. goro*). Amp., *madoroe*, oprispingen hebben, boeren laten.

doroekoe, zie 1. *roekoe*.

dorong (vgl. *danga*, *ranga*, [1. *ronpa*]); *mo-*